ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (kolmas koda)

8. juuli 2008 *

Kohtuasjas T-53/03,

BPB plc, asukoht Slough (Suurbritannia), esindajad: T. Sharpe, *QC* ja *solicitor* A. Nourry,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: F. Castillo de la Torre, keda abistasid J. Flynn, *QC* ja *barrister* C. Kilroy,

kostja,

mille ese on nõue tühistada osaliselt komisjoni 27. novembri 2002. aasta otsus 2005/471/EÜ [EÜ] artikli 81 kohase menetluse kohta BPB plc, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA ja Gyproc Benelux NV vastu (Juhtum COMP/E-1/37.152 – Kuivkrohvplaat) (ELT 2005, L 166, lk 8), või teise võimalusena nõue tühistada või vähendada hagejale määratud trahvi,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees M. Jaeger, kohtunikud V. Tiili ja O. Czúcz,

kohtusekretär: ametnik K. Pocheć,

arvestades kirjalikus menetluses ja 24. jaanuari 2007. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Menetluse aluseks olevad asjaolud

1 BPB plc toodab ja turustab kipsil põhinevaid ehitusmaterjale.

2 Komisjoni saadud teabe põhjal viis see institutsioon 25. novembril 1998 läbi ootamatud kontrollid kaheksa kuivkrohvplaatide valdkonnas tegutseva ettevõtja, sh hageja juures. 1. juulil 1999 viis ta uurimised läbi veel kahe ettevõtja juures.

3 Seejärel esitas komisjon vastavalt nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus [EÜ] artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), artiklile 11 informatsiooninõuded erinevatele puudutatud ettevõtjatele. Komisjon saatis hagejale neli informatsiooninõuet. BPB vastas neile 17. märtsil 1999, 28. oktoobril 1999, 18. mail 2000 ja 6. septembril 2002.

4 18. aprillil 2001 algatas komisjon menetluse käesolevas asjas ja võttis vastu hagejat ning ettevõtjaid Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG (edaspidi „Knauf"), Société Lafarge SA (edaspidi „Lafarge"), Etex SA ja Gyproc Benelux NV (edaspidi „Gyproc") puudutava vastuväiteteatise. Asjaomased ettevõtjad esitasid oma kirjalikud märkused ja said juurdepääsu komisjoni uurimistoimikule, mille koopia saadeti neile CD-ROM-il 17. mail 2001.

5 Hageja vastas vastuväiteteatisele 8. juulil 2001.

6 27. novembril 2002 võttis komisjon vastu otsuse 2005/471/EÜ [EÜ] artikli 81 kohase menetluse kohta BPB, Knaufi, Lafarge'i ja Gyproci vastu (Juhtum COMP/E-1/37.152 – Kuivkrohvplaat) (ELT 2005, L 166, lk 8; edaspidi „vaidlustatud otsus").

7 Vaidlustatud otsuse resolutiivosas on märgitud:

„*Artikkel 1*

BPB […], Knauf Group, […] Lafarge […] ja Gyproc […] on rikkunud [EÜ] artikli 81 lõiget 1, osaledes kokkulepetes ja kooskõlastatud tegevuses kuivkrohvplaadi sektoris.

Rikkumise kestused olid järgmised:

a) BPB […] puhul: vähemalt 31. märtsist 1992 kuni 25. novembrini 1998

b) Knaufi [kontserni] puhul: vähemalt 31. märtsist 1992 kuni 25. novembrini 1998

c) […] Lafarge […] puhul: vähemalt 31. augustist 1992 kuni 25. novembrini 1998

d) Gyproc […] puhul: vähemalt 6. juunist 1996 kuni 25. novembrini 1998

[…]

Artikkel 3

Artiklis 1 osutatud rikkumise puhul määratakse järgmised trahvid järgmistele ettevõtjatele:

a) BPB […]: 138,6 miljonit eurot

b) […] Knauf […]: 85,8 miljonit eurot

c) […] Lafarge […]: 249,6 miljonit eurot

d) Gyproc […]: 4,32 miljonit eurot

[…]".

8 Komisjon leiab vaidlustatud otsuses, et asjaomased ettevõtjad osalesid ühes ja vältavas rikkumises, mis väljendus järgmises käitumises, mida võib pidada kokkuleppeks või kooskõlastatud tegevuseks:

— BPB ja Knaufi esindajad kohtusid Londonis (Ühendkuningriik) 1992. aastal ja väljendasid ühist soovi kipsiturgude stabiliseerimiseks Saksamaal, Ühendkuningriigis, Prantsusmaal ja Beneluxis;

— BPB ja Knaufi esindajad kehtestasid teabevahetussüsteemi alates 1992. aastast, millega hiljem ühinesid Lafarge ja Gyproc seoses oma müügimahtudega Saksamaa, Ühendkuningriigi, Prantsusmaa ja Beneluxi turgudel;

— BPB, Knaufi ja Lafarge'i esindajad vahetasid mitmel puhul teavet enne hinnatõuse Ühendkuningriigi turul;

— BPB, Knaufi, Lafarge'i ja Gyproci esindajad kohtusid konkreetsete arengute tõttu Saksamaa turul 1996. aastal Versailles's (Prantsusmaa), 1997. aastal Brüsselis (Belgia) ja 1998. aastal Haagis (Madalmaad), eesmärgiga Saksamaa turg ära jagada või see vähemalt stabiliseerida;

— BPB, Knaufi, Lafarge'i ja Gyproci esindajad vahetasid mitmel puhul teavet ja kooskõlastasid hinnatõusude rakendamise meetmeid Saksamaa turul ajavahemikus 1996–1998.

9 Trahvisumma arvutamiseks kohaldas komisjon metodoloogiat, mis esitati suunistes määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „suunised").

10 Rikkumise raskusastme põhjal määratud trahvi lähtesumma kindlakstegemiseks leidis komisjon esiteks, et asjaomased ettevõtjad panid toime laadilt väga raske rikkumise,

kuna vaidlusaluse tegevuse esemeks oli lõpetada hinnasõda ja stabiliseerida turg konfidentsiaalsete andmete vahetamise teel. Lisaks leidis komisjon, et vaidlusalusel tegevusel oli mõju turule, kuna puudutatud ettevõtjad esindasid peaaegu kõiki kuivkrohvplaadi pakkujaid ja kartellikokkuleppe erinevad avaldumised rakendati väga koondatud ja oligopolistlikul turul. Mis puudutab asjaomase geograafilise turu ulatust, siis leidis komisjon, et kartellikokkulepe hõlmas Euroopa Ühenduses nelja peamist turgu: Saksamaa, Ühendkuningriigi, Prantsuse ja Beneluxi turg.

11 Kuna komisjon leidis, et kõnealused ettevõtjad erinesid üksteisest oluliselt, käsitles see institutsioon neid erinevalt, tuginedes asjaomase toote müügikäibele asjaomastel turgudel viimasel rikkumise täisaastal. Selle põhjal kehtestati trahvide lähtesumma BPB-le 80 miljonit eurot, Knaufile ja Lafarge'ile 52 miljonit eurot ja Gyprocile 8 miljonit eurot.

12 Selleks et tagada, et määratud trahvidel oleks piisav hoiatav mõju, ja pidades silmas ettevõtjate suurust ning ülemaailmseid vahendeid, suurendati Lafarge'ile määratud trahvi 100% võrra, nii et trahvisumma ulatus nüüd 104 miljoni euroni.

13 Et võtta arvesse rikkumise kestust, suurendati BPB ja Knaufi trahvi 65% võrra, Lafarge'i trahvi 60% võrra ja Gyproci trahvi 20% võrra, sest komisjon luges Knaufi, Lafarge'i ja BPB rikkumise pikaajaliseks ning Gyproci oma keskmise kestusega rikkumiseks.

14 Mis puudutab raskendavaid asjaolusid, siis BPB-le ja Lafarge'ile määratud trahvide põhisummat suurendati 50% võrra korduva rikkumise tõttu.

15 Seejärel vähendas komisjon Gyprocile määratud trahvi kergendavate asjaolude alusel 25% võrra, kuna see ettevõtja oli olnud destabiliseeriv element, aidates kaasa kokkuleppe mõju piiramisele Saksamaa turul, ning ta ei osalenud Ühendkuningriigi turul.

16 Lõpuks vähendas komisjon BPB trahvisummat 30% võrra ja Gyproci trahvisummat 40% võrra, kohaldades komisjoni teatise, mis käsitleb trahvide määramata jätmist või vähendamist kartellide puhul (EÜT 1996, C 207, lk 4, edaspidi „koostööteatis"), peatüki D punkti 2. Seetõttu olid määratud trahvide lõppsummad BPB puhul 138,6 miljonit eurot, Knaufi puhul 85,8 miljonit eurot, Lafarge'i puhul 249,6 miljonit eurot ja Gyproci puhul 4,32 miljonit eurot.

Menetlus ja poolte nõuded

17 Hageja esitas käesoleva hagiavalduse, mis saabus Esimese Astme Kohtu kantseleisse 14. veebruaril 2003.

18 Kuna Esimese Astme Kohtu uuest tööaastast alates muudeti kodade koosseisu ja ettekandja-kohtunik määrati kolmandasse kotta, siis määrati ka käesolev kohtuasi kolmandale kojale.

19 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus (kolmas koda) avada suulise menetluse ja palus Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 64 järgsete menetlust korraldavate meetmete raames pooltel esitada teatud dokumente ning esitas neile kirjalikud küsimused, millele pooled vastasid ettenähtud tähtajal.

20 Poolte kohtukõned ja vastused Esimese Astme Kohtu kirjalikele küsimustele kuulati ära 24. jaanuari 2007. aasta kohtuistungil.

21 Kohtuistungil palus Esimese Astme Kohus hagejal täpsustada enne 7. veebruari 2007 konfidentsiaalse käsitlemise taotlust. Komisjonile määrati tähtaeg võimalike märkuste esitamiseks seoses hageja vastusega konfidentsiaalsete andmete kohta.

22 Suuline menetlus lõpetati 27. märtsil 2007.

23 Hageja palub Esimese Astme Kohtul:

— tühistada vaidlustatud otsuse artiklid 1 ja 2 teda puudutavas osas;

— teise võimalusena tühistada vaidlustatud otsuse artikkel 3 teda puudutavas osas või kolmanda võimalusena vähendada vastavalt talle komisjoni poolt vaidlustatud otsuses määratud trahvi summat;

— kui vaidlustatud otsuse artikkel 3 tühistatakse või trahvisummat vähendatakse, siis määrata, et tagastataks tema poolt põhisummana makstud summa koos intressidega, mille määrab kindlaks Esimese Astme Kohus vastavalt kehtivatele õigusnormidele;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

24 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

— jätta hagi rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

1. *Esimene väide, mis käsitleb kaitseõiguse rikkumist*

Poolte argumendid

25 Hageja leiab, et komisjon on rikkunud tema kaitseõigust ning protsessuaalse võrdsuse üldpõhimõtet, kuna komisjon tugines tõenditele, mida ei olnud hagejale teatatud.

26 Esiteks väidab hageja, et komisjon ei võimaldanud talle juurdepääsu anonüümsest allikast saadud andmetele. Hageja sõnul kasutas komisjon neid andmeid 19. novembril 1998, et Ühendkuningriigi kohtult saada läbiotsimismäärust. Hageja leiab samuti, et läbiotsimismääruse taotlusele lisatud ütlusest ilmneb, et komisjon pidas neid andmeid veenvaks. Hageja väidab, et komisjoni veendumus keerulise kartellikokkuleppe olemasolust mõjutas tema hinnangut asjaoludele ja tõenditele.

27 Teiseks väidab hageja, et komisjon oleks pidanud talle võimaldama juurdepääsu vastuväiteteatise teiste adressaatide vastustele. Komisjon tugines vaidlustatud otsuses asjaolude ja tõendite hindamiseks korduvalt neile vastustele.

28 Komisjon leiab, et kohustus kaitseõigust järgida ei tähenda, et ta avaldab kogu oma toimiku puudutatud ettevõtjatele ja seab nii kahtluse alla toimiku materjalide võimaliku

konfidentsiaalsuse. Tal ei ole mingit kohustust avaldada vastuväiteteatise adressaadile neid süüstavaid dokumente, millele ta ei kavatse tugineda. Käesolevas asjas koostas komisjon oma järeldused üksnes nende tõendite põhjal, mis tal olemas olid ja mida ta kirjeldas vastuväiteteatises ning vaidlustatud otsuses.

29 Komisjon ei nõustu, et hageja kaitseõigust rikuti seetõttu, et too ei saanud teada vastuväiteteatise teiste adressaatide vastuseid. Komisjon väidab, et kui ta pärast vastuväiteteatise tegemist avastab uusi tõendeid, mida ta kavatseb kasutada ja mille kohta ettevõtjatel ei olnud võimalust arvamust avaldada, peab ta saatma täiendava vastuväiteteatise või kirja, milles puudutatud ettevõtjaid kutsutakse üles esitama täiendavaid märkusi nende uute tõendite kohta. Kui ta nii ei toimi, ei saa ta ka neid tõendeid vastuväiteteatise adressaatide vastu kasutada.

30 Käesolevas asjas käsitlevad kõik hageja näited selliseid väiteid, mis olid juba vastuväiteteatises esitatud ja millega nõustuti või millele vaieldi vastu ning mille kohta hageja sai oma seisukoha esitada. Ükski nendest avaldustest ei sisalda uusi väiteid või asjaolusid, millele komisjon oma järeldustes tuginenud oleks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

31 Kõigepealt tuleb meenutada, et konkurentsiasjades on toimikule juurdepääsu eesmärk võimaldada vastuväiteteatise adressaatidel tutvuda komisjoni toimikus asuvate

tõenditega, et adressaadid saaksid nende tõendite alusel avaldada tõhusalt arvamust vastuväiteteatises sisalduvate komisjoni seisukohtade kohta. Seega on toimikule juurdepääs menetluslik tagatis, mille eesmärk on kaitsta kaitseõigust ja tagada eeskätt tõhus õiguse olla ära kuulatud kasutamine (vt Esimese Astme Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-191/98, T-212/98–T-214/98: Atlantic Container Line jt *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-3275, punkt 334 ja viidatud kohtupraktika).

32 Mis puudutab süüstavaid tõendeid, siis toimikule juurdepääsu kohustus käsitleb üksnes neid tõendeid, mida otsuses kasutati, mitte aga kõiki väiteid, mida komisjon võis haldusmenetluse ükskõik millises faasis esitada (eespool punktis 31 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *vs.* komisjon, punkt 337). Tegelikult võib dokumenti lugeda hageja suhtes süüstavaks dokumendiks üksnes siis, kui komisjon kasutab seda, toetamaks niisuguse rikkumise tuvastamist, milles hageja osales (Esimese Astme Kohtu 15. märtsi 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades, T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95–T-104/95: Cimenteries CBR jt *vs.* komisjon, EKL 2000, lk II-491, edaspidi „tsemendi kohuotsus", punkt 284).

33 Lisaks ei saa hageja nõuda üldiselt ja abstraktselt juurdepääsu toimikule või andmetele, mida talle ei ole esitatud, ilma et ta täpsustaks, kuidas need dokumendid või andmed määrasid komisjoni poolt vaidlustatud otsuses esitatud süüstavaid tõendeid. Kohtupraktika kohaselt ei saa üldised argumendid tõendada kaitseõiguse rikkumise olemasolu, kuna seda tuleb hinnata iga juhtumi eripäraste asjaolude alusel (eespool punktis 31 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *vs.* komisjon, punktid 353 ja 354).

34 Mis puudutab käesolevas asjas anonüümselt allikalt saadud andmeid, siis ei vaidle komisjon vastu sellele, et need olid uurimiste üheks käivitajaks. Kuid nagu ilmneb

vaidlustatud otsusest, siis ei esitanud komisjon neid andmeid sellisena ja etteheited tõendati muude tõenditega.

35 Samuti ei toonud hageja esile ühtegi vastuväiteteatise ega vaidlustatud otsuse väidet, mis oleks tuginenud ainult anonüümselt allikalt saadud andmetele, millele tal ei olnud juurdepääsu.

36 Lisaks, kuigi komisjonil on kohustus võimaldada EÜ artikli 81 lõike 1 kohase menetlusega seotud ettevõtjatel tutvuda kõikide süüstavate või süüst vabastavate dokumentidega, mida komisjon uurimise käigus on kogunud, ei laiene see kohustus teiste ettevõtjate ärisaladustele, komisjoni sisedokumentidele ja muudele konfidentsiaalsetele andmetele (7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 68, ja eespool punktis 31 viidatud kohtuotsus Atlantic Container Line jt *vs.* komisjon, punkt 335). Seega, nagu väitis komisjon, kui teave on esitatud vabatahtlikult, kuid koos konfidentsiaalsena käsitlemise taotlusega, et kaitsta allika anonüümsust, peab selle teabe saanud institutsioon järgima sellist tingimust (Euroopa Kohtu 7. novembri 1985. aasta otsus kohtuasjas 145/83: Adams *vs.* komisjon, EKL 1985, lk 3539, punkt 34). Tegelikult on komisjoni suutlikkus tagada teatud andmeallikate anonüümsus keelatud konkurentsivastase tegevuse tõhusa ennetamise ja karistamise seisukohast keskse tähtsusega (Euroopa Kohtu 22. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-94/00: Roquette Frères, EKL 2002, lk I-9011, punkt 64).

37 Järelikult on avaldamata päritoluga andmete alusel algatatud menetlus nõuetekohane, kui puudutatud isikul on võimalus teha teatavaks oma seisukoht asjaolude tõelevastavuse ja ulatuse ning edastatud dokumentide või nende põhjal tehtud komisjoni järelduste kohta (Euroopa Kohtu 13. veebruari 1979. aasta otsus kohtuasjas 85/76: Hoffmann-La Roche *vs.* komisjon, EKL 1979, lk 461, punkt 14).

38 Arvestades kohustust tagada andmete konfidentsiaalsus ning asjaolu, et hageja ei toonud esile ühtegi vastuväiteteatise ega vaidlustatud otsuse väidet, mis oleks tuginenud tõenditele, millele tal puudus juurdepääs, siis ei saa ta komisjonile ette heita kaitseõiguse ja protsessuaalse võrdsuse üldpõhimõtte rikkumist, sest komisjon ei võimaldanud talle juurdepääsu anonüümse allika esitatud andmetele.

39 Mis puudutab vastuväiteteatise teiste adressaatide vastustele juurdepääsu, siis ei ole vaidlust, et hagejal puudus neile haldusmenetluse käigus juurdepääs.

40 Mis puudutab esiteks uurimistoimikus esitamata süüstavate tõendite edastamata jätmist, siis meenutab Esimese Astme Kohus, et kaitseõigusest kinnipidamine on ühenduse õiguse üks põhiprintsiipe ja seda tuleb järgida kõigis olukordades, eriti menetlustes, milles võidakse määrata karistus, isegi kui tegemist on haldusmenetlusega. See põhimõte nõuab, et asjassepuutuvatele ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele antakse haldusmenetluses võimalus esitada oma seisukoht toimunu ja faktide asjakohasuse kohta ning komisjoni esitatud väidete ja väidetavate asjaolude kohta (eespool punktis 37 viidatud kohtuotsus Hoffmann-La Roche *vs.* komisjon, punkt 11, ja Esimese Astme Kohtu 10. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas T-11/89: Shell *vs.* komisjon, EKL 1992, lk II-757, punkt 39).

41 Edasi tuleb meenutada, et kui EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamise menetluses rikkumise tuvastamiseks tugineb komisjon vastuväiteteatise vastuse teatud lõigule või vastusele lisatud dokumendile, siis peab teistele selle menetlusega seotud ettevõtjatele olema antud võimalus selle tõendi kohta oma seisukoht esitada. Sellisel juhul on vastuväiteteatise vastuse kõnealune lõik või vastusele lisatud dokument käsitletav erinevate

rikkumises osalenud ettevõtjate vastu esitatud süüstava tõendina (vt eespool punktis 32 viidatud tsemendi kohtuotsus, punkt 386, ja Esimese Astme Kohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-314/01: Avebe *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3085, punkt 50 ja viidatud kohtupraktika).

42 Tegelikult saab dokumenti käsitleda süüstava dokumendina vaid juhul, kui komisjon on sellele tuginenud ettevõtja poolt toimepandud rikkumise tuvastamisel. Kaitseõiguse rikkumise tuvastamiseks ei piisa, et asjakohane ettevõtja tõendab, et ta ei saanud haldusmenetluse käigus võtta seisukohta dokumendi suhtes, mida vaidlustatud otsuse mõnes osas mainitakse. Ta peab tõendama, et komisjon on vaidlustatud otsuses seda dokumenti kasutanud tõendina rikkumise kohta, milles ettevõtja väidetavalt osales (Esimese Astme Kohtu 27. septembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP ja T-61/02 OP: Dresdner Bank jt *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3567, punkt 158).

43 Kuna haldusmenetluse käigus asjaomastele ettevõtjatele edastamata dokumendid ei ole vastuvõetavad tõendid, siis kui ilmneb, et komisjon tugines otsuses dokumentidele, mis ei esine uurimistoimikus ja mida hagejatele ei edastatud, ei saa neid dokumente tõenditena arvesse võtta (eespool punktis 32 viidatud tsemendi kohtuotsus, punkt 382).

44 Kui on muid dokumentaalseid tõendeid, millega asjaomased ettevõtjad haldusmenetluse käigus said tutvuda ja mis konkreetselt toetavad komisjoni järeldusi, siis ei mõjuta edastamata süüstava dokumentaalse tõendi välistamine tõendite hulgast veel vaidlustatud otsuses esitatud etteheidete põhjendatust (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 72).

45 Seega peab asjaomane ettevõtja tõendama, et otsuses komisjoni tehtud järeldus oleks olnud erinev, kui süüstava tõendina oleks tulnud välistada edastamata dokument, millele komisjon ettevõtjat süüdistades tugines (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 73).

46 Käesolevas asjas viitab BPB üksnes vaidlustatud otsuse põhjendustele 130, 232, 393 ja 524, kirjeldamaks asjaolu, et komisjon tugines vastuväiteteatise teiste adressaatide vastustele kui süüstavatele tõenditele.

47 Mis puudutab neid näiteid, siis tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 524 viitab komisjon üksnes Gyproci kinnitusele, mis esines vastuses vastuväiteteatisele ja mille kohaselt oli tema osalemine erineva intensiivsusega. Seega ei kasutatud seda asjaolu sugugi BPB vastu.

48 Mis puudutab vaidlustatud otsuse põhjendust 130, siis on tegu väljavõttega Lafarge'i vastusest vastuväiteatisele, mille kohaselt BPB oli olnud teabevahetussüsteemi algataja. Komisjon ei kasutanud aga vaidlustatud otsuses kordagi seda Lafarge'i väidet, et tõendada, et BPB oli olnud selle korra algataja. Ühtlasi ei suurendatud BPB trahvi põhjusel, et ta oli olnud kartellikokkuleppe algataja. Lisaks, nagu ilmneb tagapool teise väite hindamisest, nõustus BPB, et ta oli konkurentsiõigust rikkunud, osaledes nelja asjaomase turu müügikoguseid puudutava teabe vahetamises.

49 Mis puudutab vaidlustatud otsuse põhjendust 232, kus käsitletakse seda, kuidas Gyproc oma vastuses vastuväiteteatisele tõlgendas Gyproci nõukogu liikme Leemans'i märkust ja avaldusi, siis tuleb selle põhjenduse sõnastus siin esitada:

„Gyproc naases hiljem märkuse ja Leemansi otseste avalduste juurde, kinnitades et „nn Versailles' kokkulepe oli üksnes katse ja seda ei viidud kunagi tõhusalt ellu" ja et „osaliste vahel, eriti mis puudutab Gyproci, ei esinenud kunagi tõelist üksmeelt seoses Saksa turu jagamise kõigi üksikasjadega. Tegelikult ei jõudnud [puudutatud ettevõtjad] kunagi kokkuleppele, kui suure turuosa pidi Gyproc saama […]. Seetõttu kukutas Gyproc läbi neljapoolse kokkuleppe sõlmimise katse"."

50 Nagu komisjon märkis vaidlustatud otsuse põhjenduses 233, siis Gyproci avaldused, mis on põhimõtteliselt väiksema tõendusväärtusega kui eespool viidatud Leemansi märkus ja vabatahtlikud avaldused, ei mõjuta teostatud arutelude sisu ega eesmärki, vaid võimalikult ehk ainult nende tulemust. Lisaks tuleb meenutada, et BPB tunnistas Versailles' kohtumise olemasolu ning asjaolu, et kohtumise eesmärk oli arutada olukorda Saksa turul.

51 Lisaks tuleb rõhutada, et komisjon järeldas üksnes, et asjaomased ettevõtjad kohtusid Versailles's 1996. aastal, Brüsselis 1997. aastal ja Haagis 1998. aastal, et jagada või vähemalt stabiliseerida Saksa turg, kuid et ta ei väitnud, et neil õnnestus sõlmida kokkulepe Saksa turu osade jagamises.

52 Neil asjaoludel ei mõjutaks see asjaolu komisjoni järeldusi vaidlustatud otsuses, isegi kui jätta kõrvale vaidlustatud otsuse põhjenduses 232 esitatud Gyproci tõlgendused Leemansi märkuse ja avalduste kohta.

53 Seega ei oleks komisjoni järeldus vaidlustatud otsuses olnud erinev, kui vastuväiteteatisele esitatud Gyproci ja Lafarge'i vastuste väljavõtted, mida BPB mainis, oleks toimikust välja jäetud.

54 Lõpuks ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 393, et Gyproc oli nõus komisjonipoolse faktide kirjeldusega seoses hinnatõusuga Saksa turul. Tegu on tõepoolest asjaoluga, mida komisjon kasutas selleks, et kinnitada oma väidet, mille kohaselt esines kokkuleppe hinnatõusust Saksa turul; BPB vaidleb sellele aga vastu. Seega tuleb see asjaolu tõendina tagasi lükata ja uurida tagapool seoses BPB-ga, kas komisjon on õiguslikult piisavalt tõendanud, et BPB, Knauf, Lafarge ja Gyproc teavitasid üksteist korduvalt ja leppisid kokku hinnatõusu kohaldamises Saksa turul aastatel 1996–1998.

55 Mis puudutab teiseks seda, kas vastuväiteteatise teiste adressaatide vastused võivad sisaldada süüst vabastavaid asjaolusid, siis ei ole hageja selle kohta hagiavalduses argumente esitanud.

56 Vastusena Esimese Astme Kohtu ühele kirjalikule küsimusele, milles paluti märkida hagiavalduse need punktid, kus esitati väide kaitseõiguse rikkumise kohta seoses süüst vabastavate asjaoludega, siis viitas hageja üksnes oma hagiavalduse punktidele 75–120. Neis punktides ei väida ta aga sugugi, et vastuväiteteatise teiste adressaatide vastused sisaldasid süüst vabastavaid asjaolusid, mida ta oleks võinud oma kaitseks kasutada. Neil asjaoludel tuleb tagasi lükata hageja argumendid selle kohta, et vastuväiteteatise teiste adressaatide vastused võisid sisaldada süüst vabastavaid asjaolusid.

57 Eelnevast nähtub, et esimene väide tuleb tagasi lükata, ilma et see mõjutaks Gyproci vastuses vastuväiteteatisele esitatud avalduste, mida komisjon mainis vaidlustatud otsuse põhjenduses 393, võimalikku arvestamata jätmist, mistõttu tuleb uurida teises väites esitatud etteheidet, milles vaidlustatakse komisjoni järeldused Saksamaal hindade tõusu käsitleva teabevahetuse kohta.

58 Lisaks ja täiendavalt uurib Esimese Astme Kohus tagapool juhtumit sisuliselt, jättes kõrvale kõik vastuväiteteatise teiste adressaatide vastustest tulenevad süüstavad asjaolud, et kontrollida, kas komisjoni hinnang rikkumise olemasolust ja mõjust on õiguslikult piisavalt tõendatud ka ilma nende vaidlusaluste asjaoludeta.

2. *Teine väide, mis käsitleb ilmseid vigu ja/või põhjendamise ebapiisavust EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamisel*

Tõendamiskohustus

Poolte argumendid

59 Hageja leiab, et tõsise trahvi määramisega lõppenud juhtumites on tõendeid käsitlev standard võrreldav kriminaalmenetluse omaga. Sellega seoses väidab hageja, et

tõendamiskohustus lasub komisjonil ja et rikkumist tuleb õiguslikult piisavalt tõendada, mis hageja sõnul tähendab, et oleks esitatud veenev tõend selle kohta, et väidetavad rikkumised on toime pandud. Ta leiab, et sellises olukorras ei piisa tavapärasest tõenäosuste kaalumisest. Lisaks tuleb süütuse presumptsiooni tagamiseks tõendeid puudutavaid kõikvõimalikke kahtlusi tema kasuks lugeda.

60 Komisjon ei nõustu sellega, et konkurentsiasjades tuleks kohaldada kriminaalasjadega identset tõendamistaset.

Esimese Astme Kohtu hinnang

61 Kohtupraktikast ilmneb, et konkurentsieeskirjade rikkumise toimumist käsitleva vaidluse korral peab komisjon esitama tõendid tuvastatud rikkumiste kohta ja esitama tõendid, mis näitavad õiguslikult piisavalt, et esinevad rikkumise koosseisu tunnused. Selles raamistikus peab komisjon tõendama kõik asjaolud, mis võimaldavad järeldada, et ettevõtja osales sellises rikkumises ja et ta vastutab rikkumise erinevate elementide eest (Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, EKL 1999, lk I-4125, punkt 86).

62 Kui on tegu konkurentsivastase eesmärgiga kokkulepete ja kooskõlastatud tegevusega, peab komisjon eeskätt tõendama, et ettevõtja mõistis, et tema tegevus aitab kaasa kõigi osalejate taotletud ühiste eesmärkide saavutamisele, ja et ta oli teadlik teiste ettevõtjate poolt kavatsetud või ellu viidud sisulistest tegudest nende samade eesmärkide

taotlemisel või et ta võis neid mõistlikult ette näha ning oli valmis nendega kaasnevat riski aktsepteerima (eespool punktis 61 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punkt 87).

63 Konkurentsivastase eesmärgiga tegevuse ja kokkulepete raames on tavapärane, et tegevus toimub varjatult, kohtumised korraldatakse salaja ja sellega seotud dokumente on vähendatud miinimumini. Sellest tuleneb, et isegi kui komisjon avastab ettevõtjatevahelist õigusvastast kontakti otseselt tõendavad dokumendid, on need tavaliselt üksnes osalised ja hajusad, mistõttu on sageli vaja teatud üksikasjad tuletamise teel taastada. Seega tuleb enamikul juhtudest konkurentsivastane tegevus või kokkulepe tuletada teatud hulgast kokkusattumustest ja kaudsetest tõenditest, mis koostoimes ning muu loogilise selgituse puudumise korral võivad osutuda tõendiks konkurentsieeskirjade rikkumise kohta (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punktid 55–57).

64 Sellest kohtupraktikast tuleneb, et tuleb tagasi lükata hageja väide, mille kohaselt peab komisjon rangete trahvide määramise korral esitama tõendeid, „mis kõrvaldavad mõistlikud kahtlused" (*beyond reasonable doubt*) rikkumise toimumise kohta.

Londoni kohtumine

Poolte argumendid

65 Hageja leiab, et komisjon ei tõendanud, et Londoni kohtumise ajal sõlmiti kokkulepe ja et järgnenud teabevahetused kujutasid endast selle kokkuleppe täitmise kontrolliva-

hendit. Londoni kohtumine on aga komisjoni argumentatsioonis kesksel kohal, kuna teised sündmused on sellega seotud, samuti on see komisjoni sõnul rikkumise algus.

66 Hageja tunnistab, et nimetatud kohtumine toimus, kuid leiab, et see, kuidas komisjon nimetatud tõendit tõlgendas, ületab hageja poolt tegelikult deklareeritu. Ta väidab, et isegi kui tema tollane peadirektor Turner vestles Knaufi perekonna nõbudega tugevast konkurentsist kuivkrohvplaaditurul ja kuigi mõlemad pooled tunnistasid probleemi, eitab ta kategooriliselt kokkulepet Knaufi perekonna nõbudega. Lisaks ei väljendatud tollel kohtumisel mingit ühist tahet turgu stabiliseerida.

67 Hageja tunnistab ka, et see kohtumine võis olla hinnasõja lõpetamist kiirendavaks asjaoluks. Siiski ei ole see kohtumine ainus põhjuslik tegur nimetatud suunas. Hageja väidab, et asjaomase turu majanduslik olukord oli 1992. aastal selline, et hinnasõda oleks igal juhul lõppenud. Seda kinnitab tema poolt palgatud majandusekspert, kelle aruannet komisjon vaidlustatud otsuses aga arvesse ei võtnud.

68 Hageja leiab, et asjaomasel turul konkurentsi säilimise asjaolu on vastuolus komisjoni tõlgendusega Londoni kohtumisest. Ükski tõend ei kinnita komisjoni väiteid vaidlustatud otsuse põhjendustes 212 ja 395. Sellega seoses rõhutab hageja, et komisjon otsustas jätta arvestamata vastuses vastuväiteteatisele esitatud rea näidetega sellest, et hinnad olid kõikuvad. Hageja vaidlustab ka komisjoni väited turuosade stabiilsusest. Ta märgib, et vaidlustatud otsusele lisatud tabelid ise näitavad juba vastupidist. Samuti sedastab ta, et komisjoni väited on ilma tõendusväärtuseta, kuna

too ei täpsustanud otsuses, millised olid asjaomaste ettevõtjate turuosad enne 1992. aastat, ja seega oli turuosade võrdlus võimatu.

69 Mis puudutab komisjoni kinnitust, et rikkumise konkreetse mõju arvestamine on üleliigne, siis väidab hageja, et kui kokkuleppe olemasolu kinnitab üksnes komisjon, ilma et selle kohta oleks ühtegi tõendit, siis tuleb arvesse võtta turul toimunud sündmuste kulgemisest tuletatud tõend. Hageja leiab, et kui tõenditega üritatakse näidata, et puudus igasugune konkurentsivastane kokkulepe, ja kui komisjon ei ole esitanud mingeid vastupidiseid tõendeid, siis peab viimane järeldama, et mingit kokkulepet ei sõlmitud. Hageja rõhutab, et küsimus ei seisne üksnes selles, kas kokkulepet rakendati, vaid selles, kas komisjon tõendas väidetud kokkuleppe olemasolu.

70 Komisjon märgib, et hageja argument, mille kohaselt ei esinenud mingit kokkulepet, tugineb ekslikule ideele, et kokkulepe peab olema piiritletud, üksikasjalik ja õiguslikult siduv. Ta lisab, et EÜ artikliga 81 üritatakse selle artikli keeldude alla hõlmata ettevõtjatevaheline selline kooskõlastamine, mis ei jõudnud küll rangelt võttes lepingu teostamiseni, kuid asendab teadlikult konkurentsiriskid nendevahelise praktilise koostööga. Seega ei ole vajalik tõelise kava koostamine. Komisjon rõhutab, et isegi kui Londoni 1992. aasta kohtumisel toimunud arutelusid ei saa lugeda kokkuleppeks, võib neid siiski lugeda kooskõlastatud tegevuseks, mis on samatõsine rikkumine.

71 Komisjon leiab, et Londoni kohtumine ja seal sõlmitud kokkulepe on vaidlustatud otsuse aluseks oleva keerulise ja vältava rikkumise esimene praktiline väljendus. Ta leiab, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 56–69 esitatud märkuste alusel, ja arvestades

eeskätt seda, et teabevahetus algas Londoni kohtumisel või pisut pärast seda, on niisugune järeldus täiesti õigustatud. Ta lisab, et ei ole vaja tõendada, et kõik rikkumise osad esinesid või olid ette nähtud alates esialgsest faasist selle tõendamiseks, et kokkulepe on üks, keeruline ja vältav rikkumine.

72 Mis puudutab BPB kinnitust, mille kohaselt ei võtnud komisjon arvesse majandusalaseid tõendeid, siis väidab komisjon, et ta üksnes selgitas vaidlustatud otsuse põhjendustes 396–402, et juhtumi asjaolusid arvestades oli asjatu BPB ja teiste puudutatud ettevõtjate katse näidata majandusanalüüside toetusel, et konkurentsiolukord kuivkrohvplaaditurul aastatel 1992–1998 välistas igasuguse piirava kokkuleppe võimaluse. Komisjon kinnitab, et ta ei tuginenud pelgale käitumise paralleelsusele ega kasutanud majanduslikke tõendeid EÜ artikli 81 lõike 1 tõendamiseks. Tema järeldused tuginevad otsestele tõenditele konkurentsivastasest kokkuleppest, mida majandusanalüüsid rahuldavalt ei selgitanud. Kui komisjon viitas vaidlustatud otsuses asjaomase turu suuremale stabiilsusele või hinnatõusudele (nagu ta tegi põhjendustes 289 ja 539), siis tegi ta seda konkurentsivastase tegevuse mõju illustreerimiseks, mitte aga nende olemasolu tõendamiseks. Komisjon lisab, et kokkuleppe olemasolu võib tõendada ilma, et kuivkrohvplaaditurul oleks igasugune konkurents kaotatud. Lisaks, kuna komisjoni tõendatud rikkumisel on konkurentsivastane eesmärk, siis on vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale selle kokkuleppe konkreetse mõju arvestamine üleliigne.

73 Viidates hageja argumendile, et „aktiivne" konkurents või „hinnasõda" pidi tingimata majanduslikel põhjustel lõppema, leiab komisjon, et see ei ole asjakohane, et määrata kindlaks, miks ja kuidas „hinnasõda" tegelikult lõppes, ning eeskätt et kindlaks teha, kas teatud ettevõtjate konkurentsivastane tegevus selle arengu tingis või mitte. Ta leiab, et kuna ta tõendas, et kartelliosaliste eesmärk oli lõpetada hinnasõda ja stabiliseerida turuosad ning järelikult piirata konkurentsi vähemalt Saksa, Prantsuse, Ühendkuningriigi ja Beneluxi kuivkrohvplaaditurul, oli igal juhul võimalik järeldada – nagu ta

järeldas vaidlustatud otsuse põhjendustes 72, 196, 212, 289 ja 395 –, et see eesmärk üldjoontes saavutati. Sellega seoses väidab ta, et ta kirjeldas turu ebastabiilsust enne 1992. aastat vastuväiteteatise punktis 28 ja et seda ei vaidlustatud kunagi. Lisaks, nagu selgelt ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendustest 212 ja 395, leidis komisjon, et Ühendkuningriigi ja Saksa turu hinnad olid tõusmas või vähemalt stabiliseerumas, see aga vastandus 1992. aasta eelse olukorraga.

Esimese Astme Kohtu hinnang

74 BPB tunnistab, et Londoni kohtumine toimus ja et Turner ning Knaufi perekonna nõod olid arvanud, et laastava hinnasõja lõpetamine on tööstuse huvides. Ta tunnistab samuti, et selle kohtumise ajal või hiljemalt 1992. aastal hakkasid ettevõtjad vahetama teavet oma müügimahtude kohta peamistel turgudel.

75 Siiski vaidleb BPB vastu sellele, et nimetatud kohtumisel sõlmiti kokkulepe, mille otsene eesmärk oli stabiliseerida Euroopa turud ja mis pidi kestma kuus aastat.

76 Seega tuleb uurida, kas Londoni kohtumisel oli konkurentsivastane eesmärk.

77 Sellega seoses ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 55, et BPB märkis teises vastuses informatsiooninõudele, et selle kohtumise käigus olid tema ja Knaufi esindajad „jõudnud kokkuleppele, et nii [tema], Knaufi kui ka terve tööstusharu (sh lõpuks ka tarbijate) huvides oli lõpetada laastav hinnasõda ja et tootjad peaksid üritama konkureerida kõige elujõulisematel tasemetel".

78 BPB kinnitas hiljem, et tema kasutatud sõna „kokkulepe" (understanding) tuleks mõista selle kõige laiemas tähenduses, st „arvamuste kooskõla".

79 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt piisab EÜ artikli 81 lõike 1 mõttes kokkuleppe olemasoluks sellest, kui asjaomased ettevõtjad on väljendanud oma ühist tahet käituda turul konkreetsel viisil (Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-9/99: HFB jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1487, punkt 199; 11. detsembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-61/99: Adriatica de Navigazione *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-5349, punkt 88, ja 27. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-49/02–T-51/02: Brasserie nationale jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-3033, punkt 118). Selle ühise tahte väljendamise vormi puhul piisab, kui lepingusättes on väljendatud poolte tahe käituda turul vastavalt lepingu tingimustele (Esimese Astme Kohtu 14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-56/02: Bayerische Hypo- und Vereinsbank *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-3495, punkt 60).

80 Järelikult selleks, et esineks kokkulepe EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses, piisab, kui näiliselt ühepoolne tegu või käitumine on vähemalt kahe poole ühise tahte väljendus, kusjuures vorm, milles see ühine tahe väljendub, ei ole iseenesest määrav (Euroopa Kohtu 13. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-74/04 P: komisjon *vs.* Volkswagen, EKL 2006, lk I-6585, punkt 37).

81 Koordineerimise ja koostöö kriteeriume, mis ei eelda kindla „plaani" väljatöötamist, tuleb mõista asutamislepingus konkurentsi puudutavate sätete mõtet silmas pidades, st et iga ettevõtja peab otsustama sõltumatult, millisel viisil ta kavatseb ühisturul tegutseda. Kuigi on tõsi, et sellise sõltumatuse nõue ei välista ettevõtjate õigust enda tegevust vastavalt konkurentide juba võetud või tulevikus võetavatele meetmetele mõistlikult kohandada, oleks selle nõudega oluliselt vastuolus igasugune ettevõtjate omavaheline otsene või kaudne suhtlemine eesmärgiga mõjutada teatud kindla või potentsiaalse konkurendi tegutsemist turul või eesmärgiga sellisele konkurendile teada anda viis, kuidas ettevõtja ise on otsustanud või hakkab turul tegutsema (Euroopa Kohtu 16. detsembri 1975. aasta otsus liidetud kohtuasjades 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73: Suiker Unie jt *vs.* komisjon, EKL 1975, lk 1663, punktid 173 ja 174, ning eespool punktis 79 viidatud kohtuotsus Adriatica di Navigazione *vs.* komisjon, punkt 89).

82 Olukord on selline, kui mitme ettevõtja vahel esineb härrasmeeste kokkulepe (gentlemen's agreement), mis on sellise ühise tahte tõetruu väljendus ja mis käsitleb konkurentsipiirangut. Selles olukorras ei ole vaja uurida, kas ettevõtjad loevad end seotuks – õiguslikult, faktiliselt või moraalselt – käituda nii, nagu nad omavahel kokku leppisid (eespool punktis 79 viidatud kohtuotsus HFB jt *vs.* komisjon, punk 200).

83 Eeskätt konkurentsivastaste lepingute osas, mis avalduvad konkureerivate ettevõtjate vaheliste koosolekute käigus, on Euroopa Kohus juba otsustanud, et EÜ artikli 81 lõiget 1 on rikutud siis, kui nende koosolekute eesmärk on piirata, takistada või kahjustada konkurentsitingimusi ning koosolekutel soovitakse kunstlikult turu toimimist korraldada (Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-8375, punktid 508 ja 509).

84 Esimese Astme Kohus leiab, et BPB selgitus Londoni kohtumise eesmärgist vastab eespool viidatud kohtupraktikas sätestatud kriteeriumile. BPB avaldustest piisab, et

tõendada, et Knauf ja tema väljendasid mõlemad oma tahet lõpetada hinnasõda ja piirata seega konkurentsi.

85 Lisaks tuleb meenutada, et kui ettevõtja osaleb ettevõtjate konkurentsivastase eesmärgiga koosolekutel, kuigi ta ei tegutse asjaomastel koosolekutel aktiivselt, ja kui ta ei avalda erimeelsust seal toimuva suhtes, andes teistele pooltele mõista, et ta osaleb asjaomaste koosolekute tagajärjeks olevas kartellikokkuleppes ja tegutseb sellega kooskõlas, võib ettevõtja osalemise asjaomases kartellikokkuleppes lugeda tõendatuks (eespool punktis 79 viidatud kohtuotsus HFB jt *vs.* komisjon, punkt 137).

86 Lisaks kinnitab Londoni kohtumise konkurentsivastast eesmärki ka pärast seda kohtumist toimunud ettevõtjatevaheline teabevahetus. Nagu ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 58, märkis BPB oma vastuses teisele informatsiooninõudele järgmist:

„Selle kohtumise käigus nõustusid [Turner ja Knaufi perekonna nõod] vahetama andmeid oma 1991. aasta müügimahtudest, et neil oleks usaldusväärne alus tulevikus, et kontrollida, et seda kokkulepet [ingliskeelses originaalis: understanding] rakendati (st anda vastastikku täpsem pilt turu kogusuurusest ja seega nende oma turuosadest). See oli vajalik, kuna puudus usaldusväärne tööstusstatistika."

87 Mis puudutab BPB argumente selle kohta, et tegu oli kõige enam esialgse kokkuleppega, siis ei saa nendega nõustuda. Asjaolu, et BPB ja Knauf väljendasid oma ühist tahet lõpetada hinnasõda ja stabiliseerida asjaomased turud, kujutab endast EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses kokkulepet.

88 Lisaks, nagu näitab eespool punktis 86 esitatud tsitaat, täitsid BPB ja Knauf oma kava, rakendades seda kokkulepet nelja puudutatud turu müügimahtusid käsitlevat teavet vahetades. Kui need ettevõtjad leidsid, et nende vahel ei olnud sõlmitud kokkulepet hinnasõja lõpetamiseks ja asjaomaste turgude stabiliseerimiseks, ei oleks neil olnud vaja turgusid järgida, vahetades müügikoguseid käsitlevat teavet.

89 Seda järeldust ei saa kõigutada hageja argumendid, et komisjon ei tõendanud, et esines hindade või turuosade stabiilsus.

90 Piisab meenutamisest, et EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamiseks piisab, kui kokkuleppe eesmärk on piirata, takistada või kahjustada konkurentsi, sõltumata selle tegelikust mõjust. Kui kokkulepped tulenevad konkureerivate ettevõtjate koosolekutest, on seega seda sätet rikutud, kui neil koosolekutel on selline eesmärk ja seal soovitakse kunstlikult turu toimimist korraldada. Sellises olukorras võib teatud ettevõtjat pidada rikkumise eest vastutavaks, kui ta osales neil koosolekutel nende eesmärki teades, isegi kui ta hiljem ei viinud ellu üht või teist neil koosolekutel kokku lepitud meedet. Ettevõtja koosolekutel osalemise suurem või väiksem regulaarsus ning kokkulepitud meetmete enam-vähem täielik elluviimine omavad tähendust mitte tema vastutuse olemasolu, vaid selle ulatuse osas ja seega karistuse taseme määramisel (Euroopa Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punkt 145). Ettevõtjad, kes sõlmivad konkurentsi piirava eesmärgiga kokkuleppe, ei saa põhimõtteliselt vältida EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamist viitega sellele, et nende kokkuleppel ei pidanud olema arvestatavat mõju konkurentsile.

91 Lisaks on BPB kinnitus, et Londoni kohtumisel ei olnud mõju, vastuolus tema vastusega vastuväiteteatisele, kus ta märkis, et 1992. aasta oli hindade pöördepunkt. BPB

tunnistab samuti, et Londoni kohtumine võis endast kujutada hinnasõja lõppemist kiirendavat tegurit. Siiski leiab ta, et hagis esitatud kaubanduslikud ja majanduslikud põhjused näitasid, et see ei olnud ainus põhjuslik tegur.

92 Esimese Astme Kohus leiab, et hageja ülestunnistus, et Londoni kohtumine oli hinnasõja lõppemist kiirendav tegur, kinnitab tõlgendust, et Londoni kohtumisel oli konkurentsivastane eesmärk. Isegi kui hinnasõja lõppemise aluseks olid ka teised majanduslikud põhjused, ei sea see kahtluse alla Londoni kohtumise konkurentsivastast eesmärki, mis oli tõsta hindu ja vähendada konkurentsi tihedust puudutatud ettevõtjate vahel.

93 Lõpuks tuleb arvestada asjaolu, et hageja teatas oma vastuses vastuväiteteatisele, et ei vaidle vastu sellele, et komisjon määratleb selle kohtumise EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumisena. Ta tunnistas samuti vastuses Esimese Astme Kohtu kirjalikule küsimusele, et Londoni kohtumine oli EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumine.

94 Sellest tuleneb, et komisjon on õigustatult leidnud, et Londoni kohtumisel väljendasid BPB ja Knauf oma ühist tahet lõpetada hinnasõda ja stabiliseerida asjaomane turg. Seega ei saa käesoleva etteheitega nõustuda.

Saksamaa, Prantsusmaa, Beneluxi ja Ühendkuningriigi müügimahte puudutava teabe vahetamine

Poolte argumendid

95 Hageja tunnistab, et kas Londoni kohtumise ajal või pisut hiljem samal aastal leppisid Turner ja Knaufi perekonna nõod kokku oluliselt üldistatud teabe vahetamises seoses nende vastavate müügimahtudega 1991. aastal. Siiski rõhutab hageja, et Turner teatas, et seda oli tehtud eesmärgiga, et ta saaks hinnata, kas asjaomases tööstusharus valitses uus õhkkond, andes talle täpsema pildi turu ulatusest ja seega hageja turuosast. Hageja tunnistab samuti, et see teabevahetus võis kaasa aidata hinnasõja lõppemisele. Siiski eitab ta seda, et Cuny, kes oli Gyproci juht ja aastatel 1994–1999 BPB peadirektor, alates 1993. aastast otsustatud teabevahetusel oleks olnud seost kahe esimese iga-aastase teabevahetusega. Hageja vaidleb vastu ka sellele, et see teabevahetus oli olnud tootjatevahelise kokkuleppe või lepingu rakendamise kontrollimeetod. Sellega seoses väidab ta, et komisjon ei esitanud ühtegi tõendit juht- ja kontrollistruktuuri olemasolust seoses kartellikokkuleppe rakendamisega. Ta kinnitab, et kliendid teavitasid teda asjaolust, et ta konkurentidel olid tema hindadest madalamad hinnad ja et ta ei oodanud mitu kuud, et teabevahetuse abil teada saada turuosade arengust.

96 Hageja rõhutab, et komisjon abstraheerib tegelikult vahetatud teabe laadi kui tõenduselemendi. Sellega seoses märgib hageja, et teabevahetus toimus algselt kord aastas, seejärel kaks korda aastas, kuid et see ei olnud kunagi sagedasem kui kord kvartalis. Lisaks oli teave täiesti üldine, märkides ära kõigi müüdud kuivkrohvplaaditoodete kogupinna ruutmeetrites kõnealusel ajajärgul, hõlmates iga jämeduse, pinna ja eripäraga kuivkrohvplaadid ühe arvu alla. Ta märgib samuti, et toodete hindade vahel on suured erinevused. Lisaks käsitles teave siseriiklikke turge ning Beneluxi puhul

koguni ületas siseriikliku raamistiku. Veelgi enam, teavet ei vahetatud regulaarsete intervallide järel. Seetõttu leiab hageja, et see teabevahetus ei saa endast kujutada turu ranget järelevalvemehhanismi.

97 Hageja laiab, et komisjoni teesi kõigutab ka asjaolu, et turuosad vaidlusalusel ajajärgul oluliselt muutusid. Lisaks täpsustab ta, et toimusid hindade vähendamised. Muu hulgas ei esitanud komisjon ühtegi tõendit süstemaatilisest katsest kohandada turuosi või hindu. Hageja leiab, et kõik need asjaolud kujutavad endast kindlat tõendit sellest, et käesolevas asjas ei esinenud kartellikokkulepet.

98 Komisjon rõhutab, et hageja ei eita teabevahetuse olemasolu, vaid üksnes selle eesmärki. Tema arvates vastas ta neile argumentidele üksikasjalikult vaidlustatud otsuse põhjendustes 104–107.

99 Komisjon väidab, et „juht- ja kontrollistruktuuri" puudumist käsitlevad argumendid ei ole asjakohased. Kohtupraktikast ilmneb, et asjaolu, et ühtegi meedet ettevõtjate sundimiseks kokkuleppeid täitma ei võetud, ei tähenda veel, et rikkumist ei toimunud. Tõendite puudumine näitab üksnes seda, et ükski karistusmeede ei olnud vajalik.

100 Komisjon rõhutab, et ta ei väitnud kordagi, et kartell välistas igasuguse konkurentsi või et esinesid kindlaksmääratud kogused või turuosad. Kartelli hinnatav tulemus oli terve

turu tasakaalustamine või stabiliseerimine, mitte tingimata teatud turgudel osade kinnistamine.

Esimese Astme Kohtu hinnang

101 Tuleb märkida, et hageja märkis oma vastuses vastuväiteteatisele, et ta ei vaidle vastu sellele, et komisjon määratleb selle teabevahetuse EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumisena. Ta tunnistas samuti oma vastuses ühele Esimese Astme Kohtu kirjalikule küsimusele, et teabevahetus Saksamaa, Prantsusmaa, Beneluxi ja Ühendkuningriigi müügimahtude kohta kujutas endast EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumist. Hageja vaidleb siiski vastu komisjoni teatud hinnangutele vaidlustatud otsuses.

102 BPB tunnistab, et kas Londoni kohtumise ajal või pisut hiljem samal aastal leppisid Turner ja Knaufi perekonna nõod kokku oluliselt üldistatud teabe vahetamises seoses nende vastavate müügimahtudega 1991. aastal. Turner teatas, et seda oli tehtud eesmärgiga, et ta saaks hinnata, kas asjaomases tööstusharus valitses „uus õhkkond", andes talle täpsema pildi turu ulatusest ja seega hageja turuosast.

103 Ta tunnistas samuti, et 1992. ja 1993. aastal Turneri toimunud teabevahetus 1991. ja 1992. aasta kohta võis kaasa aidata hinnasõja lõppemisele. Siiski eitab BPB, et teabevahetus oli olnud kontrollimehhanism, mis kehtestati laiematel konkurentsivastastel eesmärkidel.

104 BPB tunnistab samuti, et Cuny juhtimise all hakkas nelja asjaomase turu müügimahte käsitlev teabevahetus alates 1993. aastast toimuma kaks korda aastas ja alates 1995. aastas kord kvartalis. Siiski väidab ta, et Cuny organiseeritud teabevahetus ei ole seotud kahe esimese iga-aastase teabevahetusega, mida oli organiseerinud Turner.

105 Seega, kuna hageja tunnistas asjaomase teabevahetuse olemasolu, siis soovib ta oma argumentidega kahtluse alla seada üksnes vaidlustamata asjaoludele komisjoni antud õigusliku hinnangu.

106 Teabevahetuse kokkulepped on nimetatud valdkonda puudutava kohtupraktika kohaselt vastuolus konkurentsieeskirjadega, kui need kokkulepped vähendavad teadmatuse astet kõnealuse turu toimimise kohta või kõrvaldavad sellise teadmatuse ning seetõttu on ettevõtjatevaheline konkurents piiratud (Euroopa Kohtu 23. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-238/05: ASNEF-EQUIFAX ja Administración del Estado, EKL 2006, lk I-11125, punkt 51).

107 Asutamislepingu konkurentsieeskirjadele on nimelt omane, et iga ettevõtja peab otsustama sõltumatult, millisel viisil ta kavatseb ühisturul tegutseda. Vastava kohtupraktika kohaselt on sellise sõltumatuse nõudega vastuolus igasugune ettevõtjate omavaheline otsene või kaudne suhtlemine, millega võidakse mõjutada olemasoleva või potentsiaalse konkurendi tegevust turul või anda sellisele konkurendile teada, kuidas ettevõtja ise on otsustanud või kavatseb hakata turul tegutsema, kui sellise suhtlemise eesmärk või tagajärg on niisuguste konkurentsitingimuste tekkimine, mis ei vasta kõnealuse turu normaalsetele tingimustele, võttes arvesse kaupade või osutatud teenuste liiki, ettevõtjate suurust ja arvu ning nimetatud turu suurust (vt eespool punktis 106 viidatud kohtuotsus ASNEF-EQUIFAX ja Administración del Estado, punkt 52).

108 Mis puudutab teabevahetuse seaduslikkust, siis ilmneb kohtupraktikast, et turul, kus toimub tõeline konkurents, ei saa asjaolu, et ettevõtja võtab arvesse teabevahetussüsteemi abil saadud teavet turu toimimise kohta, et kohandada oma tegevust turul, pakkumise hajutatud laadi arvestades vähendada teiste ettevõtjate teadmatuse taset oma konkurentide käitumise ettearvatavuse kohta või seda teadmatust kõrvaldada. Siiski võib oluliselt koondunud oligopoolsel turul teabevahetus turu kohta võimaldada ettevõtjatel teada saada oma konkurentide seisundi turul ja kaubandusstrateegia ning muuta arvestatavalt konkurentsi, mis ettevõtjate vahel säilib (Euroopa Kohtu 28. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-7/95 P: Deere *vs.* komisjon, EKL 1998, lk I-3111, punktid 88 ja 90).

109 Kui puuduvad vastupidist näitavad tõendid, mida peavad esitama huvitatud ettevõtjad, tuleb eeldada, et kooskõlastatud tegevuses osalevad ettevõtjad, kes jätkavad turul tegutsemist, arvestavad konkurentidelt saadud infoga, et määrata oma tegevus turul. Niisugune on olukord eriti siis, kui kooskõlastatud tegevust viiakse läbi regulaarselt ja pika perioodi vältel (eespool punktis 79 viidatud kohtuotsus HFB jt *vs.* komisjon, punkt 216).

110 Käesolevas asjas oli kuivkrohvplaaditurg oligopoolne, hageja sellele vastu ei vaidle. Seega tuleb kontrollida, kas turu seda omadust arvestades vähendas teabevahetus puudutatud ettevõtjate teadmatuse astet asjaomase turu toimimisest või muutis selle olematuks, piirates seega konkurentsi sellel turul.

111 Hageja leiab, et teabevahetus sellisel kujul võimaldas saavutada vaid ühte eesmärki, st kontrollida üldjoontes turutingimuste individuaalseid hinnanguid ja eeskätt turu mahtu.

112 Selline selgitus ei ole veenev. Cuny 9. juuli 2001. aasta avalduses teabevahetuse õigustamiseks esitatud selgitusest ilmneb, et kuigi teavet kasutati selleks, et turu suurust teada saada, võimaldas see teave ka kindlaks määrata turutendentsid ja konkurentide turuosad, nii et „ei tegutsetud täiesti pimedas”.

113 Samadel põhjustel ei saa nõustuda hageja argumendiga, mille kohaselt oli turg läbipaistev ja andmeid võis koguda turult.

114 Seda asjaolu kinnitab BPB 28. oktoobri 1999. aasta vastus teisele informatsiooninõudele, mis on esitatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 58:

„Selle kohtumise käigus nõustusid [BPB ja Knaufi esindajad] vahetama andmeid oma 1991. aasta müügimahtudest, et neil oleks usaldusväärne alus tulevikus, et kontrollida, et seda kokkulepet [ingliskeelses originaalis: understanding] rakendati (st anda vastastikku täpsem pilt turu kogusuurusest ja seega nende oma turuosadest). See oli vajalik, kuna puudus usaldusväärne tööstusstatistika.”

115 Sellega seoses on teabevahetuse salajase laadi tõendus veelgi veenvam, arvestades BPB vastust vastuväiteteatisele. Tegelikult ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 106 järgmine:

„BPB täpsustas hiljem, et Knaufiga toimunud teabevahetuse kokkuleppe eesmärk oli anda Turnerile „alus, et hinnata, kas tööstuses esines uus mõttelaad”, st et „kõrgel tasemel teabevahetus andis teatud vastastikuse tagatise, et hinnasõda lõpeb”. BPB on

lisaks otsesõnu tunnistanud, et Turneri teostatud teabevahetuse eesmärk oli lõpetada 1990. aastate alguses kuivkrohvplaadi tööstuses valitsenud elav konkurents: „Turneri teostatud kaks järgmist teabevahetust ajalooliste andmetega võisid aidata ja võisid olla mõeldud aitamaks hinnasõda lõpetada.””

116 Mis puudutab hageja argumenti, et konkurentsipiirangut ei esinenud, kuna vahetatud müügiteave ei olnud informatiivne, sest edastatud andmed olid tahumata ja ebatäpses vormis, kus ei olnud välja toodud kuivkrohvplaadi erinevaid liike, siis on see asjakohatu, kuna asjaomaste ettevõtjate teabevahetuse eesmärk oli järgida, et nende vastavad turuosad jäävad stabiilseks või vähemalt ei vähene. Kuna hageja ja Knauf väljendasid Londoni kohtumisel ühist tahet lõpetada hinnasõda ja stabiliseerida asjaomased turud, siis piisas selle eesmärgi saavutamiseks, et need ettevõtjad teavad hinnasõda lõpetades, et nad ei kaota oma turuosa. Sellel eesmärgil olid piisavaks üldised müügiandmed, mis võimaldasid turuosasid arvutada. See selgitab ka põhjust, miks ei tulnud arvandmetes esile tuua kuivkrohvplaadi erinevaid liike.

117 Mis puudutab hageja argumenti, et teabevahetus ei toimunud regulaarsete intervallide järel ja et seega ei olnud tegu kontrollimehhanismiga, siis tuleb sedastada, et see ei saa sugugi kahtluse alla seada nimetatud teabevahetuse konkurentsivastast laadi; selle teabevahetuse eesmärki selgitas hageja ju ise oma vastuses vastuväiteteatisele ja selleks oli hinnasõja lõpetamine.

118 Mis puudutab BPB argumenti, kus üritatakse eristada 1991. ja 1992. aastal Turneri teostatud teabevahetust ja Cuny teostatud teabevahetust, siis tuleb sedastada, et see on pelk väide ilma mingi konkreetse aluseta. Tegelikult täpsustas Turner oma avalduses, et

ta oli hoiatanud Cuny'd 1993. aastal teabevahetuse liiga suure sageduse eest, mis näitab, et need kaks olid hästi teadlikud teabevahetuse jätkumisest. Pelk seik, et teabevahetust viisid läbi kaks erinevat inimest, on seega seotud BPB-d juhtiva isiku vahetusega. Lisaks on nende kahe teabevahetuse ja eeskätt nende eesmärkide selgitus identne. Cuny märgib oma ülevaates alates 1993. aastast toimunud teabevahetuse kohta, et isegi oluliselt üldistatud kujul olid need andmed kasulikud, et saada teada turu suurus ja selle tendentsid, ja et konkurentide turuosade teadmine viis selleni, et „ei tegutsetud täiesti pimedas".

119 Kokkuvõttes on piisavalt tõendatud, et Saksamaa, Prantsusmaa, Beneluxi ja Ühendkuningriigi ajavahemiku 1992–1998 müügimahtusid käsitlev teabevahetus oli laadilt rikkuv.

Ühendkuningriigi müügimahte puudutava teabe vahetamine

Poolte argumendid

120 Hageja väidab, et Ühendkuningriigi turgu puudutava teabevahetuse eesmärk oli anda talle parem ülevaade Ühendkuningriigi kuivkrohvplaadituru kogusuurusest ja tema osast sellel turul.

121 Hageja väidab, et kuigi vahetatud teave käsitles igakuiseid väga üldistatud müügimahte, ei toimunud teabevahetus igal kuul, vaid oli sporaadiline ning puudutas mitme kuu andmeid.

122 Komisjon vastab, et ta ei väida, et teabevahetus oli igakuine, vaid üksnes seda, et see teabevahetus jätkus aja jooksul hämmastavalt püsivalt (seitse järjestikust aastat) ja et väited, et teavet vahetati ebaregulaarselt vastavalt vajadusele, on vastuolus BPB Ühendkuningriigi tütarettevõtja British Gypsum'i (edaspidi „BG") peadirektori Withers'i tabeli sisuga, millest võib järeldada andmete regulaarse saabumise.

Esimese Astme Kohtu hinnang

123 Kõigepealt tuleb sedastada, et hageja märkis oma vastuses vastuväiteteatisele, et ta ei vaidle vastu sellele, et komisjon määratleb Ühendkuningriigi müügimahtusid käsitleva teabevahetuse EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumiseks. Ta tunnistas samuti oma vastuses Esimese Astme Kohtu kirjalikule küsimusele, et see teabevahetus toimus alates 1992. aastast kuni 1998. aastani ja kujutas endast EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumist.

124 Seejärel tuleb märkida, et vastusena Esimese Astme Kohtu ühele küsimusele kinnitas komisjon, et Ühendkuningriigi turu müügiteabe vahetus – nagu ka kõigi asjaomase nelja turu müügiteabe vahetus – kujutas endast ühte ja vältavat rikkumist, isegi kui selle konkurentsivastast mõju kasutati kaks korda ja need teabevahetused tugevdasid

üksteist Ühendkuningriigi turu osas. Kuna hageja vaidleb vastu Ühendkuningriigi turu müügimahtude teabevahetuse eesmärgi ja sageduse osas, tuleb uurida, kas vaidlustatud otsuses on tehtud vigu selle teabevahetuse kohta.

125 Mis puudutab Ühendkuningriigi turu müügimahte puudutava teabe vahetamise eesmärki, siis leidis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 171, et selle eesmärk oli sama mis nelja puudutatud turu müügimahte käsitleva teabe vahetamise eesmärk. Hageja kinnitab, et selle eesmärk oli saada parem arusaam Ühendkuningriigi kuivkrohvplaadituru kogusuurusest ja tema osast sellel turul.

126 Hageja selgitus ei saa sellelt teabevahetuselt võtta selle konkurentsivastast laadi, võttes arvesse asjaomase rikkumise üldist konteksti, mida iseloomustab Londoni kohtumisel väljendatud eesmärk lõpetada hinnasõda.

127 Mis puudutab hageja kinnitust, et asjaolu, et teavet koguti eelkõige igal kuul tabelitesse, ei näita, et selle teabe vahetus toimus sama sageli, siis on see käesolevas asjas ainetu. Tegelikult, isegi kui oletada, et müügimahtusid käsitlevaid andmeid oleks harvemini vahetatud, ei kõigutaks see järeldust, et selline teabevahetus oli konkurentsivastane samadel põhjustel, mis esitati nelja asjaomast turgu käsitleva teabe vahetamise kohta. Igal juhul tuleb sedastada, et hageja ei ole esitanud ühtegi asjaolu, mis tõendaks seda, et kuigi teavet koguti iga kuu kohta, ei toimunud teabevahetus igal kuul. Neil asjaoludel tuleb järeldada, et hageja ei ole tõendanud, et komisjon tegi vea vaidlustatud otsuse põhjenduses 194 esitatud järelduses, mille kohaselt Withers'i tabeli süsteemsus ja üksikasjalikkus eeldas regulaarset teabevahetust.

128 Sellest tuleneb, et komisjon ei teinud ühtegi viga oma hinnangus Ühendkuningriigi turu müügimahte puudutava teabe vahetamise kohta.

Ühendkuningriigis ajavahemikus 1992–1998 toimunud hinnatõusu puudutava teabe vahetamine

Poolte argumendid

129 Hageja väidab, et komisjon ei järeldanud kuskil, et tootjad otsustasid paralleelsed hinnatõusud muul moel kui iseseisvalt.

130 Komisjon võttis aluseks järgmised tõendid: esiteks 1996. aastal Knaufi ja BG piirkondlike direktorite vahel toimunud vestlus; teiseks 1998. aastal Lafarge'i müügijuhi ja BG müügiosakonna ühe töötaja vahel toimunud vestlus; ja kolmandaks Withers'i üks või kaks teatist oma ametivendadele, et neid informeerida hindade tõstmisest.

131 Hageja väidab, et komisjon omistas neile iseseisvatele sündmustele põhjendamatu tähtsuse. Lisaks toimusid kaks esimest kontakti kaheaastase vahega ning vestlused

toimusid seltskondlike kontaktide ajal. Täiendavalt koostas Withers oma teatised vaid korra või kaks ja vastupidi komisjoni väidetele ei olnud tegu teabevahetusega, vaid ühepoolsete teatistega.

132 Hageja vaidleb vastu komisjon järeldusele, mille kohaselt kinnitavad need kontaktid ühe ja vältava rikkumise olemasolu. Hageja väidab, et need toimusid üksnes 1996. aasta novembrist kuni 1998. aasta märtsini ja käsitlesid vaid Ühendkuningriiki.

133 Komisjon väidab, et ta ei ole kunagi väitnud, et hindades lepiti kokku või räägiti läbi. Ta leiab, et juba asjaolu, et teatud hinnatõususid käsitlevate kontaktide kohta koostati sisemised protokollid, tõendab nende tähtsust.

134 Komisjon viitab vaidlustatud otsuse põhjendustele 471–477 ja leiab, et need teabevahetused kujutavad endast kooskõlastatud tegevust, mis väljendab konkreetselt keerulist ja vältavat kokkulepet, mille eesmärk oli piirata konkurentsi vähemalt neljal peamisel Euroopa kuivkrohvplaaditurul.

Esimese Astme Kohtu hinnang

135 Nagu ilmneb hagiavaldusest ja BPB koostöö uurimisest, oli just tema see, kes teavitas komisjoni Ühendkuningriigis hinnatõusu käsitleva teabe vahetamisest. Lisaks ei vaidle BPB vastu vaidlustatud otsuses esitatud asjaoludele.

136 Peale selle tuleb meeles pidada ka asjaolu, et hageja teatas oma vastuses vastuväiteteatisele, et ta ei vaidle vastu sellele, et komisjon määratleb need kontaktid EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumisena. Vastuses Esimese Astme Kohtu kirjalikule küsimusele tunnistas ta samuti, et asjaolu, et Withers oli Knaufi ja Lafarge'i ühel või kahel korral teavitanud Ühendkuningriigi kataloogihindade tõusust, kujutab endast EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumist.

137 Siiski üritab BPB suhestada selle teabevahetuse konkurentsivastast laadi, väites, et golfipäevadel toimunud vestlused puudutasid üksnes asjaomase tööstusharu kuulujutte ja et neist ülevaateid tegevad aruanded esitavad informatsiooni sellisena. Lisaks esitati teavet ühepoolselt. Lõpuks leiab BPB, et hinnatõus oleks igal juhul teatavaks saanud, kuna turul liiguvad andmed ja teabevahetus kujutas endast üksnes selliste otsuste edastamist, mis olid juba vastu võetud. Lisaks puudutas see teabevahetus üksnes kataloogihindu, mitte aga „neto-neto"-hindu (allahindluste ja hüvituste neto).

138 Vaidlustatud otsuse põhjendustest 198–200 ilmneb, et 7. septembri 1996. aasta eelsel perioodil olid teated hinnatõusude kohta neljal korral peaaegu üheaegsed. Nii järgnes

BG 21. juuli 1992. aasta teatele (jõustus 1992. aasta augusti lõpus) Lafarge'i (Redland) 31. juuli 1992. aasta teade (jõustus 31. augustil 1992). Knauf teatas oma uutest hindadest 3. augustil 1992 (koos uue hinnakataloogiga 1992. aasta septembriks).

139 BPB teatas 1993. aasta novembris, et 1994. aasta jaanuaris pidi jõustuma 12% suurune hinnatõus. Lafarge järgnes ja tõstis samuti hindu, kuid Knauf ei järgnenud täielikult.

140 Knauf teatas 29. septembril 1994 umbes 6,5% suurusest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 1. märtsil 1995 ja BPB teatas 2. detsembril 1994 9% suurusest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 27. veebruaril 1995. Sellele hinnatõusule järgnes Lafarge'i 6. jaanuari 1995. aasta teade identsest hinnatõusust, mis pidi jõustuma samal kuupäeval.

141 BG teatas 22. septembril 1995 standardplaatide 12% suurusest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 1. jaanuaril 1996. Sellele teatele järgnes Lafarge'i 13. oktoobri 1995. aasta teade sama suurest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 1. jaanuaril 1996, ja Knaufi 27. oktoobri 1995. aasta teade sama suurest hinnatõusust, mis pidi jõustuma samal kuupäeval.

142 Seega, mis puudutab 7. septembri 1996. aasta eelset aega, siis BPB, Lafarge'i, ja Knaufi hinnatõusud toimusid väga väikeste vahedega või olid lausa samaaegsed.

143 Seega tuleb kontrollida, kas peaaegu samaaegsed teated hinnatõusudest ning teatatud hindade paralleelsus kujutavad endast tõsiste, täpsete ja kokkulangevate kaudsete tõendite kogumit eelnevast kooskõlastusest, mille eesmärk oli teavitada konkureerivaid ettevõtjaid hinnatõusudest. Tegevuse paralleelsust saab lugeda tõendiks kooskõlastuse kohta üksnes siis, kui kooskõlastus on selle käitumise ainus usutav selgitus. Tegelikult tuleb arvesse võtta asjaolu, et kuigi EÜ artikliga 81 keelatakse igasugune kokkulepe, mis võib konkurentsi moonutada, ei välistata sellega ettevõtjate õigust mõistlikult kohandada enda tegevust vastavalt konkurentide juba võetud või tulevikus võetavatele meetmetele (Euroopa Kohtu 31. märtsi 1993. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85–C-129/85: Ahlström Osakeyhtiö jt *vs.* komisjon, EKL 1993, lk I-1307, punkt 71).

144 Kuigi käesolevas asjas võimaldasid hinnatõusude teadete vahelised intervallid ettevõtjatel võimaluse korral neist hinnatõusudest teada saada turult pärinevate andmete vahendusel ja kuigi need hinnatõusud ei olnud alati samal tasemel, siis kujutavad peaaegu samaaegsed hinnatõusude teated ning teatatud hindade paralleelsus tugevaid kaudseid tõendeid selle kohta, et enne neid teateid esines kooskõlastamine, kuna hinnatõusud toimusid kontekstis, mida vastavalt vaidlustatud otsuses komisjoni sedastatule iseloomustab see, et hageja ja Knauf leppisid 1992. aasta alguses Londoni kohtumisel kokku hinnasõja lõpetamises neljal Euroopa turul.

145 Igal juhul tuleb sedastada, et komisjon järeldas vaidlustatud otsuse põhjenduses 476 Ühendkuningriigi turul toimunud hinnatõusu käsitleva teabe vahetamise kohta üksnes selliste teatud hinnatõusudega kaasnevate kontaktide olemasolu, mida tunnistasid BPB, Knauf ja Lafarge, viidates vaidlustatud otsuse põhjendusele 211. Ülejäänud osas, nagu ilmneb selle otsuse põhjendusest 210, märkis komisjon, et ta sai järeldada vaid paralleelset käitumist ettevõtjate puhul, kellel olid muuseas ka teised salajased kontaktid, ilma sellest järeldamata, et niisugusele paralleelsusele oli tingimata eelnenud kooskõlastamine. Lisaks vastandas komisjon vaidlustatud otsuse inglis-, prantsus- ja hollandikeelsetes versioonides põhjenduse 211 alguses selgelt sõna „siiski" kasutades selle pelga paralleelsuse ja hinnatõusude teadetele eelnenud kontaktide tunnistatud olemasolu.

146 Mis puudutab 7. septembri 1996. aasta järgset aega, siis tõendavad konkurentide kontakte Ühendkuningriigi hinnatõusu teemal järgmised dokumendid.

147 Esiteks ilmneb BG ühest sisedokumendist, et 7.–8. septembril 1996 oli Knauf teatanud, et ta järgneb BG otsustatud hinnatõusule, kui BG kavatsused on otsesõnu täpsustatud. Nagu ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 201, toimus see vestlus enne seda, kui BG saatis 9. septembril 1996 teate oma hindade tõstmisest.

148 Lisaks järgnes sellele tõusule 20. septembril 1996 Lafarge'i hinnatõus.

149 Teiseks jätkusid peaaegu samaaegsed teated hinnatõusudest ning teatatud hindade paralleelsus. Nii tuvastas komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 203 ja 204, et BG teatas 3. juunil 1997 standardplaatide 3,8% suurusest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 1. augustil 1997. Omalt poolt teatas Lafarge 3,7% suurusest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 4. augustil 1997, ja Knauf teatas 3,7% suurusest hinnatõusust, mis pidi jõustuma samal kuupäeval kui Lafarge'i hinnatõus. Lisaks teatas BG 27. jaanuaril 1998 4,4% suurusest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 1. aprillil 1998. Lafarge teatas omalt poolt 4,1% suurusest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 6. aprillil 1998, ja Knauf teatas sama suurest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 1. aprillil 1998.

150 Kolmandaks ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 205, et enne BG 8. septembri 1998. aasta teadet 5% suurusest hinnatõusust, mis pidi jõustuma 1. novembril 1998, mainis Lafarge'i esindaja ühele BG vastutavale töötajale, et eelarvekaalutluste tõttu ei soovinud Lafarge kaasa minna järgmise aasta jaanuari algusest plaanitud hinnatõusuga. Kui puudutatud ettevõtjad ei oleks leppinud kokku hinnatõusu alases teabevahetuses,

siis poleks Lafarge'il olnud vaja BG esindajat teavitada sellest, et see ettevõtja ei kavatsenud kaasa minna plaanitud hinnatõusuga.

151 Neljandaks tunnistas BPB, et olid toimunud tema sõnul „iseseisvad juhtumid", kui Withers oli helistanud Lafarge'i ja Knaufi peadirektoritele Ühendkuningriigis, et teavitada neid BG kavatsustest hindade valdkonnas ning kavatsetud hinnatõusu vahemikust (vaidlustatud otsuse põhjendus 207). Kuigi BPB ei esita nende telefonikõnede isegi umbkaudseid kuupäevi ning loeb neid pelgalt „viisakuskõnedeks", näitavad need siiski, et konkureerivad ettevõtjad suhtlesid hinnatõusude osas.

152 Neil asjaoludel leidis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 477 õigustatult, et Ühendkuningriigi turul hinnatõususid käsitlevad kontaktid kujutavad endast kooskõlastatud tegevust, mis on EÜ artikli 81 lõike 1 alusel keelatud.

153 Seda järeldust ei saa kõigutada argument, et tegu oli ühepoolse käitumisega. Kooskõlastatud tegevuse mõiste eeldab tõepoolest vastastikuseid kontakte. Siiski on see tingimus täidetud, kui üks konkurent avaldas teisele oma kavatsused või tulevase käitumise turul ja see teine konkurent palus seda avaldust või vähemalt võttis selle vastu (eespool punktis 32 viidatud tsemendi kohtuotsus, punkt 1849).

154 Mis puudutab hageja väiteid, et edastatud teave hindade kohta oli puudutatud ettevõtja klientide kaudu teada enne selle avaldamist konkurentidele ja et seetõttu said need konkurendid avaldatud teavet turult kätte, siis tuleb meenutada, et ainuüksi asjaolust, et

ettevõtja sai konkurente puudutavat teavet, mida iseseisev ettevõtja säilitab kui ärisaladust, piisab konkurentsivastase tahte olemasolu tõendamiseks (Esimese Astme Kohtu 12. juuli 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-202/98, T-204/98 ja T-207/98: Tate & Lyle jt *vs.* komisjon, EKL 2001, lk II-2035, punkt 66). Lisaks toimusid kõnelused, mille kohta komisjon leidis otseseid tõendeid või mille olemasolu hageja tunnistas, enne ametlikke teadaandeid hinnatõusude kohta.

155 Juhtumi asjaolusid arvestades on komisjon õiguslikult piisavalt tõendanud, et kolm ettevõtjat teavitasid üksteist Ühendkuningriigi turu hinnatõusudest ajavahemikus 1992–1998.

Turuosade stabiliseerimine Saksamaal

Poolte argumendid

156 Hageja tunnistab, et Versailles' kohtumise eesmärk oli jõuda kokkuleppele turuosade stabiliseerimises Saksamaal. See katse jäi aga viljatuks. Ta väidab, et Gyproci hilisem avaldus kinnitab tema väidet.

157 Hageja tunnistab samuti, et Brüsseli ja Haagi kohtumistel jätkusid arutlused iga asjaomase ettevõtja turuosadest Saksamaal. Lisaks lähtusid viimased arutlused uuest

teabevahetusest turuosade kohta 1998. aasta neljal esimesel kuul. Siiski ei olnud ka neil arutlustel tulemust.

158 Hageja rõhutab, et kuigi ettevõtjad kohtusid ja neil oli ühine huvi kehtestada Saksa turul stabiilsus, ei võtnud nad siiski ühiseid kohustusi. Kohaldatav õigus eeldab aga selliste kohustuste võtmist. Hageja väidab, et ettevõtjad võivad vahetada arvamusi sellest, mida nad soovivad saavutada; aga kui just ettevõtja nende kontaktide või oma käitumisega ei tegutse nii, et ta annab kaheldamatult teisele mõista, et ta teeb teisele ettepaneku käituda teataval viisil ja et see teine tunneb kohustust nii käituda, siis ei ole tegu õigusliku kokkuleppega. Ta leiab, et komisjon ei saa järeldada, et läbirääkimised võrduvad kokkuleppega.

159 Hageja väidab, et komisjoni lähenemine seisneb selles, et ta kinnitab, et ühist eesmärki tõendavad EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses kokkuleppe avaldumised ja et need avaldumised ise on tõendiks ühisest eesmärgist. Hageja sõnul ei ole sellisel argumendil aga mingit õiguslikku väärtust.

160 Ta väidab, et komisjon eksis, kui ta leidis, et asjaomaste ettevõtjate poolt iseseisva eksperdi abiga 1996. aasta novembris organiseeritud teabevahetussüsteem (edaspidi „teabevahetussüsteem") oli keerukam ja andis neile täpsemaid ja kontrollitavamaid andmeid kui teised teabevahetused. Ta märgib, et tootjad edastasid teabe iseseisvale eksperdile, kuid see ekspert ei kontrollinud midagi. Lisaks ei olnud teabevahetussüsteemi raames toimuvad kontaktid sagedasemad kui asjaomaste ettevõtjate peadirektorite kontaktid, kuna mõlemad toimusid kord kvartalis alates 1996. aastast kuni 1998. aastani. Lisaks andsid teabevahetussüsteemi raames toimuvad kontaktid

asjaomastele ettevõtjatele vähem teavet kui peadirektorite omavahelised kontaktid, arvestades, et iseseisev ekspert andis nimetatud ettevõtjatele üksnes üldise arvu turu suuruse kohta.

161 Ta väidab samuti, et teabevahetussüsteemi käivitamine pärast Versailles' kohtumist oli kokkusattumus.

162 Komisjon leiab, et kuigi ettevõtjatel ei õnnestunud kokku leppida turuosade jagamises Saksamaal, väljendasid nad siiski oma ühist tahet piirata konkurentsi kuivkrohvplaaditurul, jagades omavahel Saksamaa turu või vähemalt stabiliseerides selle. Tema sõnul piisab sellest, kui ettevõtja avaldab asjaolu, et ta ei soovi suurendada oma turuosa, teavitamaks oma konkurente tema strateegia olulisest osast ja on selgelt konkurentsivastane element. Ta leiab, et ettevõtjaid lugesid end kohustatuks käituda teatud viisil, nagu näitab selle kohta toiminud arutelude käik.

163 Komisjon väidab, et ainus usutav selgitus teabevahetusele, mida osalised soovivad salajas hoida ja mis tugineb väidetavalt tulevikustrateegia kujundamise seisukohast ilma suurema väärtuseta arvandmetele, on see, et asjaomaste ettevõtjate vahel esineb salajane kokkulepe traditsiooniliste kaubavoogude järgmiseks.

164 Komisjon leiab, et isegi kui pärast 1996. aastal toimunud Versailles' kohtumist turuosad Saksamaal endiselt kõikusid, olid need kõikumised minimaalsed ning kinnitasid komisjoni järeldusi, kuivõrd ta ei väitnud kunagi, et esines ametlik kokkulepe turu jagamisest.

165 Komisjon kinnitab, et kuigi teabevahetussüsteem ei ole iseenesest vastuolus ühenduse õigusega, ei tule seda analüüsida isoleeritult, vaid lähtuvalt asjaolust, et see kehtestati täpsema ja kontrollitavama teabe osutamiseks. Lisaks ei võimalda BPB kinnitus, et esitatud teave ei olnud täpsem kui varem vahetatud teave, mõista, miks BPB ja teised ettevõtjad selles korras osalesid. BPB selgitus, et ettevõtjad soovisid täpselt teada saada Saksa turu suurust, üksnes kinnitab komisjon tõlgendust.

Esimese Astme Kohtu hinnang

166 Hageja argumentidest ilmneb, et ta ei vaidle vastu Versailles', Brüsseli ja Haagi kohtumiste olemasolule. Lisaks tunnistab ta, et ta osales nendes kohtumistes ja arutas olukorda Saksa turul. Ta tunnistas samuti, et Versailles' kohtumisel tehti ettepanek, et jõuda kokkuleppele Saksamaa turu osade stabiliseerimises nende 1995. aasta tasemel.

167 Siiski leiab ta, et komisjon ei tõendanud, et asjaomased ettevõtjad võtsid ühise kohustuse. Hageja sõnul eeldab kohaldatav õigus, et selline kohustus võetaks. Käesolevas asjas olevat toimunud üksnes läbirääkimised kokkuleppe sõlmimiseks.

168 Järelikult on hageja ja komisjon eri meelt selles, kuidas õiguslikult määratleda Versailles', Brüsseli ja Haagi kohtumisi ning teabevahetussüsteemi.

169 Mis puudutab hageja argumente, millega ta soovib näidata, et puudus kokkulepe turuosade jaotamisest Saksamaal, siis tuleb märkida, et vaidlustatud otsuses sedastas komisjon põhjenduse 469 lõpus, et „kokkulepe [oli] sõlmitud [puudutatud ettevõtjate] vahel, kes soovisid jagada Saksa turu või vähemalt stabiliseerida selle; see kokkulepe väljendas keerulist vältavat kokkulepet, mille eesmärk oli piirata konkurentsi kuivkrohvplaaditurul vähemalt neljal suurel Euroopa turul". Lisaks ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendustest 462, 463, 465 ja 469, et komisjon leidis, et sõltumata küsimusest, kas selline kokkulepe sõlmiti või mitte, sõlmisid asjaomased ettevõtjad siiski EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses kokkuleppe, kui nad väljendasid ühist soovi jagada Saksa turg või vähemalt stabiliseerida see.

170 Seega, kuigi komisjonil ei õnnestunud tõendada, et karistatud ettevõtjad sõlmisid ranges mõttes kokkuleppe turuosade jaotamisest Saksamaal, piisas sellest, kui ta tõi esile vaidlustamata asjaolud, et asjaomased ettevõtjad asendasid teadlikult konkurentsiriskid omavahelise praktilise koostööga, säilitades otsesed kontaktid, et stabiliseerida Saksa turg. Järelikult tuleb kontrollida, kas käesolevas asjas oli olukord selline.

171 Mis puudutab 1996. aasta juunis toimunud Versailles' kohtumist, siis ei vaielda vastu selle toimumisele ega ka asjaolule, et selle käigus avaldasid kõnealused ettevõtjad oma tegelikud müügiarvud 1995. aasta kohta, et nad arutasid oma turuosade stabiliseerimist Saksa turul ja et Gyproc ei olnud nõus teise ettevõtjate poolt talle pakutud turuosaga.

172 Brüsseli 4. detsembri 1997. aasta kohtumise osas tunnistab BPB samuti selle olemasolu, kuid märgib, et see oli taas võimalus arutada Saksa turu stabiliseerimist.

173 1998. aasta mais Haagis toimunud kohtumisega seoses ei vaidle BPB vastu ka selle toimumisele. Siiski ei olnud aruteludel mingit konkreetset tulemust, kuigi need käsitlesid olukorda Saksamaal. Sellega seoses ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 257, et Gyproci sõnul vahetasid osalised oma Saksamaa müügiarve 1998. aasta esimese nelja kuu kohta, et iga osaline mainis, kui suurt turuosa ta soovis Saksamaal saada ja et need turuosad kokku moodustasid 101%, sest osalised olid teinud Gyprocile ettepaneku piirata oma turuosa 11%-ni, kuid viimane keeldus.

174 Järelikult ilmneb eelnevast, et isegi kui Versailles' kohtumise ega hilisemate Brüsselis ja Haagis toimunud kohtumiste ajal ei suudetud sõlmida konkreetset kokkulepet Saksa turu jagamise kohta, väljendasid neli asjaomast ettevõtjat siiski oma ühist tahet stabiliseerida Saksa turg ja seega piirata konkurentsi. Nii ilmneb Versailles' kohtumise toimumisest, et esines põhimõtteline kokkulepe Saksa turu jagamises BPB, Knaufi, Lafarge'i ja Gyproci vahel, nagu komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 264 märkis.

175 Tegelikult ei vaidle BPB vastu sellele, et vaatamata Gyproci seisukohale olid kolm ülejäänud ettevõtjat Knauf, Lafarge ja tema ise väljendanud Versailles' kohtumise ajal vastastikku, milliste turuosadega nad olid nõus, ja et need turuosad vastasid nende ettevõtjate tegelikele turuosadele. Sellega seoses tuleb ka meenutada, et ettevõtjad ei vaidle vastu sellele, et nad vahetasid Versailles' kohtumise ajal oma müügiarve 1995. aasta kohta.

176 Ühtlasi tuleb arvesse võtta teabevahetussüsteemi. Selle korra olemasolu kinnitab komisjoni väidet, et need ettevõtjad soovisid stabiliseerida Saksa turgu. Iga ettevõtja esitas konfidentsiaalselt oma andmed iseseisvale eksperdile ja selle eksperdi alluvad koondasid need andmed, et anda üldistatud number, mis seejärel esitati osalistele. See teave võimaldas igal ettevõtjal arvutada oma turuosa, kuid mitte teiste turuosa. Neid

üldistatud numbreid saadeti kord kvartalis ja need käsitlesid iga ettevõtja müügiarve. Lisaks edastasid ettevõtjad konfidentsiaalselt iseseisvale eksperdile 1995. aasta jaanuari kuni detsembri müügiarvud ja ka 1996. aasta jaanuari kuni septembri müügiarvud.

177 Teabevahetussüsteem võimaldas seega asjaomastel ettevõtjatel kontrollida, kas nende turuosad Saksa turul püsisid enam-vähem stabiilsena.

178 Mis puudutab selle olukorra õiguslikku hinnangut, siis tuleb meenutada, et andmete edastamisest konkurentidele eesmärgiga valmistada ette kartellikokkulepet piisab, et tõendada EÜ artikli 81 tähenduses kooskõlastatud tegevuse olemasolu (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-148/89: Tréfilunion *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-1063, punkt 82).

179 EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses kooskõlastatud tegevus on selline kooskõlastamine, mis ei jõudnud küll rangelt võttes lepingu teostamiseni, kuid asendab teadlikult konkurentsiriskid nendevahelise praktilise koostööga (eespool punktis 81 viidatud kohtuotsus Suiker Unie jt *vs.* komisjon, punkt 26, ja eespool punktis 143 viidatud kohtuotsus Ahlström Osakeyhtiö jt *vs.* komisjon, punkt 63).

180 Kooskõlastatud tegevuse koostisosade kooskõlastamine ja koostöö ei nõua sugugi tegeliku „kava" väljatöötamist, vaid neid tuleb mõista EÜ asutamislepingu konkurentsisätete lahutamatu mõtte valguses, mille kohaselt peab iga ettevõtja iseseisvalt määratlema poliitika, mida ta kavatseb ühisturul järgida, ja tingimused, mida ta

kavatseb oma klientidele kohaldada (eespool punktis 108 viidatud kohtuotsus Deere *vs.* komisjon, punkt 86, ja Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-194/99 P: Thyssen Stahl *vs.* komisjon, EKL 2003, lk I-10821, punkt 82).

181 Kuigi vastab tõele, et see autonoomia nõue ei välista ettevõtjate õigust kohandada oma tegevust konkurentide juures täheldatud või nende oodatava käitumisega, on sellega siiski tõsises vastuolus igasugune otsene või kaudne kontakt selliste ettevõtjate vahel, mille eesmärk on saavutada niisugused konkurentsitingimused, mis ei vasta asjaomase turu tavalistele konkurentsitingimustele, võttes arvesse toodete või osutatud teenuste laadi, ettevõtjate suurust ja arvu ning selle turu mahtu (eespool punktis 108 viidatud kohtuotsus Deere *vs.* komisjon, punkt 87 ja eespool punktis 180 viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl *vs.* komisjon, punkt 83).

182 Lisaks, nagu Esimese Astme Kohus märkis eespool punktis 32 viidatud tsemendi kohtuotsuses (punkt 1852), ei ole kooskõlastatud tegevuse tõendamiseks vaja näidata, et asjaomane konkurent võttis endale ühe või enama teise konkurendi suhtes ametlikult kohustuse käituda teataval viisil, või et konkurendid on ühiselt kindlaks määranud oma tulevase käitumise turul. Piisab sellest, kui see konkurent oma avaldusega on välistanud või vähemalt oluliselt vähendanud ebakindlust selles, millist käitumist võib tema poolt turul oodata.

183 Sellega seoses leidis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 466 õigustatult, et pelk asjaolu, et ettevõtja mainib, et ta ei soovi oma praegusest turuosast suuremat turuosa, on piisav tema konkurentide teavitamiseks tema strateegia olulisest osast.

184 Lisaks tuleb meenutada, et asjaomast turgu iseloomustab oluliselt koondatud oligopol. Sellisel turul võimaldab teabevahetus ettevõtjatel teada saada oma konkurentide positsiooni turul ja nende kaubandusstrateegiat ning seega oluliselt muuta ettevõtja-

tevahelist konkurentsi (eespool punktis 106 viidatud kohtuotsus Deere *vs.* komisjon, punktid 88–90, ja eespool punktis 180 viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl *vs.* komisjon, punkt 84).

185 Muu hulgas, mis puudutab hageja argumenti, et komisjon esitab ringpõhjenduse, siis tuleb meenutada, et käesoleva juhtumi asjaolusid ei tule uurida sugugi eraldi kui üksikuid rikkumisi, vaid hoopis nende üldises kontekstis kui ühe rikkumise võimalikke osasid, mille eesmärk on piirata konkurentsi kuivkrohvplaaditurul neljal puudutatud Euroopa turul. Kohtupraktika kohaselt tuleb otsuses EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumise tõendamiseks komisjoni esitatud kaudseid tõendeid hinnata tervikuna, mitte aga üksikult (vt selle kohta Euroopa Kohtu 14. juuli 1972. aasta otsus kohtuasjas 48/69: ICI *vs.* komisjon, EKL 1972, lk 619, punkt 68).

186 Võttes arvesse asjaomaste turgude stabiliseerimise eesmärgi üldist konteksti, siis võis teabevahetus Saksa turu kohta võimaldada asjaomastel ettevõtjatel kontrollida seda, et konkurentide turuosad püsivad stabiilsena.

187 Mis puudutab lõpuks hageja argumente, et kokkuleppe puudumise tõttu oleks komisjon pidanud tõendama vähemalt mõju turule, siis tuleb meenutada, et EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamisel on üleliigne võtta arvesse kokkuleppe konkreetset mõju turule, kui on ilmne, et selle eesmärk on takistada, piirata või kahjustada konkurentsitingimusi ühisturul (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 216).

188 Samuti kuulub EÜ artikli 81 lõike 1 alla kooskõlastatud tegevus, seda isegi siis, kui sellel puudub turul konkurentsivastane mõju. Esmalt tuleneb nimetatud sätte enda sõnastusest nii ettevõtjatevaheliste kokkulepete kui ka ettevõtjate ühenduste otsuste

puhul, et kooskõlastatud tegevus on keelatud igasugusest mõjust sõltumata, kui sellel on konkurentsivastane eesmärk (Euroopa Kohtu 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-105/04 P: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-8725, punktid 137 ja 138).

189 Seejärel, kuigi kooskõlastatud tegevuse mõiste ise eeldab selles osalevate ettevõtjate käitumise olemasolu turul, ei eelda see tingimata, et sellel käitumisel oleks konkreetne konkurentsi takistav, piirav või kahjustav mõju (eespool punktis 188 viidatud kohtuotsus Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied *vs.* komisjon, punkt 139).

190 Juhtumi üldist konteksti arvestades leiab Esimese Astme Kohus, et vaidlustamata faktide alusel on komisjon õiguslikult piisavalt tõendanud, et kuigi asjaomastel ettevõtjatel ei õnnestunud sõlmida konkreetset kokkulepet omavahel Saksa turu jagamiseks, olid nad siiski väljendanud oma ühist tahet käituda sellel turul kindlaksmääratud viisil, st piirata konkurentsi nimetatud turu stabiliseerimisega.

Saksamaal toimunud hinnatõuse puudutava teabe vahetamine

Poolte argumendid

191 Hageja vaidleb vastu komisjoni väitele, et neli tootjat teavitasid üksteist oma kavatsustest või et esines kooskõlastamine kavatsetavate hinnatõusude kuupäevade ja

tasemete kohta alates 1994. aasta lõpust kuni 1998. aasta septembrini. Ta leiab, et komisjon ei ole piisavalt oma väiteid tõendanud. Kuna Saksa turul säilis konkurents, siis näitab see vastupidi, et tootjad jätkasid iseseisvat tegutsemist. Igal juhul ei saa kõnealused kontaktid näidata ühist tahet või olla tõendiks 1992. aastal sõlmitud kokkuleppest.

192 Mis puudutab väidetavaid otseseid kontakte, mis tal olevat olnud oma konkurentidega seoses hinnatõusudega Saksamaal, siis märgib BPB, et ta teatas, et ei olnud saatnud koopiaid oma hinnatõusudest oma konkurentidele. Mis puudutab seda, et Knauf saatis oma konkurentidele oma hinnakirjad, siis ei saa see teave olla hindade alane kooskõlastamine, kuna need kirjad käsitlesid hinnatõuse, mis olid enamjaolt turul juba teada või oodatud. Lisaks vähendati kataloogihindu sageli allahindlustega.

193 Hageja märgib, et Lafarge'i 17. detsembri 1996. aasta memorandum koostati pärast hindu käsitlenud arutelu, mis toimus hageja Saksa tütarettevõtja Rigips'i kaubandusdirektori Marschke ja Lafarge Gips'i peadirektori Denniger'i vahel. Ta väidab, et ta on alati eitanud selle arutelu toimumist. Lisaks vaidleb ta vastu komisjoni järeldusele, et see memorandum tõendab tootjatevahelisi otseseid kontakte. Mis puudutab hinnatõusude paralleelsust, siis märgib hageja, et oligopoolsel turul on normaalne, et ettevõtjad ühtlustavad oma hinnad konkurentide hindade alusel ja käituvad vähemalt kataloogihindade osas paralleelselt. „Neto-neto-hindade" alane konkurents jätkus intensiivselt.

194 Mis puudutab Lafarge'i 7. oktoobri 1998. aasta memorandumit, siis leiab hageja, et selles kirjeldatakse hinnatõusude tavalist mehhanismi oligopoolsel turul. Ta väidab, et memorandumist ilmneb rida asjaolusid, mis on vastuolus komisjoni väidetega, näiteks see, et tootjad tegid allahindlusi ka pärast hinnakirjades olevate hindade tõusu; et Rigips

teatas hinnatõusust kaheksa nädalat enne memorandumit, kuid teised tootjad ei läinud selle tõusuga kaasa; et valitses ebakindlus konkurentide hinnatõusu reaktsioonide osas; et eelnevatel aastatel oli suurem osa hinnatõuse olnud piiratud, ning et kuni 1993. ja 1994. aastani oli Lafarge üritanud turuosasid võita.

195 Knaufi 15. novembri 1993. aasta sisemärkusega seoses märgib hageja, et kuigi selles soovitati käituda viisil, mis võib olla konkurentsivastane, ei tähenda see veel, et tegelikult ka sellist käitumisviisi järgiti.

196 Mis puudutab Rigipsi 1994. aasta oktoobri sisemärkust, siis leiab hageja, et fraas „leitakse, et hinnad külmutatakse alltoodud tasemel" ei väljenda mingit salajast kooskõlastust, vaid üksnes Rigipsi hinnangut hindade muutumise väljavaadetele.

197 Hageja vaidleb 1. detsembri 1995. aasta hinnatõusu osas vastu sellele, et nimetatud hinnatõusu läbikukkumise põhjustas Versailles' kohtumine. Ta väidab, et 1995. aasta detsembrist kuni 1996. aasta juunini toimunud hinnalangus tõendab pigem kokkuleppe puudumist kui selle olemasolu.

198 1997. aasta septembris toiminud hinnatõusuga seoses eitab hageja seda, et ta osales teiste tootjate katsetes vältida klientide ärameelitamist. Ta väidab, et kuigi tootjad arutlesid turu jagamise üle, ei olnud neil aruteludel tulemusi. Seetõttu jätkus turul konkurents ja seega kukkus 1997. aasta septembriks pakutud kataloogihindade tõus läbi.

199 Mis puudutab 1998. aasta septembri hinnatõusu, siis väidab hageja, et ta ei osalenud mingis tootjatevahelises kooskõlastamises. Ta väidab, et komisjoni ainus tõend tema kohta puudutab asjaolu, et ta oli saanud koopia Knaufi kirjast hinnatõusu kohta. See asjaolu ei lisa midagi selle, et Knauf tunnistas, et ta saatis aeg-ajalt oma konkurentidele kirju, mis teavitasid neid hinnatõusust. Lisaks eitab ta seda, et ta sai teatise Gyprocilt. Seega ei ole komisjonil ühtegi tõendit, et kinnitada oma väidet, et 1998. aasta septembri hinnatõus oli täiendav tõend kooskõlastusest, milles hageja Saksa turul oli osalenud.

200 Komisjon väidab Lafarge'i 7. oktoobri 1998. aasta memorandumi osas, et seda ei kasutatud selleks, et tõendada asjaomaste ettevõtjate vahelisi kontakte, vaid selleks, et näidata, et hinnatõusud toimusid kindla skeemi alusel. Ta leiab, et kuigi teavitatud hinnatõusud ei vastanud alati tegelikele tehinguhindade tõusudele, ei tähenda see veel, et toimunud kontaktid ei olnud õigusvastased või et neil ei olnud mõju. Ta leiab ühtlasi, et asjaolu, et Lafarge üritas kuni 1993. ja 1994. aastani võita turuosasid, ei sea veel kahtluse alla tema järeldusi selle kohta, kuna ta järeldas üksnes, et hinnatõusud olid alates 1994. aasta lõpust või 1995. aasta algusest koordineeritud.

201 Mis puudutab seda, et Knauf saatis oma konkurentidele enda hinnakirjad, siis viitab komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustele 313, 314 ja 472–474.

202 Komisjon tunnistab, et Knaufi 15. novembri 1993. aasta sisemärkus ei kirjelda juba toimunud tegevust, vaid pigem soovitab käitumisliini. Siiski leiab ta, et selles märkuses esinevad asjaolud kirjeldavad Knaufi käitumist, mis viis hilisemate kontaktideni

konkurentide vahel, mille kohta ta esitas tõendi ja mis kinnitavad selgelt tema järeldust, et neil kontaktidel oli konkurentsivastane eesmärk. Need annavad ka teavet hilisemate kontaktide aluseks olevatest põhjustest.

203 Mis puudutab Rigipsi 1994. aasta oktoobri sisemärkust, siis väidab komisjon, et selle märkuse koostamise kontekst ja eeskätt asjaolu, et see koostati kuu aega enne 1995. aasta veebruari hinnatõusust teatavate kirjade saatmist, ei näita pelgalt seda, et selle autor oli hästi informeeritud.

204 Mis puudutab 1. detsembri 1995. aasta hinnatõusu, siis vaidleb komisjon vastu hageja väitele, mille kohaselt selle hinnatõusu läbikukkumine näitab, et 1992. aastal ei sõlmitud mingit kokkulepet. Muu hulgas tõendasid hilisemad sündmused, et 1996. aastaks olid kontaktid rajatud (võib-olla selle läbikukkumise tagajärjel), eeskätt 1996. aasta juunis toimunud Versailles' kohtumisel, ja et lepiti kokku 1. veebruari 1997. aasta hinnatõusus.

205 Lafarge'i 17. detsembri 1996. aasta memorandumi osas leiab komisjon, et kokkulepitud hinnatõusud väljendavad keerulist ja vältavat kokkulepet, mida kirjeldatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 430–434. Lisaks kirjeldab ta selle memorandumi tähtsust vaidlustatud otsuse põhjendustes 335–352.

206 Mis puudutab 1997. aasta septembris toimunud hinnatõusu, siis väidab komisjon, et selle hinnatõusu läbikukkumine ei tõenda, et kartellikokkulepet ei esinenud.

207 1998. aasta septembris toimunud hinnatõusu kohta mainib komisjon, et asjaolu, et ettevõtja saab konkurendilt teavet hindade kohta ilma protesti esitamata, näitab piisavat vastastikkust, et osutuda kooskõlastatud tegevuseks. Komisjon leiab samuti, et tema järeldust kinnitab asjaolu, et Gyproc tunnistas kooskõlastatud katsete olemasolu eesmärgiga tõsta Saksa turul hindu. Ta märgib, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 380 mainitud BPB märkus (mis viitab teisele hinnatõusule 1999. aasta esimeses kvartalis) eelnes vaidlustatud otsuse põhjenduses 377 mainitud Knaufi juhenditele, nii et see ei saanud olla reaktsioon neile juhenditele või kuulujuttudele, mida see ettevõte oli kavatsenud turul levitada.

Esimese Astme Kohtu hinnang

208 BPB vaidleb vastu, et konkurentide vahel esinesid otsesed kontaktid Saksa turu hinnatõusude teemal ning et nende hinnatõusude kohaldamiseks esines kooskõlastamist. Ta väidab ühtlasi, et igal juhul ei saa konkurentidevahelised otsesed kontaktid, isegi kui need oleks tõendatud, näidata ühist tahet kooskõlastada hinnad.

209 Esiteks tuleb uurida tõendeid kontaktide ja kooskõlastamise olemasolust konkurentide vahel, millele BPB otsesõnu vastu vaidleb.

210 Sellega seoses tuleb meenutada, et neid kontakte tuleb käsitleda teatud ajastu kontekstis, mida kirjeldab rida konkurentsivastaseid tegevusi, mis tõendavad

konkurentide ühist tahet stabiliseerida kuivkrohvplaaditurud neljal suurel Euroopa turul, sh Saksa turul. Lisaks tuleb märkida, et kuigi komisjoni avastatud üksiku dokumendi sisu ei pruugi üheselt tõendada konkurentsivastase tegevuse toimumist, sest seda sisu saaks võimaluse korral ka seletada teisiti kui tahtena piirata konkurentsi, ei saa see asjaolu siiski välistada seda, et nimetatud dokumenti võib tõlgendada nii, et see kinnitab taolise tahte olemasolu, kui see on üks mitmest dokumendist, mis annavad kaudseid tõendeid samaaegse ja sarnase konkurentsivastase tegevuse toimumise kohta.

211 Mis puudutab Knaufi 15. novembri 1993. aasta sisemärkust (vaidlustatud otsuse põhjendus 305), siis möönab BPB üksnes seda, et selle märkusega soovitatakse käitumisviisi, mis võib olla konkurentsivastane, kuid et see ei kujuta endast tõendit, et seda käitumisliini ka tegelikult järgiti. Tuleb lisada, et selle märkuse sõnul „saadeti [Knaufi] uus hinnakiri oktoobri lõpus kõigile otsestele klientidele. Samal ajal informeeriti kõiki konkurente ja neile saadeti üks koopia hinnakirjast". Seega räägib BPB selgitusele vastu asjaolu, et selles 1993. aasta novembrist pärit märkuses mainitud sündmus toimus 1993. aasta oktoobri lõpus. Niisiis ei ole BPB selgitus selle märkuse kohta veenev. Igal juhul soovitakse BPB argumendiga kõige enam ehk heita komisjonile ette, et ta ei tõendanud, et asjaomasel teabevahetusel oli mõju; see ei saa nimetatud teabevahetuselt siiski võtta selle konkurentsivastast eesmärki.

212 Mis puudutab 1994. aasta oktoobrist pärit sisemärkust, mis leiti Rigipsi äriruumidest, siis jääb hageja oma selgituse juurde, mis on esitatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 323. Tema sõnul väljendab see märkus ettevõtja ühe juhi hinnangut Saksa turule, tuginedes tema teadmistele sellest turust, mis saadi kaubandusosakonna töötajate kogutud andmete abil.

213 Sellega seoses on veenvam komisjoni tõlgendus selle märkuse kohta, arvestades toimiku teisi osasid, mis tõendavad, et sellel ajal esines kõnealuste ettevõtjate vahel kooskõlastamine. Komisjon leiab õigustatult, et sellest märkusest ilmneb konkurentide strateegia tundmine ja et see tõendab nendevahelisi kontakte. Selle märkuse autor võttis kõigepealt kokku olukorra turul ja selgitas seejärel, et Gyproci müügijuht oli kaevanud selle üle, et tema ettevõtja oli turuosasid kaotanud ja pidi neid tagasi võitma. Lisaks oli märkuses ette nähtud, et hinnad külmutatakse sealsamas märgitud tasemel ja et hinnatõus pidi toimuma alates 1. veebruarist 1995. See viimane märkus on eriti paljastav. Kui Knaufi teated hinnatõusudest olid ühepoolsed ja kui BPB üksnes järgnes sellele hinnatõusule, siis ei oleks BPB võinud 1994. aasta oktoobris teada, et hinnatõus oli ette nähtud 1. veebruariks 1995, kuna Knauf teatas sellest hinnatõusust alles 1994. aasta novembris. Lisaks, kui BPB teadis sellest hinnatõusust oma klientide vahendusel, nagu ta väidab, siis ei ole tal mingeid takistusi seda tõendada, et vaielda vastu komisjoni leitud kindlatele tõenditele. Pealegi tuleb meenutada, et hinnatõus tegelikult ka toimus 1. veebruaril 1995.

214 Muu hulgas tuleb märkida, et vaatamata konkreetsetele tõenditele salajastest kontaktidest tootjate vahel, leiab komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 329 üksnes, et konkurendid teavitasid üksteist oma kavatsustest seoses 1. veebruari 1995. aasta hinnatõusuga, ilma et ta väidaks, et see märkus kujutab endast otsest tõendit hinnatõusualasest kooskõlastamisest.

215 Mis puudutab 1995. aasta detsembri hinnatõusu (vaidlustatud otsuse põhjendused 330–333), siis leiab hageja, et selle hinnatõusu läbikukkumine on täiendav tõend sellest, et 1992. aasta kokkulepet ei olnud olemas. Sellega seoses piisab meenutamisest, et kuigi puudus majanduslik mõju, ei tähenda see, et kartellikokkulepet ei esinenud, vaid see on hoopis tõend, et kartellikokkulepe ei toiminud hästi; see ei ole aga asjakohane konkurentsivastase eesmärgiga kooskõlastamise tuvastamiseks.

216 Lisaks on täiesti asjakohane see, et komisjon mainib sellega seoses uuesti 1996. aasta juunis toimunud Versailles' kohtumist, mille eesmärk oli stabiliseerida Saksa turg, kuna tegu on kaudse tõendiga sellest, et asjaomased ettevõtjad tundsid jälle vajadust arutada läbi olukord Saksa turul pärast 1995. aasta hinnatõusu läbikukkumist.

217 Seda väidet kinnitab Lafarge'i 17. detsembri 1996. aasta märkus (vaidlustatud otsuse põhjendus 335). Autor alustab oma märkust järgmiselt:

„[M]e arutasime jälle hetkeolukorda Saksa turul."

218 BPB vaidleb vastu, et viidatud arutelu tema esindajaga toimus. BPB väidab, et on normaalne, et oligopoolsel turul käituvad ettevõtjad nii, et nad ühtlustavad oma hinnad teiste konkurentide hindadega ja tegutsevad paralleelselt. BPB väidab ka, et konkurents oli intensiivne tehingute käigus tegelikult küsitavate hindade osas.

219 BPB argumendid tuleb kõrvale jätta. Kuna 17. detsembri 1996. aasta märkus kirjeldab Saksa kuivkrohvplaaditootjate ühenduse 16. detsembri 1996. aasta kohtumisel toimunud sündmusi, siis ei ole mingit põhjust kahelda selles, kas vestlus BPB esindaja ja selle märkuse autoriks oleva Lafarge'i töötaja vahel toimus.

220 Lisaks ei ole komisjon teinud viga selle märkuse tõlgenduses, mis kandis märget „Rangelt konfidentsiaalne ja isiklik!". Kõnealune märkus väljendab selgelt selle autori muret kõigi tootjate poolt 1. veebruariks 1997 välja kuulutatud hinnatõusu kontekstis seoses tema konkurentide käitumise ja hinnapoliitikaga ja eeskätt seoses nende

teostatud allahindlusega. See märkus tõendab otseseid kontakte konkurentide vahel, mille käigus need konkurendid rääkisid oma analüüsidest ja kavatsustest. Tegelikult selgitab selle märkuse autor, et BPB poolt teatud klientidele pakutud hinnad olid „madalamad kui [tollased] kõige madalamad kokkulepitud hinnad" ja et „[s]ee [viis] jälle destabiliseerimiseni". Ta lisab:

„[Knauf] pakkus kuni [19]97. aasta maini projektide eest kokkulepitud tasemest madalamal tasemel hindu. Meilt nõuavad nad distsipliini hinnatõusus […]. Hindade tõstmine kokkulepitud tasemele ([2,5–3] Saksa marka/m^2) osutub väga raskeks."

221 Neil asjaoludel leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon leidis vaidlustatud otsuse põhjenduses 352 õigustatult, et 1997. aasta veebruari hinnatõusuga seoses oli toimunud hinnatõusu otsene kooskõlastamine konkurentide vahel ja et igal juhul olid konkurendid üksteist teavitanud oma kavatsustest selle hinnatõusu eel.

222 Mis puudutab 1997. aasta septembri hinnatõusu katset, siis väidab BPB, et ükski komisjoni esitatud dokumentidest ei puuduta seda hinnatõusu katset ja et ükski etteheide klientide jagamise kohta teda ei käsitle.

223 Kõigepealt tuleb märkida, et neli asjaomast ettevõtjat saatsid kirja 1. septembri 1997. aasta hinnatõusu kohta 1997. aasta mais või juuni alguses (vaidlustatud otsuse põhjendus 353). Hageja ei vaidle neile asjaoludele vastu.

224 Isegi kui komisjon ei esita otseseid tõendeid BPB ja tema konkurentide vahelistest kontaktidest selle hinnatõusu teemal, siis vaidlustatud otsuse põhjenduses 356 näitena esitatud kontaktid Knaufi ja Lafarge'i vahel kinnitavad kooskõlastamist hinnatõusu alal ja kontrolli turustajate poolt üldiselt küsitud hindade üle. Asjaolu, et ükski ettevõtja ei kõhelnud konkurendiga ühendust võtmast, et arutada klientide või turustaja küsitud hindade teemal, kinnitab tootjatevahelise koostöö olemasolu.

225 Komisjon esitab veel ühe näite, mis tema arvates täiendavalt tõendab BPB, Knaufi, Lafarge'i ja Gyproci vahelist kooskõlastamist Saksa turul. Tegu on katsega tõsta hindu 1998. aasta septembris ja oktoobris.

226 Sellega seoses on tõepoolest tõsi, et BPB teatas alates 1998. aasta juunist 1998. aasta septembriks plaanitud hinnatõusust ja et teised konkurendid teatasid alles 1998. aasta augustis 1998. aasta oktoobriks planeeritud hinnatõusust. On ühtlasi tõsi, et vaidlustatud otsuses komisjoni viidatud ainuke otseselt BPB-d käsitlev muu tõend on asjaolu, et Knauf saatis koopia oma hinnatõusu käsitlevast teatest BPB ühe juhi eraaadressile.

227 Tuleb meenutada, et konkurentsivastase eesmärgiga tegevuse ja kokkulepete raames on tavapärane, et tegevus toimub varjatult, kohtumised korraldatakse salaja ja et sellega seotud dokumente on vähendatud miinimumini. Sellest tuleneb, et isegi kui komisjon avastab ettevõtjatevahelist õigusvastast kontakti otsesõnu tõendavad dokumendid, on need üksnes osalised ja hajusad, nii et sageli on vaja teatud üksikasjad tuletamise teel taastada. Seega tuleb suurel osal juhtudest konkurentsivastane tegevus või kokkulepe tuletada teatud hulgast kokkusattumustest ja kaudsetest tõenditest, mis koostoimes ja teise ühtse selgituse puudumise korral võivad osutuda tõendiks konkurentsieeskirjade rikkumisest (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punktid 55–57).

228 Arvestades käesoleva asja konteksti, leiab Esimese Astme Kohus, et kuigi Knauf saatis koopia oma hinnatõusu käsitlevast teatest BPB ühe juhi era-aadressile, mis on küll ebatavaline viis konkureerivate ettevõtjate vahel suhelda, siis piisab sellest, et tõendada, et tihe koostöö tootjate vahel esines ka 1998. aasta septembris ja oktoobris Saksa turul toimunud hinnatõusude osas.

229 Mis puudutab lõpuks Lafarge'i 7. oktoobri 1998. aasta memorandumit (vaidlustatud otsuse põhjendused 290–294), siis peab BPB seda üksnes kirjelduseks turu toimimise kohta. On küll tõsi, et kuigi see memorandum oli ainus tõend, ei olnud see tõend hinnatõuse käsitleva eelneva kooskõlastamise kohta piisav. Teiste eespool kirjeldatud kaudsete tõenditega koos uurides kinnitab see memorandum aga esiteks, et konkurentide vahel esinesid kontaktid hinnatõusude kohta ja nende hinnatõusude vahel olid seosed, ning teiseks, et toimusid arutelud turuosade kohta Saksamaal. Võttes arvesse asjaomaste ettevõtjate teisi samme Saksa turu stabiliseerimiseks, hinnatõusude paralleelsust ja seda, et komisjon avastas kontrollide käigus mitu koopiat nende konkurentide hinnatõusude teadetest nende ettevõtjate äriruumidest, mida nood osaliselt tunnistasid olevat otseselt saatnud oma konkurentidele või neilt saanud, siis ei saa selle memorandumi ühene tõlgendus olla see, mida hageja pakkus.

230 Teiseks tuleb uurida hageja argumente, mille kohaselt otsesed kontaktid konkurentide vahel, isegi kui need on tõendatud, ei kujuta endast konkurentsivastast käitumist.

231 Mis puudutab hageja kinnitust, et tegu oli pelgalt ühepoolse tegevusega, kuna tema ei saatnud kunagi oma konkurentidele koopiaid hinnatõusude teadetest, siis on küll tõsi, et kooskõlastatud tegevuse mõiste eeldab tõepoolest vastastikuseid kontakte. Siiski on see tingimus täidetud, kui üks konkurent avaldas teisele oma kavatsused või tulevase

tegevuse turul ja see teine konkurent palus seda avaldust või vähemalt võttis selle vastu (eespool punktis 32 viidatud tsemendi kohtuotsus, punkt 1849).

232 Lisaks, 24. oktoobri 1991. aasta otsuses kohtuasjas T-1/89: Rhône-Poulenc *vs.* komisjon (EKL 1991, lk II-867), mille aluseks olnud juhtumis heideti hagejale ette osalemist kohtumistel, mille käigus konkurendid vahetasid teavet eeskätt hindade kohta, mida nad soovisid turul küsida, leidis Esimese Astme Kohus, et kui ettevõtja osales konkurentsivastase eesmärgiga kohtumisel, siis soovis ta mitte üksnes eelnevalt kaotada ebakindlust oma konkurentide tulevase käitumise osas, vaid pidi tingimata ka otseselt või kaudselt arvesse võtma neil kohtumistel saadud teabe, et kindlaks määrata poliitika, mida ta kavatses turul järgida (punktid 122 ja 123).

233 See järeldus on kohaldatav ka siis, kui ühe või enama ettevõtja osalemine konkurentsivastase eesmärgiga kooskõlastatud tegevuses piirdus pelgalt teabe saamisega nende konkurentide tulevase käitumise kohta turul.

234 Tegelikult peab iga ettevõtja otsustama sõltumatult, millisel viisil ta kavatseb turul tegutseda. Sellega on seega vastuolus igasugune ettevõtjate omavaheline otsene või kaudne suhtlemine eesmärgiga mõjutada nende tegutsemist turul, mis tekitab konkurentsitingimused, mis ei vasta asjaomase turu tavalistele tingimustele, aga ka ettevõtja poolt sellise konkurendi teavitamine sellest, kuidas ettevõtja ise on otsustanud

või kavatseb hakata turul käituma (Esimese Astme Kohtu 20. aprilli 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, EKL 1999, lk II-931, edaspidi „kohtuotsus LVM *vs.* komisjon", punkt 720).

235 Mis puudutab hageja väiteid, et edastatud teave hindade kohta oli puudutatud ettevõtja klientide kaudu teada enne selle avaldamist konkurentidele ja et seetõttu said need konkurendid avaldatud teavet turult kätte, siis tuleb meenutada, et konkurentsivastase tahte olemasolu tõendamiseks piisab ainuüksi asjaolust, et ettevõtja sai konkurente puudutavat teavet, mida iseseisev ettevõtja säilitab kui ärisaladust (eespool punktis 154 viidatud kohtuotsus Tate & Lyle jt *vs.* komisjon, punkt 66).

236 Tuleb tagasi lükata hageja väide, et teave hindade kohta oli klientidele teada enne, kui konkurente hindadest teavitati, ja et seetõttu oli seda teavet võimalik turul koguda. Isegi kui see asjaolu oleks tõendatud, ei tähenda see siiski, et konkurentidele hinnakirjade saatmise hetkel kujutasid need hinnad juba objektiivset teavet turu kohta, mida oli võimalik vahetult tuvastada. Otsene saatmine võimaldas konkurentidel neist andmetest teada saada palju lihtsamini, kiiremini ja vahetumalt kui turu kaudu. Lisaks võimaldas see eelnev teabe edastamine neil luua vastastikuse kindlustunde oma tulevase hinnapoliitika suhtes.

237 Neil asjaoludel leiab Esimese Astme Kohus, et kuigi komisjon ei suutnud tõendada tootjatevahelisi kontakte Saksa turul toimunud iga hinnatõusu kohta kõnealusel ajajärgul ja kuigi (esimest väidet silmas pidades) ei saa arvesse võtta Gyproci tunnistust Saksamaal esinenud hinnakoostööst, järeldas komisjon siiski õigustatult, et hinnatõuse puudutava teabe vahetamise süsteem, mille BPB, Knauf, Lafarge ja Gyproc omavahel Saksa turul kehtestasid, kujutas endast EÜ artikli 81 lõikega 1 vastuolus olevat kooskõlastatud tegevust.

Kartellikokkuleppe geograafiline ulatus

238 Mis puudutab kartellikokkuleppe geograafilist ulatust, siis kinnitab hageja, et komisjon ei ole õiguslikult piisavalt tõendanud, et see hõlmas ka Prantsusmaad ja Beneluxi.

239 Sellega seoses piisab meenutamisest, et Londoni kohtumine ja müügimahte puudutava teabe vahetamine puudutasid ka Prantsusmaad ja Beneluxi.

240 Kui komisjon võib õiguspäraselt järeldada, et ühe rikkumise koostisosadeks on erinevad avaldumised, kuna need kuuluvad tervikliku kava hulka, mille eesmärk on konkurentsitingimusi rikkuda, siis asjaolu, et salajaste tegevuste arv ja intensiivsus erinevad sõltuvalt asjaomasest turust, ei tähenda veel, et rikkumine ei puuduta neid turge, millel tegevused ei olnud nii intensiivsed ja kus neid toimus vähem. Tegelikult on kunstlik jagada vaid ühte eesmärki taotlevat ühte vältavat käitumist erinevateks rikkumisteks põhjusel, et salajane tegevus erines sõltuvalt asjaomasest turust. Neid asjaolusid tuleb arvesse võtta üksnes rikkumise raskusastme hinnangul ja vajaduse korral trahvisumma kindlaksmääramisel (vt analoogia alusel eespool punktis 61 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punkt 90).

241 Kokkuvõttes ei ole komisjon õigusnormi rikkunud ega teinud ühtegi ilmset hinnanguviga, uurides kõnealust rikkumist moodustavaid osasid.

242 Neil asjaoludel tuleb teine väide tagasi lükata.

3. *Kolmas väide, mis käsitleb mõiste „üks rikkumine" rikkumist*

Poolte argumendid

243 Hageja väidab, et keskne õiguslik tingimus vältava rikkumise kohta on tõend sellest, et ettevõtjad jätkasid lõppeesmärgi saavutamises osalemist. Ta leiab, et komisjon on teinud vea, kui ta leidis, et 1992. aasta väidetav ühine eesmärk võis kinnitada hilisemate avaldumiste õigusvastasust. Hageja sõnul ei ole hilisemad avaldumised, näiteks Versailles' kohtumine, rikkumine, vaid üksnes rikkumiskatse ja seda määratlust ei saa kahtluse alla seada oletusega, et tegu on vältava rikkumisega. Hageja leiab seega, et keerulise ja vältava rikkumise olemasolu tõendamiseks peab komisjon rangelt uurima rikkumise iga avaldumist, et järeldada selle õigusvastasust. Lisaks on komisjon teinud tuletusvea, kui ta järeldas nende avaldumiste põhjal ühise tahte olemasolu ja leidis, et nende õigusvastasus tulenes ühisest tahtest. Hageja leiab, et komisjon peab tõendama, et ühine tahe esineb iseseisvalt asjaomasest rikkumisest.

244 Hageja sõnul ei ole veenev komisjoni selgitus, milles ta järeldab ühist tahet, võttes ühiselt arvesse viis tuvastatud konkurentsivastast käitumist. Hageja märgib, et komisjoni välja toodud eesmärgi samasus on ebamäärane ja seisneb üksnes väites, et

kogu konkurentsivastase tegevusega saavutatakse lõpuks sama eesmärk, kuna igasugusel konkurentsivastasel tegevusel on lõpuks mõju hindadele. Ta kinnitas samuti, et komisjon ei suuda täpselt selgitada, mis oli väidetud kokkuleppe tegelik sisu või millal see sõlmiti, kui seda ei sõlmitud 1992. aasta kohtumise ajal. Ta väidab samuti, et väide ühest ja vältavast rikkumisest, milles neli ettevõtjat osalesid ja mis kestis 1992. aastast kuni 1998. aastani, ei ole veenev ka seetõttu, et osades konkurentsivastastes sündmustes osales vaid väike arv ettevõtjaid või osad ettevõtjad ei olnud teatud sündmustega seotud. Hageja ja Knauf osalesid 1992. aasta Londoni kohtumisel, Lafarge ja Gyproc aga mitte. Kuigi ei ole vaidlust selles, et nimetatud kohtumise järel toimunud teabevahetus laienes ka Lafarge'ile ja Gyprocile, ei selgitanud komisjon siiski, kuidas või millal see toimus, ega ka seda, kelle tõttu need ettevõtjad said ühineda ühise tahtega või kavatsusega, mis komisjoni arvates on selle teabevahetuse aluseks. Lisaks leiab hageja, et komisjon ei saanud midagi järeldada Prantsuse ja Beneluxi turge puudutavatest konkurentsivastastest väljendustest, kuna need puudutasid üksnes Saksa ja Ühendkuningriigi turge.

245 Komisjon väidab, et ta esitas vaidlustatud otsuse põhjenduses 429 iga esitatud viie käitumise faktiliste koostisosade kohta oma kaalutlused ja et ta peab tõendama nende osade olemasolu. Ta lisab, et ta järeldas nende faktiliste kaalutluste põhjal, et need käitumised väljendasid ühist tahet piirata Euroopa neljal peamisel kuivkrohvplaaditurul konkurentsi miinimumini. Pärast järelduste tegemist oli ainus loogiline viis nende käitumiste kirjeldamiseks lugeda neid selle ühise tahte väljendustest. Seega ei olnud komisjon esitanud selles analüüsis ühtegi ringargumenti. Ta märgib ühtlasi, et ühe rikkumise erinevad osad täiendavad üksteist täiuslikult, mis omakorda tõendab selle rikkumise erinevate avaldumiste eesmärkide samasust. Et näiteks hinnatõusud oleksid edukad, pidid konkurendid jääma rahule nende olemasolevate turuosadega.

Esimese Astme Kohtu hinnang

246 Kõigepealt tuleb märkida, et vaidlustatud otsusest (põhjendus 479) ilmneb, et komisjon leidis, et kõik käesoleva juhtumi kokkulepped ja kooskõlastatud tegevused kuulusid asjaomaste ettevõtjate rea katsete hulka, millel oli üks majanduslik eesmärk piirata konkurentsi ja et need olid keerulise ja vältava kokkuleppe, mille eesmärk oli piirata konkurentsi, erinevad avaldumised. Kuna komisjon leidis, et eespool viidatud kokkulepped ja kooskõlastatud tegevused realiseerisid katkematult 1992. aastast kuni 1998. aastani nende ühist tahet stabiliseerida vähemalt Saksa, Prantsuse, Ühendkuningriigi ja Beneluxi kuivkrohvplaaditurge ja seega piirata neil esinevat konkurentsi, siis määratles komisjon rikkumise üheks, keeruliseks ja vältavaks rikkumiseks.

247 Seega märgitakse vaidlustatud otsuse artiklis 1, et asjaomased ettevõtjad, sh hageja „on rikkunud [EÜ] artikli 81 lõiget 1, osaledes kokkulepetes ja kooskõlastatud tegevuses kuivkrohvplaadi sektoris".

248 Kõigepealt tuleb uurida hageja argumenti, mille kohaselt on komisjon õigusnormi rikkunud, kui ta järeldas asjaomase rikkumise erinevate avaldumiste põhjal üldise plaani olemasolu, tõendamata seda, et ühine tahe esines iseseisvalt neist erinevatest avaldumistest.

249 Tuleb meenutada, et enamikel juhtudel tuleb konkurentsivastase tegevuse või kokkuleppe olemasolu järeldada teatud hulgast kokkusattumustest ja kaudsetest tõenditest, mis üheskoos käsitletuna võivad muu ühtse selgituse puudumisel moodustada tõendi konkurentsieeskirjade rikkumise kohta (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 57). Selle kohtupraktika

saab üle võtta ühe ja vältava rikkumise mõistesse. Kui tegu on ühe, keerulise ja vältava rikkumisega, siis kinnitab iga avaldumine, et selline rikkumine ka tegelikult toimus.

250 Seega, vastupidi hageja väidetele tuleb asjaomase rikkumise erinevaid avaldumisi käsitleda üldises kontekstis, mis selgitab nende põhjust. Tegu ei ole ringargumendiga, vaid tõendite sellise kogumisega, mille käigus erinevate faktiliste asjaolude tõendusväärtust kinnitavad või lükkavad ümber muud olemasolevad faktilised asjaolud, mis ühiselt võivad tõendada ühe rikkumise olemasolu.

251 BPB leiab ühtlasi, et komisjon ei tõendanud õiguslikult piisavalt ühise eesmärgi olemasolu, mis ühendas neid erinevaid avaldumisi üheks ja vältavaks rikkumiseks.

252 Sellega seoses tuleb meenutada, et EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumine võib seisneda mitte üksnes üksikus teos, vaid ka mitmes teos või koguni vältavas tegevuses. Seda tõlgendust ei saa vaidlustada põhjendusega, et nende tegude või vältava tegevuse üks või enam elementi võivad ka iseenesest ja iseseisvalt endast selle sätte rikkumist kujutada. Kui erinevad teod kuuluvad ühtsesse plaani nende identse eesmärgi tõttu, mis rikub konkurentsitingimusi ühisturul, siis on komisjonil õigus omistada nende tegude eest vastutus sõltuvalt osalemisest rikkumises kui tervikus (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 258).

253 Käesolevas asjas ilmneb teise väite uurimisest selgelt, et BPB osales alates Londoni kohtumisest ühes, keerulises ja vältavas rikkumises, mida iseloomustas üks eesmärk lõpetada hinnasõda ja stabiliseerida neli kuivkrohvplaaditurgu. Tegelikult oli neil hindade kindlaksmääramist käsitlevatel kohtumistel, teabevahetusel ja tegevustel sama konkurentsivastane eesmärk, mis seisnes selles, et säilitada hinnad konkurentsiülesel tasemel ja vähendada asjaomasel turul tegutsevate ettevõtjate vahelist konkurentsi.

254 Teise väite raames esitatud asjaolud võimaldavad järeldada, et komisjon sedastas õigustatult vaidlustatud otsuse põhjenduses 432 järgnevat:

„Need erinevad avaldumised näivad […] selgelt üksteist täiendavat, arvestades kuivkrohvplaadituru toimimist. Ettevõtjate majandusolukorra parandamine hindade tõstmise teel muutis vajalikuks nende ettevõtjate vahel kooskõlastamise turuosade tasemel."

255 Esimese Astme Kohus leiab, et käesoleva juhtumi asjaolude juures kuuluvad kokkulepped ja kooskõlastatud tegevused oma identse eesmärgi ja tiheda sünergia tõttu omakorda asjaomaste ettevõtjate rea katsete hulka, millel oli vaid üks majanduslik eesmärk mõjutada hindade arengut. Nagu komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 422 õigustatult kinnitab, on kunstlik jagada vaid ühte eesmärki taotlevat ühte vältavat käitumist mitmeks erinevaks rikkumiseks, kui seal on vastupidi tegu ühe rikkumisega, mis järjest enam konkretiseerus nii kokkulepete kui ka kooskõlastatud tegevuse kaudu. Üks rikkumine tuleneb tegelikult kartelli kõigi osaliste ühisest eesmärgist, mitte aga selle kohaldamisviisidest (vt selle kohta eespool punktis 32 viidatud tsemendi kohtuotsus, punkt 4127).

256 Lisaks ei ole üldise kokkuleppe puhul, mis kestab mitu aastat, kartelli avaldumiste vaheline mõnekuuline erinevus eriti tähtis. Seevastu on määravaks asjaolu, et erinevad tegevused kuuluvad tervikplaani oma identse eesmärgi tõttu (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 260).

257 Mis puudutab sellise plaani puudumist käsitlevat argumenti, siis piisab meenutamisest, et ühe rikkumise mõiste peab nimelt silmas olukorda, kus mitu ettevõtjat osalesid ühes rikkumises, mis seisnes vältavas tegevuses sama majandusliku eesmärgi nimel – rikkuda konkurentsi, või siis osalesid üksikutes rikkumistes, mis olid omavahel seotud identse eesmärgiga (kõigi osade sama eesmärk) või subjektidega (asjaomaste ettevõtjate samasus, kes olid teadlikud ühises eesmärgis osalemisest).

258 Mis puudutab lõpuks hageja väidet, et ühe rikkumise laadi kõigutab asjaolu, et teatud konkurentsivastastes avaldumistes osales piiratud arv ettevõtjaid ja et mõned ettevõtjad ei osalenud rikkumises algusest peale, siis piisab meenutamisest, et tõsiasi, et ettevõtja ei osalenud kartellikokkuleppe kõigis osades või et tal oli seal väike roll, ei ole asjakohane tema toime pandud rikkumise olemasolu tõendamiseks. Neid asjaolusid tuleb arvestada üksnes rikkumise raskusastme hindamisel ja vajaduse korral trahvisumma kindlaksmääramisel (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 86).

259 Seega, kuigi EÜ artikli 81 lõikes 1 käsitletud kokkulepped ja kooskõlastatud tegevus tulenevad tingimata mitme ettevõtja koostööst, kes on kõik rikkumise kaastoimepanijad, võib nende osalemine toimuda erinevates vormides, sõltuvalt eeskätt asjaomase turu omadustest ja iga ettevõtja olukorrast sellel turul, taotletud eesmärkidest ja valitud või kavatsetud rakendusviisidest.

260 Järelikult ei mõjuta ühe ja vältava rikkumisena kvalifitseerimist pelk asjaolu, et iga ettevõtja osales rikkumises talle omasel viisil.

261 Eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et kartellikokkuleppe üheks ja vältavaks rikkumiseks määratlemise vastu esitatud etteheited ei ole põhjendatud.

4. *Neljas väide, mis käsitleb EÜ artikli 253 ja määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ning trahvisumma arvutamise üldpõhimõtete rikkumist*

262 See väide koosneb viiest osast. Esiteks, mis puudutab 80 miljoni euro suurust lähtesummat, siis väidab hageja, et see on meelevaldne, ebaproportsionaalne ja põhjendamatu. Sellega seoses leiab ta ühtlasi, et komisjon on teinud vea, kui ta määratles rikkumise väga raskeks. Täiendavalt viitab ta sellele, et on ekslikult arvesse võetud rikkumise konkreetset negatiivset mõju kuivkrohvplaaditurule. Teiseks, lähtesumma suurendamine rikkumise kestuse alusel tugineb rikkumise kestuse ja suuniste ekslikule hinnangule. Komisjon ei hinnanud ega võtnud nõuetekohaselt arvesse rikkumise piiratud intensiivsust asjaomase ajavahemiku või teatud kindlate ajavahemike jooksul. Kolmandaks leiab hageja, et komisjon on eksinud, suurendades trahvisummat raskendavate asjaolude alusel. Neljandaks ei võtnud komisjon õigesti arvesse kergendavaid asjaolusid. Viiendaks tegi komisjon vea tema suhtes koostööteatise kohaldamisel.

Rikkumise raskuse alusel kindlaksmääratud lähtesumma ebaproportsionaalsus

Rikkumise raskus

– Poolte argumendid

263 Hageja leiab, et võttes arvesse asjaomase rikkumise piiratud mõju kõnealusele turule, oleks rikkumine tulnud määratleda raskeks, mitte aga väga raskeks.

264 Hageja märgib, et komisjoni 9. detsembri 1998. aasta otsuses 1999/272/EÜ [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetluses (IV/34.466 – Kreeka praamid) (EÜT 1999, L 109, lk 24) ja 14. oktoobri 1998. aasta otsuses 1999/210/EÜ [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetluses (juhtum IV/F-3/33.708 – British Sugar plc, juhtum IV/F-3/33.709 – Tate & Lyle plc, juhtum IV/F-3/33.710 – Napier Brown & Company Ltd, juhtum IV/F-3/33.711 – James Budgett Sugars Ltd) (EÜT 1999, L 76, lk 1) leidis komisjon, et asjaomaseid rikkumisi võis lugeda raskeks, mitte aga väga raskeks, kuna nende mõju turule oli piiratud.

265 Teise võimalusena leiab hageja, et kui komisjoni määratlus oli ka õige, oleks ta siiski pidanud tunnistama, et isegi väga raskeks loetud rikkumised erinevad oma raskusastme poolest ja et teiste kartelliasjadega võrreldes ei olnud käesolevas juhtumis käsitletud kokkulepe sugugi nii intensiivne ja konkurentsivastane. Hageja märgib, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise hetkel oli asjaomastele ettevõtjatele kehtestatud trahv suuruselt

teine pärast seda trahvi, mille komisjon määras juhtumis, milles ta tegi 21. novembril 2001 otsuse 2003/2/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetluses (juhtum COMP/E-1/37.512 – Vitamiinid) (EÜT 2003, L 6, lk 1). Ta väidab, et käesolevas asjas ei olnud kartell sugugi nii intensiivne kui näiteks vitamiinide juhtumis ja nendes juhtumites, mille kohta komisjon tegi 5. detsembril 2001 otsuse 2002/742/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetluses (juhtum COMP/E-1/36.604 – Sidrunhape) (EÜT 2002, L 239, lk 18), 21. oktoobril 1998 otsuse 98/60/EÜ [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetluses (IV/35.691/E-4 – Eeliso-leeritud torud) (EÜT 1999, L 24, lk 1), 7. juunil 2000 otsuse 2001/418/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetluses (juhtum COMP/36.545/F3 – Aminohapped) (EÜT 2001, L 152, lk 24) ja 18. juulil 2001 otsuse 2002/271/EÜ [EÜ] artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohaldamise menetluses (juhtum COMP/E-1/36.490 – Grafiitelektroodid) (EÜT 2002, L 100, lk 1). Ta väidab, et need viis juhtumit käsitlesid EÜ artikli 81 lõike 1 väga raskeid rikkumisi. Seega käsitlesid need kõik kartelle, mis hõlmasid tervet ühisturgu või Euroopa majanduspiirkonda (EMP). Nende puhul ilmnesid katsed kehtestada palju intensiivsemaid kartelle kui kuivkrohv-plaaditootjate väidetav kartell, mis teiste kartellidega võrreldes oli üsna vaba ja ebamäärane kokkulepe, millel puudus igasugune struktuur või organisatsioon. Neil asjaoludel leiab hageja, et talle rikkumise raskusastme alusel määratud trahvi lähtesumma on ebaproportsionaalne ja vastuolus võrdse kohtlemise põhimõttega, kuna see summa on suuruselt kolmas nendest trahvidest, mis määrati viidatud kartellide osalistele.

266 Hageja väidab, et komisjon võrdles ekslikult erinevaid trahve asjaomase turu suurusega. Esiteks ei märgitud suunistes, et rikkumise raskusastme hindamisel tuleb turu suurust selle väärtuse tähenduses arvesse võtta. Teiseks võttis komisjon arvesse üksnes turu

suurust, mitte aga teisi rikkumise raskusastet määravaid tegureid. Kolmandaks ei ole komisjonil tavaks rikkumise raskuse hindamisel tooteturu suurust arvesse võtta.

267 Komisjon toob välja rikkumise need aspektid, mida ta käesolevas asjas väga raskeks luges (vaidlustatud otsuse põhjendused 534, 535 ja 539–542). Ta täpsustab ühtlasi, et kartell mõeldi välja, seda juhiti ning toetati igas osalevas ettevõtjas väga kõrgel tasemel. Ta rõhutab, et BPB oli seotud asjaomase konkurentsivastase käitumise kõigi avaldumistega ja et ta tunnistas, et samad isikud, Cuny ja Turner (mõlemad BPB peadirektorid), olid otseselt seotud vaidlustatud otsuses kirjeldatud iga rikkuva käitumisega, välja arvatud ühega nendest.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

268 Tuleb meenutada, et määrates rikkumise raskusastme hindamisel kindlaks trahvisumma, peab silmas pidama eelkõige konkurentsile tekitatud piiranguid, asjaga seotud ettevõtjate arvu ja tähtsust, nende poolt kontrollitava turuosa suurust ühenduses ning turu olukorda rikkumise toimepanemise ajal (Euroopa Kohtu 15. juuli 1970. aasta otsus kohtuasjas 41/69: ACF Chemiefarma *vs.* komisjon, EKL 1970, lk 661, punkt 176).

269 Sellega seoses tuleb meenutada, et EÜ artikli 81 lõike 1 punktis a kuulutatakse sõnaselgelt ühisturuga kokkusobimatuks kooskõlastatud tegevus, millega otseselt või kaudselt määratakse kindlaks ostu- või müügihinnad või mis tahes muud tehingutingimused.

270 Just sellel põhjusel loetakse kohtupraktikas selliseid rikkumisi, eriti kui on tegu horisontaalsete kartellidega, „eriti raskeks", kuna nende puhul sekkutakse otse asjaomase turu peamistesse parameetritesse (Esimese Astme Kohtu 11. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas T-141/94: Thyssen Stahl *vs.* komisjon, EKL 1999, lk II-347, punkt 675) või „ühenduse konkurentsinormide ilmseks rikkumiseks" (eespool punktis 178 viidatud kohtuotsus Tréfilunion *vs.* komisjon, punkt 109, ja Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-311/94: BPB de Eendracht *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-1129, punkt 303).

271 Ühtlasi tuleb meenutada, et suuniste punkti 1 A teise lõigu kolmanda taande tähenduses „väga rasked" rikkumised on „üldjuhul horisontaalsed piirangud, näiteks „hinnakartellid" ja turujagamiskvoodid".

272 Eelnevast tuleneb, et komisjon kvalifitseeris õigustatult asjaomase rikkumise oma laadilt väga raskeks. Siiski tuleb uurida hageja viidatud väidetavaid aspekte, mis võivad seda hinnangut leebemaks muuta.

273 Mis puudutab hageja argumenti, et rikkumist oleks tulnud lugeda raskeks, kuna selle mõju turule oli piiratud, siis tuleb märkida, et Esimese Astme Kohus leidis 30. septembri 2003. aasta otsuses kohtuasjas T-203/01: Michelin *vs.* komisjon (EKL 2003, lk II-4071, punktid 258 ja 259), et rikkumise raskusastme võib kindlaks määrata viitega rikkuva käitumisviisi laadile ja eesmärgile ja et tegevuse eesmärgiga seonduvad asjaolud võivad trahvisumma kindlaksmääramisel omada suuremat tähtsust kui tegevuse mõjuga seonduvad asjaolud.

274 Seega, kuigi samuti tuleb arvesse võtta asjaomase geograafilise turu suurust ja rikkumise mõju turule, kui seda saab mõõta, siis on järelikult rikkumiste laad siiski oluline kriteerium rikkumise raskusastme kindlaksmääramisel (Esimese Astme Kohtu 18. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-241/01: Scandinavian Airlines System *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-2917, punkt 84).

275 Mis puudutab hageja argumenti, et komisjon on teistes otsustes trahvisummat vähendanud kartellide piiratud mõju tõttu turule, siis isegi kui see vastab tõele, tuleb rõhutada, et komisjoni enda varasem otsuste tegemise praktika ei saa endast kujutada konkurentsivaldkonna trahvide õiguslikku raamistikku (Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-23/99: LR AF 1998 *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1705, punkt 234).

276 Mis puudutab hageja teise võimalusena esitatud väidet, et isegi kui rikkumine oli õigesti määratletud, oleks komisjon pidanud tunnistama, et väga raskeks loetud rikkumised erinevad oma raskusastme poolest ja et teiste kartelliasjadega võrreldes on käesolevas asjas käsitletud kartell tunduvalt väiksema intensiivsusega ning ei ole nii konkurentsivastane, siis läheb see küsimus komisjoni määratud trahvisumma proportsionaalsusest segamini asjaomase rikkumise raskusastmega, mida uuritakse tagapool.

277 Tuleb siiski meenutada, et igal juhul on erinevate kartellide raskusastme võrdlemine peaaegu võimatu, kuna igas juhtumis valitsevad erinevad asjaolud.

278 Mis puudutab hageja kinnitust, et komisjon tegi vea, kui ta võrdles erinevaid trahve asjaomase turu suurusega, siis tuleb meenutada, et komisjon on kohustatud rikkumise raskuse hindamisel arvestama suure hulga selliste teguritega, mille laad ja tähtsus

erinevad sõltuvalt asjaomase rikkumise liigist ja selle erilistest asjaoludest (Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80–103/80: Musique diffusion française jt *vs.* komisjon, EKL 1983, lk 1825, punkt 120). Rikkumise raskusest tunnistust andvate tegurite hulka võib olenevalt olukorrast kuuluda ka asjaomase toote turu suurus (Esimese Astme Kohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-330/01: Akzo Nobel *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3389, punkt 37).

279 Lõpuks tuleb märkida, et vaidlustatud otsuses komisjoni tuvastatud ulatusega horisontaalse hinnakartelli puhul, mis käsitleb nii olulist majandusharu, ei saa vältida väga raskeks rikkumiseks määratlemist, sõltumata selle kontekstist. Igal juhul ei ole käesolevas asjas hageja esitatud asjaolud sellised, mis võiks kahtluse alla seada komisjoni hinnangu rikkumise raskusastmele.

280 Seega tuleb tagasi lükata hageja väited kartelli väga raskeks määratlemise vastu.

Rikkumise konkreetne mõju asjaomasele turule

– Poolte argumendid

281 Hageja väidab, et komisjon ei ole vaidlustatud otsuses suutnud tõendada mõõdetavat kahju.

282 Hageja leiab, et kartelli mõju puudutatud turule oli piiratud, kuna 1992. kuni 1998. aastani jäid „neto-neto-hinnad" Ühendkuningriigis samale reaaltasemele ning langesid Saksamaal 11%. Hageja rõhutab, et komisjon ei ole sugugi tõendanud mõju Prantsuse või Beneluxi turul. Lisaks ei ole komisjon tõendanud tarbijale põhjustatud kahju.

283 Hageja väidab veel, et Ühendkuningriigis ja Saksamaal muutusid hinnad ja turuosad kõnealusel perioodil ettearvatavalt pärast ägedat hinnasõda toimunud tavaliste konkurentsitingimuste juurde naasmise kontekstis.

284 Ta tunnistab, et Londoni kohtumine võis kiirendada hinnasõja lõppemist, kuid eitab, et see võis olla selle lõppemise ainus põhjus. Hageja sõnul oleks hinnasõda igal juhul lõppenud.

285 Hageja leiab samuti, et teabevahetusel oli vähene mõju. Sellega seoses väidab ta, et ta kasutas saadud andmeid üksnes selleks, et määrata kindlaks, kas tööstusharus valitses uus mõttelaad. Lisaks ei edastanud Cuny mitte kellelegi andmeid, välja arvatud ühel korral 1993. aastal. Selle teabevahetuse mõju puudumist kinnitab tegelikult vahetatud teabe uurimine. Hageja rõhutab, et algselt käsitles teabevahetus ühe aasta andmeid. 1993. aastast alates toimus teabevahetus kaks korda aastas ja alates 1996. aastast kord kvartalis. Siiski ei toimunud teabevahetus regulaarselt. Hageja täpsustab ühtlasi, et tegu oli üldist laadi teabega, mis oli esitatud vaid ühe arvu näol terve siseriikliku turu kohta.

286 Hageja väidab viitega eespool punktis 108 viidatud kohtuotsusele Deere *vs.* komisjon ja eespool punktis 270 viidatud 11. märtsi 1999. aasta kohtuotsusele Thyssen Stahl *vs.* komisjon, et käesoleva asja aluseks olnud asjaolud olid täiesti erinevad nende kahe kohtuasja aluseks olnutest. Neis kahes kohtuasjas vahetatud teave oli olnud palju üksikasjalikum ja värskem.

287 Mis puudutab eelnevaid teateid kataloogihindade tõusu kohta, siis väidab hageja, et peaaegu kõigil juhtudel esitati eelnev teade üksnes paar päeva enne tarbijatele nimetatud hinnatõusudest teatamist, ja et mõnel juhul olid need teated koguni samaaegsed. Seega ei olnud see teave teatamise hetkel konfidentsiaalne. Lisaks märgib hageja, et kliendid maksavad tegelikult harva kataloogihindu.

288 Hageja leiab samuti, et väidetav rikkumine ei saanud tarbijatele kahju tekitada, kuna peaaegu kõik nende kliendid on suure ostujõuga kaubandusettevõtjad, kes suudavad seega läbi rääkida allahindlusi, kasutades üht tootjat teise vastu ära.

289 Hageja vaidleb vastu ka komisjoni järeldusele, et konkurents on oligopoolsel turul enamasti piiratum. Ta rõhutab, et turuosade jaotust muudeti arvestatavalt ning kliente vahetati.

290 Lõpuks leiab hageja, et komisjon ei ole tõendanud, et rikkumisel oli mõju Prantsuse ja Beneluxi turgudele. Ta märgib, et komisjoni esitatud peamine tõend seisneb selles, et teabevahetus ulatus nendele turgudele. Siiski ei esitanud komisjon tõendit konkurentsivastasest käitumisest neil kahel turul.

291 Komisjon leiab, et käesolevas asjas toimunud rikkumisel oli konkreetne mõju juba pelgalt asjaomase turu laadi tõttu.

292 Lisaks leiab komisjon, et kartellikokkuleppe üks peamisi eesmärke oli hinnasõja lõpetamine ja et kokkulepe selle hinnasõja ka tegelikult lõpetas. Mis puudutab BPB argumenti, et rikkumine ei olnud hinnasõja lõppemise üks ja ainus põhjus, siis märgib komisjon, et kui see oleks ka nii, ei muuda see kuidagi rikkumise konkreetset mõju asjaomasele turule.

293 Mis puudutab teabevahetust, siis tuvastas komisjon, et seda kasutati turu jälgimiseks ja igasuguse konkurentsi takistamiseks, mida asjaomased ettevõtjad neljal kõnealusel turul liiga agressiivseks pidasid.

294 Ta leiab samuti, et kuna ettevõtjad tegelikult teatasid kokkulepitud hinnatõusudest ette ja et nii teatatud hinnad olid aluseks üksikute tehinguhindade kindlaksmääramisele, siis on see iseenesest piisav, et tuvastada, et hindade alase kooskõlastamise eesmärk ja mõju oli konkurentsi tõsine piiramine. Seega ei ole vaja kindlaks määrata, kas konkreetsed tehinguhinnad liikusid paralleelselt teatatud hindadega, et näidata, et kartellil oli konkreetne mõju asjaomasele turule.

295 Komisjon kinnitab, et ta ei pea tõendama, et rikkumine tõi kaasa mõõdetava kahju, ega ka seda, et tarbijaid kahjustati. Ta väidab siiski viitega vaidlustatud otsuse põhjendusele 534, et suurem hinna- ja turuosade stabiilsus on kooskõlas kartellikokkuleppe rakendamisega. Ta rõhutab samuti, et kuivkrohvplaati kasutatakse ehituses, et need mõjutavad eluruumide hindu ja seega mõjutavad ka tarbijaid.

296 Mis puudutab kartelli geograafilist ulatust, siis leiab komisjon, et kuigi konkurentsivastane tegevus võis olla nõrgem teatud turgudel, ei tähenda see veel, et kartellikokkulepe ei toiminud nendel turgudel.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

297 Tuleb meenutada, et suuniste punkti 1 A esimese lõigu kohaselt võtab komisjon rikkumise raskuse hindamisel arvesse eeskätt rikkumise „tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta".

298 Siinkohal tuleb analüüsida väljendi „kui seda [st tegelikku mõju] saab mõõta" täpset tähendust. Eeskätt on vaja välja selgitada, kas selle väljendi tähenduses võib komisjon trahvi arvutamisel arvesse võtta rikkumise tegelikku mõju üksnes siis, kui ta suudab selle mõju suurust hinnata ja on seda hinnanud.

299 Selles osas tuleb rõhutada, et kokkulepete või tegevuse mõju hindamine EÜ artikli 81 mõttes tähendab vajadust võtta arvesse konkreetseid raame, milles need asuvad, eelkõige majanduslikku ja õiguslikku konteksti, milles asjaomased ettevõtjad tegutsevad, samuti puudutatud kaupade ja teenuste laadi ning asjaomase turu või

asjaomaste turgude tegelikke tingimusi ja struktuuri (eespool punktis 106 viidatud kohtuotsus ASNEF-EQUIFAX ja Administración del Estado, punkt 49).

300 Lisaks eeldab kartellikokkuleppe poolt turule avaldatava mõju hindamine tingimata oletuste tegemist. Selle raames peab komisjon eelkõige uurima, milline oleks olnud asjaomase toote hind ilma kartellikokkuleppeta. Hindade tegeliku kujunemise põhjuste uurimisel on ohtlik spekuleerida iga põhjuse rolli üle. Arvesse tuleb võtta objektiivset asjaolu, et hinnakokkuleppega loobusid osalised nimelt oma vabadusest konkureerida hindadega. Sellise mõju hindamine, mis tuleneb muudest teguritest kui see kartellikokkuleppe poolte vabatahtlik loobumine, põhineb tingimata mõistlikul ja täpselt määramatul tõenäosusel.

301 Seega, et mitte võtta suuniste punkti 1 A esimese lõigu kriteeriumilt tema kasulikku mõju, ei saa komisjonile ette heita, et ta tugines mõjule, mis sellel konkurentsivastase eesmärgiga kartellikokkuleppel tegelikult turule oli, jättes selle mõju suuruse määramata või selles osas arvulise hinnangu esitamata. Järelikult tuleb kartellikokkuleppe mõju turule lugeda piisavalt tõendatuks, kui komisjon suudab esitada konkreetseid ja usaldusväärseid kaudseid tõendeid, mis viitavad mõistliku tõenäosusega sellele, et kartellikokkuleppel oli mõju turule.

302 Käesolevas asjas ilmneb komisjoni analüüsi (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 534–538) kokkuvõttest, et komisjon tugines mitmele kaudsele tõendile, et järeldada kartellikokkuleppe sellise tegeliku mõju olemasolu turule. Tegelikult viitas ta asjaolule, et kartelliosaliste käes oli kogu või peaaegu kogu kuivkrohvplaatide pakkumine nendel neljal turul, mida kartell hõlmas. Ta leidis samuti, et kartellikokkuleppe erinevaid osasid rakendati, kuna eeskätt asjaomased ettevõtjad muutsid ka tegelikult oma käitumist pärast Londoni kohtumist ja kuna otsustatud teabevahetust rakendati kogu asjaomase

perioodi vältel peamistel turgudel, ning nimelt Ühendkuningriigi ja Saksa turul. Mis puudutab hindu, siis lisab komisjon viitega vaidlustatud otsuse põhjendustele 212 ja 395, et neil oli tendents tõusta või vähemalt püsima jääda ja et hinnatõuse käsitlev suhtlemine oli tegelikult seotud nende hinnakirjade avaldamisega, mida hiljem hakati klientidelt küsima. Lisaks leiab ta, et asjaomasel perioodil olid turuosad suhteliselt püsivad, püsivamad kui eelneva perioodi (1998–1992) jooksul, mida asjaomased ettevõtjad lugesid hinnasõjaks, viidates vaidlustatud otsuse põhjendustele 71, 196 ja 289 ning selle otsuse lisale.

303 Nii asjaolu, et kartelliosaliste käes oli suurem osa asjaomasest turust (või peaaegu terve turg), kui ka asjaolu, et esile toodud toimingud olid nimelt mõeldud hindade kõrgemale tasemele viimiseks, võrreldes tasemega, kuhu hinnad oleksid jõudnud ilma nendeta, on tõendid, mis näitavad, et rikkumine võis kaasa tuua olulise konkurentsivastase mõju.

304 Seega ei saa komisjonile ette heita, et ta luges oluliseks teguriks asjaolu, et kartelliosaliste käes oli väga oluline turuosa, mida ta pidi arvesse võtma, uurides kartelli tegelikku mõju turule. Tegelikult ei saa eitada, et tõenäosus, et hindu ja turu stabiliseerimist käsitlev kartell on tõhus, tõuseb vastavalt sellele, kui suured on nimetatud kartelli osaliste turuosad. Kuigi see asjaolu üksi ei tõenda tegeliku mõju olemasolu, on siiski tõsi, et vaidlustatud otsuses ei esitanud komisjon kordagi sellist põhjuse-tagajärje seost, vaid üksnes võttis seda arvesse samal alusel kui teisi asjaolusid.

305 Mis puudutab komisjoni kinnitust, et hindadel oli tegelikult tendents tõusta või vähemalt püsivaks jääda (vaidlustatud otsuse põhjendus 534), siis tuleb märkida, et

komisjon ei esita hindade kujunemise statistikat, vaid märgib üksnes, et BPB ja Lafarge mainisid oma vastustes vastuväiteteatisele, et Ühendkuningriigi ja Saksa turgudel oli hindadel tendents tõusta või vähemalt püsivaks jääda.

306 Sellega seoses tuleb esile tuua järgmised asjaolud. Esiteks, mis puudutab Lafarge'i vastust vastuväiteteatisele, siis ilmneb eespool punktist 58, et Esimese Astme Kohus otsustas täiendavalt jätta kõrvale kõik vastuväiteteatise teiste adressaatide vastustest tulenevad süüstavad asjaolud. Teiseks, isegi kui hageja vastust vastuväiteteatisele võib tõlgendada nii, nagu komisjon väidab – st hageja tunnistas ise Ühendkuningriigi ja Saksa turu osas hindade tõusutendentsi või vähemalt nende püsimist –, siis ei hõlma see kinnitus Prantsuse ja Beneluxi turgusid. Kolmandaks ilmneb hageja vastusest vastuväiteteatisele, et ta kinnitas, et 1992–1998 jäid Ühendkuningriigis tehinguhinnad samale reaaltasemele ja Saksamaal langesid.

307 Kui kartellikokkuleppe rakendamine on tõendatud, ei saa komisjonilt nõuda, et ta tõendaks süstemaatiliselt, et kokkulepped võimaldasid asjaomastel ettevõtjatel tegelikult ka saavutada kõrgema tehinguhinna taseme, võrreldes sellega, mis oleks ilma kartellita esinenud. Sellise tõendamise nõudmine oleks ebaproportsionaalne ja kulutaks märkimisväärselt ressursse, kuna see nõuaks oletuslike arvutuste kasutamist, mis tuginevad sellistele majandusmudelitele, mille täpsust on kohtul raske kontrollida ja mille eksimatut laadi ei ole mingil viisil tõendatud (kohtujurist J. Mischo ettepanek asjas, milles tehti 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-283/98 P: Mo och Domsjö *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-9855, I-9858, punkt 109).

308 Käesolevas asjas ilmneb vaidlustatud otsusest ja hageja enda ülestunnistusest, et hinnasõda lõppes, mis juba oma laadilt viis hinnad kõrgemale, võrreldes tasemega, kus need oleks olnud ilma õigusvastaste toiminguteta.

309 Lisaks, asjaolu, et hinnatõuse käsitlevad kontaktid olid seotud hinnakirjade avaldamisega, mida hiljem klientidelt küsiti (vaidlustatud otsuse põhjendus 537), omas juba oma laadilt mõju turule ja nii pakkumise kui ka nõudluse poolel tegutsevate erinevate turuosaliste käitumisele, kuna need teated mõjutasid hindade kindlaksmääramise protsessi, sest teatatud hinnad olid viitepunktiks klientidega tehingute üle toimunud üksikutel läbirääkimistel (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-338/94: Finnboard *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-1617, punkt 342), kusjuures klientide läbirääkimisruum hindade üle oli tingimata piiratud (vt selle kohta eespool punktis 234 viidatud kohtuotsus LVM *vs.* komisjon, punkt 745).

310 Lisaks, hindade kindlaksmääramine ka puhtalt näidisena mõjutab konkurentsitingimusi, kuna see võimaldab kõigil kartelliosalistel mõistliku kindlusega ette näha, milline on nende konkurentide hinnapoliitika (Euroopa Kohtu 17. oktoobri 1972. aasta otsus kohtuasjas 8/72: Vereeniging van Cementhandelaren *vs.* komisjon, EKL 1972, lk 977, punkt 21). Üldisemalt kujutavad sellised kartellid otsest sekkumist asjaomase turu konkurentsi üldistesse tingimustesse (eespool punktis 270 viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl *vs.* komisjon, punkt 675). Väljendades ühist tahet kohaldada oma toodetele teatavat hinnataset, ei määra asjaomased tootjad oma poliitikat turul enam iseseisvalt, rikkudes seega asutamislepingu konkurentsisätetele omast arusaama (eespool punktis 270 viidatud kohtuotsus BPB de Eendracht *vs*. komisjon, punkt 192).

311 Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon on õiguslikult piisavalt tõendanud kartelli tegelikku mõju asjaomasele turule hindade osas.

312 Mis puudutab vaidlustatud otsuse põhjenduses 534 esitatud komisjoni väidet, et asjaomasel perioodil olid turuosad suhteliselt püsivad asjaomase rikkumise tõttu, siis tuleb märkida, et seda väidet ei ole kinnitatud. Vaidlustatud otsuse lisas esitatud tabelist, millele komisjon viitab, ilmneb tõepoolest, et turuosad olid 1992. aastast kuni 1998. aastani suhteliselt püsivad. Siiski, kuna puuduvad andmed turuolukorrast enne kartelli, siis ei tõenda see tabel õiguslikult piisavalt, et isegi kui see püsivus oleks tõendatud, oli see tingitud kõnealusest rikkumisest.

313 Mis puudutab teabevahetust, siis ilmneb väljakujunenud kohtupraktikast, et kui vastupidist ei ole tõendatud, siis tuleb eeldada, et huvitatud ettevõtjad peavad tõendama, et kooskõlastamises osalevad ja endiselt turul tegutsevad ettevõtjad võtavad arvesse enda konkurentidega vahetatud teavet, et määrata kindlaks oma käitumine turul. See kehtib veelgi enam siis, kui kooskõlastamine toimus regulaarselt pika aja jooksul nagu käesolevas asjas (vt eespool punktis 79 viidatud kohtuotsus HFB jt *vs.* komisjon, punkt 216 ja viidatud kohtupraktika).

314 Eelnevate kaalutluste alusel leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon on piisavalt tõendanud rikkumise mõju asjaomasele turule, välja arvatud turuosade püsivuse osas. Arvestades kõnealuse tegevuse raskusastet ja turu laadi, võib eeldada ka mõju Prantsuse ja Beneluxi turule.

315 Seega tuleb veel uurida, kas asjaolu, et komisjon ei ole tõendanud rikkumise kogu väidetavat mõju, mõjutas rikkumise määratlemist väga raskeks ja seega trahvisummat.

316 Sellega seoses peab meenutama, et rikkumiste raskusaste tuleb kindlaks määrata seoses mitme asjaoluga, nagu eelkõige konkreetse juhtumi eripärased tehiolud, selle kontekst ja trahvide hoiatav laad, ilma et kohustuslikult arvesse võetavatest tingimustest oleks kehtestatud siduvat või ammendavat loetelu (Euroopa Kohtu 17. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-219/95 P: Ferriere Nord *vs.* komisjon, EKL 1997, lk I-4411, punkt 33).

317 Esimese Astme Kohus leidis eespool punktis 273 viidatud kohtuotsuses Michelin *vs.* komisjon (punktid 258 ja 259), et rikkumise raskusastme võib kindlaks määrata viitega rikkuva käitumisviisi laadile ja eesmärgile ning et käitumise eesmärgiga seonduvad asjaolud võivad trahvisumma kindlaksmääramisel omada suuremat tähtsust kui käitumise mõjuga seonduvad asjaolud.

318 Euroopa Kohus kinnitas seda lähenemist, sedastades, et konkurentsivastase tegevuse mõju ei ole trahvisumma rikkumisele vastavuse hindamisel määrav kriteerium. Tagajärgedest võivad rohkem tähtsust omada tahtluse ning käitumise eesmärgiga seonduvad asjaolud, eriti kui need puudutavad oma laadilt raskeid rikkumisi nagu hindade kindlaksmääramine ja turgude jagamine (eespool punktis 180 viidatud 2. oktoobri 2003. aasta kohtuotsus Thyssen Stahl *vs.* komisjon, punkt 118).

319 Muu hulgas tuleb meenutada, et horisontaalseid hinnakartelle on alati loetud kõige raskemateks ühenduse konkurentsiõiguse rikkumisteks (eespool punktis 154 viidatud kohtuotsus Tate & Lyle jt *vs.* komisjon, punkt 103, ja Esimese Astme Kohtu 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-913, punkt 262).

320 Lõpuks tuleb ka rõhutada, et trahvi põhisumma kindlaksmääramisel ei omistanud komisjon turule rikkumisega avaldatud tegeliku mõju kriteeriumile ülekaalukat

tähtsust. Komisjon tugines oma hinnangus ka teistele asjaoludele, nimelt järeldusele, et rikkumine tuleb lugeda väga raskeks juba ainuüksi oma laadi tõttu (vaidlustatud otsuse põhjendused 528–530) ja et puudutatud geograafiline turg koosnes suurest osast ühenduse turust nii geograafiliselt kui ka väärtuselt, kuna see vastas ligi 80%-le selle turu koguväärtusest (vaidlustatud otsuse põhjendused 539–542).

321 Arvestades seega kõiki eelnevaid kaalutlusi, on komisjon õigustatult lugenud rikkumise väga raskeks.

322 Lisaks leiab Esimese Astme Kohus oma täieliku pädevuse raames ja eelnevate kaalutluste alusel, et rikkumiste mõju üksnes osaline tõendamine ei saa kahtluse alla seada raskusastme alusel kindlaks määratud trahvi lähtesumma hinnangut, mille komisjon tegi.

Rikkumise raskusastme alusel trahvi lähtesumma kindlaksmääramine

– Poolte argumendid

323 Hageja leiab, et suuniste punkti 1 A teise lõigu kolmanda taande alusel võib väga raske rikkumise korral määrata trahvi, mille lähtesumma võib olla kõrgem kui 20 miljonit

eurot. Ta leiab, et selle sätte kohaselt peab komisjon selgitama, millise kriteeriumi alusel valis ta kõrgema summa kui 20 miljonit eurot. Ilma sellise selgituseta tundub aluseks võetud arv olevat juhuslikult valitud.

324 Hageja kinnitab, et tema trahv on ühtlasi tema käivet arvestades ebaproportsionaalne ja ülemäärane. Ta täheldab, et määratud trahv vastab 18,1%-le tema kuivkrohvplaadi käibest Euroopas, 24,3%-le selle toote käibest neljal peamisel turul ning 44,4%-le selle toote käibest Ühendkuningriigis ja Saksamaal aastatel 2001/2002. Lisaks on tema trahv ka liiga kõrge tema käibe suhtes, võrreldes sama rikkumise eest määratud teiste trahvidega või teiste võrreldavate rikkumiste eest määratud trahvidega.

325 Hageja leiab, et trahvi proportsionaalsuse hindamisel on oluline võrrelda seda teiste juhtumitega. Ta uurib, mis parameetriga on võimalik proportsionaalsust hinnata, kui ta ei saa väita seda, et trahv on ebaproportsionaalne sarnaste ja samaaegsete juhtumite või tema käibe või teiste ettevõtjate käibega võrreldes.

326 Hageja väidab veel, et kuna komisjon hilines vähemalt aasta võrra vaidlustatud otsuse tegemisel, siis selle tagajärjel määrati talle palju kõrgem trahv, kui talle oleks määratud siis, kui nimetatud otsus oleks vastu võetud enne 2001. aasta lõppu, mitte aga 27. novembril 2002. Tegelikult oli komisjon tollel hetkel sunnitud avalikkuse tähelepanu kõrvale juhtima realt läbikukkumistelt mitmes koondumist käsitlevas juhtumis, soovides saada maksimaalset poliitilist profiiti selle kartelli eest „raskeid trahve" määrates.

327 Komisjon kinnitab, et igale ettevõtjale määratud lähtesummal on ilmne ja proportsionaalne seos nende vahel ja et need summad sõltuvad rikkumise raskusastmest.

328 Komisjon märgib, et ta esitas vaidlustatud otsuse põhjendustes 545–549 põhjused, miks ta määras lähtesummaks 80 miljonit eurot. Ta kinnitab, et ta ei pea oma valikut rohkem põhjendama.

329 Komisjon väidab, et igasugune võrdlus teistes juhtumites määratud trahvidega on ebaoluline, kuna ta määrab trahvid igal üksikjuhul ja võib igal juhul suurendada trahvide üldsummat määruses nr 17 märgitud piirides, kui see on vajalik konkurentsipoliitika elluviimiseks. Komisjon esitab tabeli lähtesummadest, mis on määratud kõige kõrgema väärtusega turgusid käsitlevates juhtumites, et näidata, et hagejale määratud trahvi lähtesumma ei ole kõrgem kui teistes juhtumites ja et vastupidi on see oluliselt madalam, kui võtta arvesse asjaomase turu suurust. Ta rõhutab siiski, et ta ei soovi lähtesummat selle tabeli alusel õigustada, kuna tabel käsitleb vaid ühte lähtesumma hindamisel aluseks võetud asjaolu.

330 Lõpuks väidab komisjon, et BPB ei tõendanud ülemäärast hilinemist juhtumi keerukusega võrreldes ega näidanud ka seda, et nimetatud hilinemine kahjustas kaitseõigust. BPB kinnitused poliitilise olukorra kohta on pelgad spekulatsioonid, mis ei oma seost küsimusega, kas määratud trahv oli õiguspärane.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

331 Mis puudutab põhjendamiskohustuse ulatust konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratud trahvide arvutamisel, siis peab esiteks meenutama, et see tuleb kindlaks määrata, arvestades määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 teist lõiku, mille kohaselt „[t]rahvisummat määrates võetakse arvesse nii rikkumise raskusastet kui ka kestust". Sellega seoses sisaldavad suunised ja koostööteatis hindamise alustele viitavaid reegleid, millega komisjon peab rikkumise raskusastme ja kestuse mõõtmisel arvestama (Esimese Astme Kohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-220/00: Cheil Jedang *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-2473, punkt 217). Neil asjaoludel on põhjendamiskohustust puudutava olulise vorminõude tingimused täidetud, kui komisjon märgib oma otsuses hindamise alused, millega ta suuniseid ja vastaval juhul koostööteatist kohaldades arvestas ning mis võimaldasid tal trahvisumma väljaarvutamiseks mõõta rikkumise raskusastet ja kestust (eespool viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *vs.* komisjon, punkt 218).

332 On küll tõsi, et käesolevas asjas ei esitanud komisjon muid arvandmeid peale asjaomaste ettevõtjate turuosade kohta käivate arvandmete, mille alusel määras ta hageja trahvi lähtesummaks 80 miljonit eurot.

333 Siiski ei pea komisjon põhjendamiskohustuse alusel näitama oma otsuses neid arvandmeid, mis on seotud trahvisummade arvutamise meetodiga (Euroopa Kohtu 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-286/98 P: Stora Kopparbergs Bergslags *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-9925, punkt 66).

334 Trahvisumma arvutamise meetodiga seotud arvandmete esitamine võib küll olla kasulik, kuid see ei ole hädavajalik, et trahve määrav otsus täidaks põhjendamiskohustust, arvestades, et igal juhul ei saa üksnes aritmeetiliste valemite mehaaniliselt kasutamist nõudes võtta komisjonilt kaalutlusõigust (Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-182/99 P: Salzgritter *vs.* komisjon, EKL 2003, lk I-10761, punkt 75).

335 Mis puudutab trahvisummade absoluutväärtuses kehtestamise põhjendamist, siis tuleb meenutada, et trahvid on komisjoni konkurentsipoliitika üks instrument ja et komisjonil peab olema kaalutlusruum nende summade kindlaksmääramisel, et suunata ettevõtjate tegevust konkurentsieeskirjadest kinnipidamisele (Esimese Astme Kohtu 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-150/89: Martinelli *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-1165, punkt 59).

336 Lisaks tuleb vältida seda, et trahvid oleksid ettevõtjatele liiga ootuspärased. Kui komisjonil oleks kohustus märkida otsuses trahvisummade arvutamise meetodiga seotud arvandmed, siis kahjustaks see nende trahvide hoiatavat mõju. Kui trahvisumma oleks lihtsat aritmeetilist valemit järgiva arvutuse tulemus, siis oleks ettevõtjatel võimalus ette näha võimalikku karistust ja võrrelda seda konkurentsiõiguse normide rikkumisest saadava kasuga.

337 Käesolevas asjas tuleb märkida, et komisjon esitas vaidlustatud otsuse põhjendustes 522–553 need asjaolud, mida ta rikkumise raskusastme alusel igale puudutatud ettevõtjale määratud trahvisummade arvutamisel arvesse võttis. Eespool viidatud kaalutlustest tuleneb, et komisjon tõi selgelt ja üksikasjalikult esile tema järgitud arutluskäigu, mis võimaldas seega hagejal teada saada trahvisumma arvutamise tarvis rikkumise raskusastme mõõtmiseks arvesse võetud hinnanguelemendid ja Esimese

Astme Kohtul teostada oma kontrolli. Seega tuleb järeldada, et vaidlustatud otsuses on komisjon täitnud talle EÜ artikli 253 alusel pandud põhjendamiskohustust.

338 Mis puudutab hageja argumenti, et trahv on tema käibega võrreldes ebaproportsionaalne ja ülemäärane, siis piisab meenutamisest, et kuna komisjonil ei olnud kohustust trahvisummasid arvutada lähtuvalt asjaomaste ettevõtjate käibest tulenevast põhisummast, ei olnud tal ka kohustust tagada olukorras, kus trahve määratakse mitmele sama rikkumisega seotud ettevõtjale, et tema arvutuste tulemusena saadud ning ettevõtjatele määratavad trahvisummad väljendavad kõiki nende ettevõtjate vahelisi erinevusi nii kogukäibe kui ka asjaomase tooteturu käibe osas (eespool punktis 90 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punktid 255 ja 312).

339 Lisaks puudub ühenduse õiguses üldkohaldatav põhimõte, mille kohaselt peab karistus olema proportsionaalne ettevõtja suurusega neil tooteturgudel, kus rikkumine on toimunud (Euroopa Kohtu 18. mai 2006. aasta otsus kohtuasjas C-397/03 P: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-4429, punkt 101).

340 Määruse nr 17 artikli 15 lõikes 2 ei ole ka nõutud see, et kui trahvid määratakse mitmele samas rikkumises osalenud ettevõtjale, siis väikesele või keskmise suurusega ettevõtjale määratud trahv ei tohi käibe protsendilt olla kõrgem suurtele ettevõtjatele määratud trahvidest. Tegelikult ilmneb sellest sättest, et nii väikese ja keskmise suurusega kui ka suuremate ettevõtjate puhul tuleb trahvisumma määramisel arvesse võtta rikkumise raskusastet ja kestust. Nii kaua kui komisjon määrab igale samas rikkumises osalenud ettevõtjale rikkumise raskusastme ja kestusega võrreldes põhjendatud trahvi, ei saa talle ette heita seda, et osade ettevõtjate trahvisumma on nende käibega võrreldes suurem kui teistel ettevõtjatel (Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-21/99: Dansk Rørindustri *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1681, punkt 203).

341 Samuti tuleb tagasi lükata hageja argument, mille kohaselt määratud trahvi ebaproportsionaalne laad on ilmne, kui trahvi võrrelda teistele ettevõtjatele sarnastes asjades määratud trahviga. Komisjoni ei saa kohustada määrama käibega proportsionaalseid trahve, mis on täielikus vastavuses varasemates asjades määratud trahvidega.

342 Sellega seoses tuleb rõhutada, et komisjoni varasem otsuste tegemise praktika ei kujuta endast konkurentsivaldkonna trahvide õiguslikku raamistikku. Asjaolu, et komisjon minevikus kohaldas teatava suurusega trahve teatavat tüüpi rikkumistele, ei saa veel võtta võimalust seda taset tõsta määruses nr 17 märgitud piirides, kui see on vajalik ühenduse konkurentsipoliitika elluviimise tagamiseks (eespool punktis 273 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *vs.* komisjon, punkt 109).

343 Peab lisama, et rikkumiste raskusaste tuleb kindlaks määrata seoses mitme asjaoluga, nagu konkreetse juhtumi eripärased asjaolud, selle kontekst ja trahvide hoiatav mõju, ilma et kohustuslikult arvessevõetavatest tingimustest oleks kehtestatud siduvat või ammendavat loetelu (eespool punktis 316 viidatud kohtuotsus Ferriere Nord *vs.* komisjon, punkt 33 ja eespool punktis 275 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *vs.* komisjon, punkt 236). Asjakohased andmed, nagu puudutatud turud, tooted, riigid, ettevõtjad ning ajavahemikud, on iga juhtumi puhul erinevad. Sellest tuleneb, et komisjoni ei saa kõigis raskusastme poolest võrreldavates asjades kohustada määrama

trahve, mis lähtuvad sama suurusega käibest (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 13. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-67/01: JCB Service *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-49, punktid 187–189).

344 Sellega seoses tuleb meenutada, et Esimese Astme Kohus on pädev talle EÜ artikliga 229 ja määruse nr 17 artikliga 17 antud täieliku pädevuse raames hindama trahvisummade kohasust.

345 Käesolevas asjas leiab Esimese Astme Kohus, et rikkumine on teatud asjaolusid arvestades eriti raske, nagu komisjon seda ka märkis vaidlustatud otsuse põhjendustes 534, 535 ja 539–542. Tegu on eeskätt turu oligopoolse laadiga ja asjaoluga, et asjaomane rikkumine mõjutas kartelli esemeks olevatel siseriiklikel turgudel tervet või peaaegu tervet kuivkrohvplaatide pakkumist. Lisaks oli asjaomane turg nii geograafiliselt kui ka väärtuse alusel suur. Nimelt olid neli asjaomast turgu peamised ühenduse kuivkrohvplaaditurud ja esindasid ligi 80% kogu ühenduse turu väärtusest, mis ulatus rikkumise viimasel täisaastal 1,21 miljardi euroni. Lõpuks, arvestades asjaomase toote laadi, oli kartellikokkuleppel tingimata mõju olulisele osale ehitusturust ja puudutas seega majanduse kui terviku osas väga olulist sektorit.

346 Siiski ei ilmne, et käesolevas asjas rikkumise raskusastme alusel määratud lähtesumma oli asjaomase turu suurust arvestades rangem kui teistes juhtumites määratud trahvid. See võrdlus ei tähenda aga, et asjaomase turu suurus on parim või ainus kriteerium erinevate kartellide eest määratud trahvide võrdlemiseks. Nimelt on erinevate kartellide võrdlus keeruline, kuna komisjon võib rikkumise raskusastme hindamisel arvesse võtta suurt hulka erinevaid asjaolusid. Lisaks, nagu eespool punktis 342

meenutati, saab selline võrdlus igal juhul olla üksnes juhendlik, kuna komisjoni otsuste tegemise praktika ei kujuta endast õiguslikku raamistikku trahvidele konkurentsivaldkonnas.

347 Arvestades käesolevas asjas esinevat suurt hulka asjaolusid, mis rikkumise eriti raskeks teevad (vt eespool punkt 345), siis leiab Esimese Astme Kohus, et hagejale rikkumise raskusastme alusel määratud trahvi lähtesumma on proportsionaalne.

348 Mis puudutab lõpuks hageja argumenti, et karistus oleks olnud väiksem, kui komisjon oleks haldusmenetluse varem lõpetanud, sest komisjon tõstis alles hiljuti karistuste üldist taset, siis tuleb see tagasi lükata. Isegi kui tunnistada, et trahvide üldine tase haldusmenetluse käigus tõusis, siis piisab meenutamisest, et asjaolu, et komisjon minevikus kohaldas teatava suurusega trahve teatavat tüüpi rikkumistele, ei saa veel võtta võimalust seda taset tõsta määruses nr 17 märgitud piirides, kui see on vajalik ühenduse konkurentsipoliitika elluviimise tagamiseks, vaid vastupidi – ühenduse konkurentsinormide tõhus kohaldamine eeldab seda, et komisjon saaks igal hetkel kohandada trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele (eespool punktis 273 viidatud kohtuotsus Musique Diffusion française jt *vs.* komisjon, punkt 109, ja eelpool punktis 90 viidatud 28. juuni 2005. aasta kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 169).

349 Kõigest eelnevast ilmneb, et tuleb tagasi lükata hageja argumendid, millega ta soovis tõendada, et rikkumise raskusastme alusel kindlaks määratud trahvi lähtesumma oli ebaproportsionaalne.

Rikkumise kestus

Poolte argumendid

350 Hageja leiab, et komisjon hindas väidetud rikkumise kestust isoleeritud ja eraldiseisvate sündmuste alusel ekslikult. Komisjon leidis ekslikult, et ta oli toime pannud rikkumise, mis kestis 31. märtsist 1992 kuni 25. novembrini 1998, st 6 aastat ja 7 kuud, mis kujutab endast pikka rikkumist ja õigustab lähtesumma suurendamist 65% võrra.

351 Hageja väidab, et väidetavad rikkumised jagunevad kahe erineva ajavahemiku peale. Esimene hõlmas Londoni kohtumist ja Turneri ning Knaufi perekonna nõbude teabevahetust alates 1992. aastast kuni 1993. aasta alguse või keskpaigani; teine hõlmas Cuny ja teiste asjaomaste ettevõtjate peadirektorite vahel toimunud teabevahetust alates 1993. aasta keskpaigast või lõpust kuni 1998. aastani. Need sündmused ei ole seotud teiste väidetud rikkumistega, mis toimusid ajavahemikul 1994–1998, ega ka Ühendkuningriigis toimunud müüki puudutava teabe vahetamisega 1992. aasta keskpaigast kuni 1998. aasta veebruarini.

352 Neil asjaoludel väidab hageja, et ei esine keerulist ja vältavat kokkulepet ja väidab, et vastavalt nõukogu 26. novembri 1974. aasta määrusele (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 61), on viis aastat enne komisjoni uurimiste algust toime pandud rikkumised aegunud ja nendele ei saa trahve määrata.

353 Lisaks rõhutab hageja, et Cuny jätkas 1998. aasta märtsis ja novembris teabevahetust, kuigi ta ise oli selle 1998. aasta märtsis ära keelanud. Hageja arvates ei saa ta vastutada ühe oma töötaja tegevuse eest, kui see töötaja käitub vastupidi tema juhenditele, ja et seetõttu tuleks rikkumise lõpuks lugeda 1998. aasta märts.

354 Hageja märgib veel, et suunised ei ole selged küsimuses, kas komisjon võib arvesse võtta osalisi aastaid. Suuniste kitsa tõlgenduse huvides leiab hageja, et komisjon oleks võinud lähtesummat maksimaalselt 60% võrra suurendada, mitte aga 65% võrra, st 10% rikkumise iga täisaasta eest.

355 Hageja täheldab ühtlasi, et komisjon ei pidanud lähtesummat alati 10% võrra suurendama, nagu ta seda tegi automaatselt kõigis hiljutistes kartelliasjades. Ta leiab, et komisjon peaks arvesse võtma juhtumi kõiki asjaolusid, kui ta otsustab trahvi suurendada. Ta lisab, et ka komisjon tegi nii oma 28. jaanuari 1998. aasta otsuses 98/273/EÜ, [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetluses (IV/35.733 – VW) (EÜT L 124, lk 60) ja 21. detsembri 2000. aasta otsuses 2002/190/EÜ [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetluses (juhtum COMP.F.1/35.918 – JCB) (EÜT 2002, L 69, lk 1) ning ka eelisoleeritud torude juhtumis, kus ta võttis arvesse rikkumise intensiivsust erineval ajavahemikel.

356 Komisjon leiab, et BPB esitatud argumendid kujutavad endast uut katset vaielda vastu vaidlustatud otsuses tema poolt tuvastatud ühele, keerulisele ja vältavale rikkumisele.

357 Mis puudutab Cuny käitumist, siis leiab komisjon, et ta ei ole kohustatud tegema vahet ettevõtja erinevate üksuste vahel, millest mõned võtavad kartellist aktiivselt osa, teised aga üritavad seda lõpetada.

358 Komisjoni sõnul ei ole suunistes kuskil märgitud, et ta peab piirduma trahvisumma suurendamisel üksnes rikkumise täisaastatega. Ta selgitab, et rikkumise kestuse alusel esinev trahvi suurendamise suur risk tugevdab tingimata ajendit rikkumine üles tunnistada või komisjoniga koostööd teha. Tegelikult oleks vastupidine lähenemine vastuolus tema välja kuulutatud eesmärgiga suurendada trahvi lähtuvalt rikkumise kestusest.

Esimese Astme Kohtu hinnang

359 Hageja argumendid, millega ta soovib näidata, et tegu on erinevate rikkumistega, millest üks osa on seetõttu aegunud, on segi läinud kolmanda väite raames esitatud väidetega. Kuna Esimese Astme Kohus tuvastas eespool, et komisjon ei ole teinud viga, kui ta leidis, et on toime pandud üks ja vältav rikkumine, siis tuleb hageja argumendid tagasi lükata.

360 Mis puudutab hageja argumenti, et tema osalemine rikkumises oleks lõppenud juba 1998. aasta märtsis, kui Cuny ei oleks tema juhiseid eiranud, siis ei oma see mingit tähendust. Ettevõtjat – st isiklikest, varalistest ja mittevaralistest osadest koosnevat majandusüksust (Euroopa Kohtu 13. juuli 1962. aasta otsus kohtuasjas 19/61: Mannesmann *vs.* Ülemamet, EKL 1962, lk 675, 705 ja 706) – juhivad tema põhikirjas ette nähtud organid ja igasugune ettevõtjale trahvi määrav otsus võib olla adresseeritud ettevõtja põhikirjajärgsele juhtkonnale (nõukogu, juhatus, president, juhataja jne). Konkurentsieeskirjadest oleks lihtne kõrvale hiilida, kui komisjonilt nõutaks ettevõtja

rikkuva käitumise korral, et ta kontrolliks ja tõendaks, kes on erinevate tegude toimepanija, mis võib takistada kartellist kasu saava ettevõtja karistamist.

361 Mis puudutab hageja kinnitust, et suunised ei ole selged küsimuses, kas komisjon võib arvesse võtta osalisi aastaid, siis piisab märkimisest, et suunistes ei ole mingit takistust sellele, et trahvisumma arvutamisel võetakse arvesse rikkumise tegelikku kestust. Selline lähenemine on täiesti loogiline ja mõistlik ning kuulub igal juhul komisjoni kaalutlusõiguse raamidesse.

362 Mis puudutab seda, et hageja vaidlustab asjaolu, et komisjon suurendas automaatselt trahvi 10% suuruse ülemmäära võrra iga aasta kohta, siis tuleb meenutada, et kuigi suuniste punkti 1 B esimese lõigu kolmandas taandes ei ole ette nähtud pikaajaliste rikkumiste korral trahvisumma automaatset suurendamist 10% aasta kohta, jätavad suunised komisjonile selles küsimuses kaalutlusõiguse (eespool punktis 331 viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *vs.* komisjon, punkt 134).

363 Käesolevas asjas tuvastas komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 554, et BPB pani kuue aasta ja seitsme kuu jooksul toime suuniste tähenduses pikaajalise rikkumise, ja ta suurendas rikkumise raskusastme põhjal saadud trahvisummat 65% võrra. Sellest tuleneb, et komisjon on järginud tema enda poolt kehtestatud eeskirju. Lisaks leiab Esimese Astme Kohus, et rikkumise kestust silmas pidades trahvisumma suurendamine 65% võrra ei ole ebaproportsionaalne.

364 Mis puudutab hageja kinnitust, et komisjon ei võtnud arvesse rikkumise erinevat intensiivsust asjaomasel ajajärgul, siis tuleb meenutada, et trahvisummat suurendatakse, kohaldades teatud protsenti lähtesummale, mis määrati kindlaks terve rikkumise raskusastme põhjal ja väljendab seega juba rikkumise erineva intensiivsusega perioode. Seega ei oleks loogiline rikkumise kestuse alusel selle summa suurendamise hetkel võtta arvesse rikkumise vahelduvat intensiivsust kõnealusel perioodil.

365 Mis puudutab BPB väidet, et sarnase laadi ja kestusega juhtumite korral suurendas komisjon trahvi kestuse alusel madalama määra võrra kui käesolevas juhtumis, siis piisab meenutamisest, et komisjoni varasem otsuste tegemise praktika ei kujuta endast õiguslikku raamistikku trahvidele konkurentsivaldkonnas, sest selle raamistiku määrab ära üksnes määrus nr 17, ja et lisaks ei saa ettevõtjatel olla õiguspärast ootust, et säiliks mingi olukord, mida komisjon võib oma kaalutlusõiguse raames muuta (eespool punktis 90 viidatud 28. juuni 2005. aasta kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 171).

366 Sellest nähtub, et trahvisumma ekslikku suurendamist rikkumise kestuse alusel käsitlev etteheide tuleb tagasi lükata.

Korduvus

Poolte argumendid

367 Hageja leiab, et 50% ehk 66 miljoni euro võrra trahvi põhisumma suurendamine korduvuse tõttu on ülemäärane ja ebaproportsionaalne.

368 Esiteks väidab hageja, et tema tütarettevõtja roll eelmises rikkumises oli väike ja passiivne (komisjoni 13. juuli 1994. aasta otsus 94/601/EÜ [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetluses (IV/C/33.833 – Karbipapp) (EÜT L 243, lk 1)). Seetõttu oli tema tütarettevõtjale lõpuks määratud trahv üksnes 750 000 eurot. Lisaks oli eelmise rikkumise eest karistatud enam kui kaheksa aastat enne vaidlustatud otsuse avaldamist. Hageja väidab, et komisjon ei saa trahvi mehaaniliselt suurendada üksnes varasema rikkumise olemasolu tõttu. Ta pidi arvesse võtma varasema rikkumise kõiki asjaolusid: selle laadi, toimepanemise asjaolusid, lõppemisest alates kulunud aega ja määratud karistust. Hageja viitab mitmele õiguskorrale, et näidata, et varasema rikkumise laadi ja selle lõppemisest alates kulunud aega võetakse arvesse, kui kohus käsitleb karistuse suurendamist korduva rikkumise tõttu.

369 Teiseks väidab hageja, et komisjon ei saa trahvi korduvuse tõttu suurendada, kui esimene ja teine rikkumine on samaaegsed. Käesolevas asjas tehti karbipapi juhtumis otsus (vt eespool punkt 368) 13. juulil 1994 ja seega oleks trahvi pidanud suurendama üksnes alates sellest hetkest. Hageja arvates peaks trahvi seetõttu suurendama üksnes 43,7 miljoni euro võrra. Olukorda teisest vaatenurgast käsitledes tuleks raskendavat asjaolu kohaldada üksnes sellele trahvile, mida on suurendatud rikkumise kestuse alusel alates 1994. aasta juulist. Selles olukorras tuleks raskendava asjaolu alusel trahvi suurendada 56 miljoni euro võrra.

370 Kolmandaks väidab hageja, et trahvi suurendati ülemääraselt ja ebaproportsionaalselt, kuna see on suurem kui Knaufile, Lafarge'ile ja Gyprocile rikkumise raskusastme alusel määratud trahvi lähtesumma.

371 Neljandaks väidab hageja, et trahvi suurendamine ületab trahvi 30% võrra vähendamise, mida tehti selle alusel, et ta komisjoniga käesolevas asjas koostööd tegi. Ta leiab, et

koostöö alusel trahvi vähendamine peaks olema tegelik ja seda ei tohiks neutraliseerida seetõttu, et trahvi korduva rikkumise alusel suurendatakse.

372 Viiendaks väidab hageja, et vaid ühes komisjoni otsuses, mis käsitles British Sugar'i juhtumit (vt eespool punkt 264), suurendati trahvi veelgi rohkem, st 75% põhisummast, ja et nimetatud asjas tugines trahvisumma suurendamine sellele, et British Sugar oli olnud esimeses rikkumises algataja. Ta leiab, et nimetatud juhtumi asjaolusid arvestades ja ühtlasi komisjoni 20. juuni 2001. aasta otsust 2002/405/EÜ [EÜ] artikli 82 kohaldamise menetluses (COMP/E-2/36.041/PO – Michelin) (EÜT 2002, L 143, lk 1) silmas pidades on tema trahvi suurendamine 50% võrra ülemäärane.

373 Lõpuks väidab hageja, et komisjon suurendas tema trahvi korduvuse alusel sama palju kui Lafarge'i oma, kuigi viimase poolt toime pandud rikkumine juhtumis, mille kohta komisjon tegi 30. novembril 1994 otsuse 94/815/EÜ [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetluses (juhtum IV/33.126 ja 33.322 – Tsement) (EÜT L 343, lk 1), oli olnud tõsisem kui karbipapi juhtumis karistatud rikkumine. Hageja leiab, et komisjon oleks pidanud arvestama kahe varasema kartelli erinevusi, eeskätt Lafarge'i olulist rolli, tema eelneva kartelli pikaajalisust ning asjaolu, et talle määrati tolle rikkumise eest karistuseks 14,9 miljoni euro suurune trahv. Kuna komisjon ei võtnud neid erinevusi arvesse ja suurendas mõlema ettevõtja trahvi 50% võrra, siis rikkus komisjon võrdse kohtlemise põhimõtet.

374 Komisjon loeb korduvust raskendavaks asjaoluks, kui asjaomane ettevõtja paneb toime uue rikkumise, kuigi teda juba sama tüüpi rikkumise eest on karistatud ja teda on seega selgelt hoiatatud, et nimetatud käitumine on õigusvastane ja seda ei tuleks korrata.

375 Mis puudutab hageja argumenti, et esimene ja teine rikkumine on samaaegsed ja et seetõttu tuleks trahvi vastavalt suurendada, siis märgib komisjon, et see väide ei võta arvesse asjaolu, et trahvi suurendamisega soovitakse karistada ettevõtja tahet rikkuda konkurentsieeskirju, kuigi minevikus on teda juba karistatud.

376 Täiesti asjakohatu on küsimus selle kohta, kas korduvuse alusel trahvisumma suurendamine on suurem või väiksem teistele ettevõtjatele määratud lähtesummast või BPB koostöö alusel tema trahvi vähendamisest.

377 Komisjoni sõnul on BPB lisanud etteheite, mida hagiavalduses ei ole esitatud, st et komisjon oleks pidanud arvesse võtma eelmisest rikkumisest alates kulunud aega, mis hageja sõnul toimus „enam kui kaheksa aastat enne vaidlustatud otsuse avaldamist". See etteheide on kodukorra artikli 44 lõike 1 punkti c alusel vastuvõetamatu.

Esimese Astme Kohtu hinnang

378 Kohtupraktikast ilmneb, et raskendavate asjaolude arvessevõtmine trahvi kindlaksmääramisel on kooskõlas komisjoni ülesandega tagada konkurentsinormide järgimine

(Euroopa Kohtu 29. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-308/04 P: SGL Carbon *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-5977, punkt 71).

379 Seega on võimalik korduvus nende asjaolude hulgas, mida tuleb rikkumise raskusastme hindamisel arvesse võtta (eespool punktis 36 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 91).

380 Mis puudutab hageja argumenti, et komisjon ei võtnud nõuetekohaselt arvesse eelneva rikkumise kõiki asjaolusid, siis tuleb see tagasi lükata.

381 Mis puudutab esiteks kahe rikkumise vahel kulunud aega, siis ei ole vaidlust selles, et esimest rikkumist karistati pärast käesoleva rikkumise alustamist.

382 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on trahvisumma kindlaksmääramisel arvessevõetavate asjaolude osas komisjonil kaalutlusõigus, kusjuures sellisteks asjaoludeks võivad olla näiteks uuritavale asjale omased erilised asjaolud, asja kontekst ning trahvide hoiatav mõju; puudub vajadus järgida kohustuslikult arvesse võetavate tingimuste mingit siduvat või ammendavat loetelu (vt Euroopa Kohtu 25. märtsi 1996. aasta määrus kohtuasjas C-137/95 P: SPO jt *vs.* komisjon, EKL 1996, lk I-1611, punkt 54, ning 17. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-219/95 P: Ferriere Nord *vs.* komisjon, EKL 1997, lk I-4411, punkt 33).

383 Tuleb rõhutada, et korduvuse tuvastamine ja selle eripära hindamine kuulub komisjoni kaalutlusõiguse hulka ning et komisjon ei saa kõnealusel tuvastamisel olla seotud võimaliku aegumistähtajaga. Korduvus kujutab endast olulist asjaolu, millega komisjon peab arvestama, kuna see kutsub üles ettevõtjaid, kellel on kalduvus rikkuda konkurentsieeskirju, muutma oma käitumist. Komisjon võib seega iga kord võtta arvesse asjaolusid, mis kinnitavad selliseid kõrvalekaldumisi, sh näiteks kõnealuste rikkumiste vahelist aega.

384 Sellega seoses tuleb märkida, et Esimese Astme Kohus on leidnud, et kahe rikkumise vahel kulunud lühem kui 10-aastane periood andis tunnistust ettevõtja kalduvusest mitte teha kohaseid järeldusi sellest, kui tuvastatakse ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumine tema poolt (Esimese Astme Kohtu 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-38/02: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-4407, punktid 354 ja 355).

385 Seda enam annab käesolevas asjas hageja poolt toime pandud tuvastatud rikkumiste ajalugu tunnistust tema kalduvusest mitte teha kohaseid järeldusi sellest, kui tuvastatakse konkurentsieeskirjade rikkumine tema poolt, kuna, kuigi komisjon oli tema vastu juba karbipapi juhtumis meetmeid võtnud, jätkas ta tolle eelneva otsuse teatamise järel enam kui nelja aasta jooksul aktiivset osalust kõnealuses kartellikokkuleppes.

386 Neil asjaoludel ei ole vaja uurida komisjoni argumenti, et on vastuvõetamatu hageja argument seoses esimese rikkumise karistuse ja vaidlustatud otsuse avaldamise vahel kulgenud ajaga.

387 Lisaks, mis puudutab varasemate käitumiste laadi, siis korduvuse mõiste ei eelda ilmtingimata varasema rahalise karistuse määramist, vaid üksnes ühenduse konkurentsiõiguse varasema rikkumise tuvastamist (eespool punktis 384 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punkt 363).

388 Tegelikult on korduvuse arvestamise eesmärk kutsuda neid ettevõtjaid üles muutma oma käitumist, kellel on kalduvus rikkuda konkurentsieeskirju, kui ilmneb, et nende toime pandud eelmise rikkumise tuvastamisest ei piisanud rikkumise kordumise ennetamiseks. Seega ei ole korduvuse määravaks asjaoluks trahvi eelnev määramine ega ammugi mitte selle trahvi summa, vaid rikkumise eelnev tuvastamine.

389 Lõpuks ei väida hageja, et rikkumine, mille eest tema tütarettevõtjat karbipapi juhtumis karistati, ei ole sama tüüpi rikkumine kui käesolevas asjas.

390 Seega ei ole komisjon teinud viga, kui ta leidis käesolevas asjas, et juhtumi eripärased asjaolud, eeskätt see, et sama ettevõtja suhtes on juba rikkumine tuvastatud ja et vaatamata sellele ja määratud karistusele jätkas ta asutamislepingu sama sätte sarnases rikkumises osalemist, kujutavad endast korduvust.

391 Tagasi tuleb lükata hageja argument, et kui esimene ja teine rikkumine on samaaegsed, siis võib komisjon trahvisummat korduvuse alusel suurendada üksnes alates ühte neist rikkumistest karistava otsuse vastuvõtmise hetkest.

392 On tõsi, et korduvuse karistamise poliitikal on rikkumise toimepanija suhtes kasulik mõju üksnes siis, kui uue rikkumise korral esinev kõrgema karistuse oht võib teda ärgitada oma käitumist muutma. Korduvuse arvestamist õigustab täiendav hoiatamise vajadus, millest annab tunnistust asjaolu, et varasema rikkumise tuvastamisest ei piisanud uue rikkumise toimepanemise takistamiseks. Seega ilmneb korduvus tingimata pärast esimese rikkumise tuvastamist ja karistamist, kuna seda selgitab asjaolu, et esimene karistus ei olnud piisavalt hoiatav.

393 Sellega seoses leidis Esimese Astme Kohus eespool punktis 270 viidatud 11. märtsi 1999. aasta kohtuotsuses Thyssen Stahl *vs.* komisjon, et komisjon oli otsuses õigusnormi rikkunud, kuna Thyssen Stahl AG-le määratud trahvi suurendamist õigustas kaalutlus, et komisjon oli seda ettevõtjat juba karistanud sarnaste rikkumiste eest 18. juuli 1990. aasta otsuses 90/417/ESTÜ ESTÜ asutamislepingu artikli 65 kohaldamise menetluses seoses külmvaltsitud roostevabast terasest toodete Euroopa tootjate kokkuleppe ja kooskõlastatud tegevusega (EÜT L 220, lk 28), kuigi tolles asjas oli suurem osa Thyssen Stahl'i suhtes tuvastatud rikkumise perioodist, mis kestis 30. juunist 1988 kuni 1990. aasta lõpuni, sellele otsusele eelnev (punktid 617–625).

394 Erinevalt eespool punktis 270 viidatud 11. märtsi 1999. aasta kohtuotsuse Thyssen Stahl *vs.* komisjon aluseks olnud juhtumist, kus suurem osa rikkumisest toimus enne esimest otsust, jätkas BPB käesolevas asjas kartellis osalemist enam kui neli aastat pärast karbipapi juhtumis tehtud otsust.

395 Nagu eespool punktis 382 meenutati, sõltub korduvuse eripäraste joonte hindamine käesoleva juhtumi asjaolude hindamisest komisjoni poolt tema kaalutlusõiguse raames.

396 Käesolevas asjas leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon ei ületanud oma kaalutlusõiguse piire, kui ta leidis, et kuna BPB jätkas pärast esimese rikkumise tuvastamist asutamislepingu sama sätte sarnases rikkumises osalemist enam kui nelja aasta jooksul, siis kujutab see endast korduvust, ja suurendas seetõttu trahvisummat sellel alusel.

397 Mis puudutab trahvisumma sellise suurendamise taset, siis meenutab Esimese Astme Kohus, et trahvisumma kindlaksmääramisel on komisjonil kaalutlusõigus. Sellega seoses ei ole ta kohustatud kohaldama täpseid matemaatilisi valemeid (eespool punktis 273 viidatud kohtuotsus Michelin *vs.* komisjon, punkt 292).

398 Lisaks on hoiatamise seisukohast korduvus üks asjaoludest, mis õigustab trahvi põhisumma olulist suurendamist. Korduvus kujutab endast nimelt tõendit selle kohta, et varem määratud karistus ei olnud piisavalt hoiatav (eespool punktis 273 viidatud kohtuotsus Michelin *vs.* komisjon, punkt 293).

399 Mis puudutab käesolevas asjas trahvisumma suurendamise määra, siis leiab Esimese Astme Kohus, et see on proportsionaalne. Sellega seoses tuleb rõhutada, et karbipapi juhtumis tehtud otsuses ja vaidlustatud otsuses käsitletakse sarnaseid rikkumisi. Selle järelduse tagajärgi ei saa kahtluse alla seada hageja väide, et tema tütarettevõtjal oli karbipapi juhtumis väike ja passiivne roll. Oluline on see, et vaatamata ühenduse konkurentsiõiguse rikkumise tuvastamisele, jätkas asjaomane ettevõtja selle õiguse rikkumist. Neil asjaoludel oli komisjonil õigus trahvi põhisummat 50% võrra suurendada, et suunata ettevõtjate tegevust konkurentsieeskirjadest kinnipidamisele.

400 Mis puudutab hageja argumente selle kohta, et korduvuse alusel trahvi suurendamine ei olnud proportsionaalne, tuginedes sisuliselt sellele, et suurendamise absoluutväärtus, st 66 miljonit eurot on ebaproportsionaalne, siis tuleb need tagasi lükata.

401 Kui komisjon suurendab trahvisummat korduvuse alusel, võib ta piirduda üksnes selle uurimisega, milline on proportsionaalne protsent, võtmata arvesse seda, kui suur on selle protsendi kohaldamise tagajärjel trahvi suurendamise absoluutväärtus trahvi põhisummast. Kui trahvisumma suurendamise protsent ei ole ülemäärane, on trahvi suurendamise absoluutväärtus üksnes selle protsendi trahvi põhisummale kohaldamise matemaatiline tagajärg, kusjuures põhisumma proportsionaalsust asjaomase rikkumise raskusastme ja kestusega uuritakse eraldi.

402 Järelikult ei ole trahvi põhisumma 50% võrra suurendamine korduvuse alusel ebaproportsionaalne.

403 Mis puudutab komisjoni varasemat praktikat, siis väidab hageja, et üksnes ühes komisjoni otsuses, mis käsitles British Sugar'i juhtumit, suurendati trahvi kõrgema protsendi võrra (75%) ja et tolles asjas tugines trahvi suurendamine British Sugar'i kui esimese rikkumise algataja rollile. Ta leiab, et tolle juhtumi asjaolusid arvestades oli tema trahvi 50% võrra suurendamine ülemäärane.

404 Mis puudutab võrdlust komisjoni teiste otsustega, kus ta määrab trahve konkurentsieeskirjade rikkumise eest, siis saavad need otsused võrdse kohtlemise põhimõtte järgimise seiskohalt olla olulised üksnes siis, kui on tõendatud, et nende teiste otsuste

aluseks olevate juhtumite asjaolusid käsitlevad andmed on identsed kõnealuse juhtumi omadega (vt selle kohta eespool punktis 343 viidatud 13. jaanuari 2004. aasta kohtuotsus JCB Service *vs.* komisjon, punkt 187).

405 Hageja ei ole esitanud piisavalt asjaolusid, mis võimaldavad järeldada, et need tingimused on käesolevas asjas täidetud. Eeskätt tuleb märkida, et ta ei viita kõnealuse juhtumiga samaaegsetele komisjoni otsustele, kus viimane oleks käesoleva juhtumiga sarnaste asjaolude juures trahvi madalama protsendi võrra suurendanud. Mis puudutab viidet Michelin'i otsusele, milles äriühingut Michelin karistati korduvuse eest edasimüüjatele nende püsikliendiks olemise nimel tehtud allahindluste süsteemi tõttu, siis on ilmselgelt tegu erinevate asjaoludega kui käesolevas asjas, kuna sellist allahindluste süsteemi ei saa ühenduse konkurentsiõiguse rikkumise raskuse osas samastada salajase kartelliga, mis käsitles hindu ja arvestatava väärtusega turu stabiliseerimist.

406 Igal juhul pelk asjaolu, et komisjon suurendas ühes teises otsuses põhisummat korduvuse alusel erinevalt, ei tähenda veel, et tal oli kohustus vaidlustatud otsuses kohaldada sama protsendimäära. Komisjoni varasem otsuste tegemise praktika ei kujuta endast konkurentsivaldkonna trahvide õiguslikku raamistikku, sest selle raamistiku määratleb üksnes määrus nr 17 (eespool punktis 273 viidatud kohtuotsus Michelin *vs.* komisjon, punkt 292).

407 Hageja väidab ühtlasi, et trahvi suurendamine on ülemäärane ja ebaproportsionaalne, kuna see ületab Knaufile, Lafarge'ile ja Gyprocile rikkumise raskusastme alusel määratud trahvi lähtesummat.

408 Need argumendid ei ole asjakohased. Kuna BPB trahv määrati nõuetekohaselt ning korduvuse alusel selle trahvi suurendamine oli proportsionaalne, siis asjaolu, et trahvi suurendamine absoluutväärtuses on kõrgem kui teistele kartelliosalistele määratud trahvi lähtesummad, on üksnes suurendamise matemaatiline tagajärg ning sellel ei ole mingit seost teiste trahvide suurusega.

409 Hageja väidab veelgi, et trahvi suurendamine ületab käesolevas asjas komisjoniga tehtud koostöö alusel toimunud 30% suuruse trahvi vähendamise.

410 Ka see argument ei ole asjakohane. Tegemist on trahvisumma kindlaksmääramise kahe erineva staadiumiga.

411 Lõpuks väidab hageja, et komisjon suurendas tema trahvi korduvuse alusel sama protsendi võrra kui Lafarge'i trahvi, kuigi Lafarge'i toime pandud rikkumine tsemendi juhtumis oli olnud tõsisem kui rikkumine, mille eest karistati karbipapi juhtumis.

412 Ka see argument on põhjendamatu. Nagu eespool selgitati, kuna korduvuse alusel trahvi suurendamine on seotud asjaomase ettevõtjaga seotud raskendava asjaoluga, siis ei oma mingit tähtsust asjaolu, et Lafarge'i toime pandud varasema rikkumise tunnused ei ole analoogsed hagejale süüks pandud varasema rikkumise omadega. Tähtsust omab see, et mõlemad ettevõtjad olid eelnevalt seotud väga raskete rikkumistega, kuid nende varasemate rikkumiste tuvastamisele vaatamata ei lõpetanud nad osalemist käesolevas asjas karistatud rikkumises.

413 Kõigest eelnevast ilmneb, et hageja argumendid korduvuse arvestamise kohta tuleb tagasi lükata.

Kergendavad asjaolud

Poolte argumendid

414 Hageja leiab, et komisjon oleks pidanud trahvisummat vähendama meetmete tõttu, mis võeti enne ja pärast uurimist. Ta rõhutab, et komisjon eksis, kui ta luges need meetmed ebatõhusaks. Komisjoni keeldumine tunnistada tema katseid on vastuolus võrdse kohtlemise ja õiguspärase ootuse põhimõtetega.

415 Esiteks väidab hageja, et anonüümkirjas esitatud väidete alusel palkas ta iseseisvad advokaadid-nõuandjad uurimist läbi viima (edaspidi „Alfa projekt"). Alfa projekti järelduste põhjal rakendas hageja nõukogu konkurentsiõiguse järgimise formaalsema kava, mille raames võttis ta vastu kooskõla põhimõtte avalduse, millele juhid, kõrgema astme ametnikud ja töötajad pidid alla kirjutama. Hageja otsustas ühtlasi lõpetada igasuguse teabevahetuse ning palkas advokaadibüroo, et tema konkurentsiõiguse järgimise formaalne kava korrastada ja selle erinevaid osasid kohaldada.

416 Teiseks väidab hageja, et pärast komisjoni uurimise algatamist näitasid tema võetud meetmed kõrget koostöötaset. Ta andis inspektoritele vaba juurdepääsu oma

äridokumentidele ja arvutitele. Lisaks esitas ta nõutud dokumente ning Cuny vastas täpselt komisjoni esitatud küsimustele. Lisaks esitas ta komisjonile vastusena teisele informatsiooninõudele selliseid andmeid, millest komisjon ei olnud enne teadlik olnud. Hageja leiab, et tema katsete tõttu lõpetada rikkumine juba enne komisjoni uurimisi ja tema vabatahtliku koostöö tõttu nende uurimiste ajal oleks tema trahvi tulnud rohkem vähendada.

417 Hageja vaidleb vastu ka komisjoni argumendile, mille kohaselt ta hävitas või varjas tõendeid. Ta märgib, et neid väiteid ei kinnita ükski tõend. Ta rõhutab, et kuigi mõned dokumendid eemaldati Alfa projekti raames, jäeti toimikusse siiski märkus nende kõrvaldamise kohta.

418 Mis puudutab kolmandaks asjaolu, et tema peadirektor Cuny eiras nõukogu juhiseid ja jätkas teabevahetust ilma nõukogu või kogu personali teadmata, siis leiab hageja, et teda ei saa lugeda vastutavaks Cuny tegevuse eest eeskätt viimase iseseisva positsiooni tõttu. Lisaks väidab hageja, et kui ilmnes Cuny kõnealuse teabevahetuse jätkumine, pidi ta kohe oma ametikohalt lahkuma ilma mingi hüvitiseta. Hageja rõhutab, et Cuny poolt juhiste järgimata jätmine oli ainus läbikukkumine tema katsetes lõpetada rikkumine. Järelikult ei saa komisjon kinnitada, et tema võetud meetmed ei olnud tõhusad.

419 Neljandaks väidab hageja, et ta lahkus teabevahetussüsteemist 1998. aasta aprillis. Seega, kui Cuny ei oleks tahtlikult eiranud hageja nõukogu juhiseid, siis oleks konkurentsinormide järgimine olnud täielik alates 1998. aasta märtsist. Lisaks oli tal õigus sellele, et tema trahvi vähendatakse, kuna ta lõpetas rikkumise kohe pärast komisjoni sekkumist.

420 Viiendaks leiab hageja, et ta ei saanud rikkumisest kasu. Hinnad jäid Ühendkuningriigis reaalväärtuses samaks ja langesid Saksamaal, tema kulud aga tõusid. Lisaks oli tema turuosa kõigil neljal asjaomasel turul 1998. aastal väiksem kui 1992. aastal ja tema käive saavutas alles 1997/1998. aastal selle taseme, kus see oli olnud 1991/1992. aastal. Lisaks olid hinnad niikuinii hinnasõja järel uuesti kehtestatud. Hageja leiab, et kui komisjonil on õigus trahvisummat suurendada rikkumisest saadud kasu alusel, siis peaks ta samuti trahvisumma vähendamisel arvesse võtma asjaolu, et rikkumisest ei saadud kasu.

421 Komisjon vaidleb nendele hageja argumentidele vastu.

422 Ta leiab, et BPB esitab repliigis uue argumendi, nõudes trahvisumma vähendamist selle alusel, et ta lõpetas rikkumise pärast oma talituste poolt 1998. aasta lõpus läbi viidud uurimist. See uus argument on menetluse selles staadiumis vastuvõetamatu. Lisaks on see alusetu, kuna komisjonil ei ole üldiselt kohustust lugeda rikkumise jätkamist raskendavaks asjaoluks ega lugeda ka rikkumise lõpetamist kergendavaks asjaoluks.

Esimese Astme Kohtu hinnang

423 Esiteks, mis puudutab hageja võetud meetmeid tema poolt korduvuse vältimiseks (rikkuva tegevusega seotud juhtivate töötajate vallandamine ja konkurentsieeskirjade järgimise siseprogrammide vastuvõtmine ning personali teavitamise initsiatiivid seoses

nende programmidega), siis on küll oluline, et ettevõtja võttis meetmeid, et takistada, et tema personal ei rikuks tulevikus uuesti ühenduse konkurentsinorme, kuid see ei muuda midagi juba tuvastatud rikkumise seisukohast. Sellest tuleneb, et ainuüksi asjaolu, et komisjon on teatavates olukordades oma otsuste tegemise praktikas konkurentsiõigusega kooskõlla viimise programmi kehtestamist kergendava asjaoluna arvesse võtnud, ei too kaasa komisjoni kohustust konkreetses juhtumis samal viisil toimida (Esimese Astme Kohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-2597, punkt 280).

424 Seega ei ole komisjon kohustatud teatavat asjaolu kergendava asjaoluna arvestama niivõrd, kuivõrd ta järgib võrdse kohtlemise põhimõtet, mis tähendab, et sama otsuse adressaatideks olevatele ettevõtjatele ei anta selles küsimuses erinevat hinnangut (eespool punktis 423 viidatud 9. juuli 2003. aasta kohtuotsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients *vs.* komisjon, punkt 281). Vaidlustatud otsusest ei ilmne sugugi, et komisjon oleks selles küsimuses nelja asjaomast ettevõtjat erinevalt hinnanud ja hageja ei väidagi seda.

425 Teiseks väidab hageja, et tema meetmed pärast komisjoni uurimise algust näitasid kõrget koostöötaset ja et seega oleks tema trahvi pidanud veelgi vähendama. Need argumendid lähevad segi küsimusega, kas komisjon võttis hageja koostööd nõuetekohaselt koostööteatise raames arvesse. Seetõttu uuritakse hageja koostööd haldusmenetluse raames hiljem, aga see ei kujuta endast kergendavat asjaolu, mis õigustab koostööteatise raames tehtud trahvi vähendamisest erinevat vähendamist.

426 Tuleb siiski meenutada, et konkurentsieeskirjade rikkumise tõttu algatatud menetluse käigus komisjoniga koostööd teinud ettevõtja trahvi vähendamist väljaspool koostööteatise raamistikku tunnustavad ka suunised, mille punkti 3 kuuendas taandes on ette nähtud kergendava asjaoluna see, kui „ettevõtja teeb tõhusat koostööd menetlustes, mis jäävad [koostööteatise] kohaldamisalast välja".

427 Kui oletada, et käesolevat väidet võib tõlgendada nii, et sellega palutakse sedastada, et komisjon oleks pidanud vähendama hageja trahvi selle õigusnormi alusel veelgi, tuleb tõdeda, et vaadeldavad rikkumised kuuluvad täiesti koostööteatise kohaldamisalasse, mille punkti A lõike 1 esimene lõik viitab salajastele kartellidele, mille eesmärk on kehtestada hinnad, jaotada tootmis- või müügikvoodid, jagada omavahel turud või keelata import või eksport. Seega ei ole hagejal õigust heita komisjonile ette seda, et ta ei võtnud kergendava asjaoluna arvesse tema koostöö taset väljaspool koostööteatise õiguslikku raamistikku (Esimese Astme Kohtu 15. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas T-15/02: BASF *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-497, punkt 586).

428 Ülejäänu osas ei saa komisjonile sellist etteheidet esitada, isegi kui tuleks tunnistada, et koostööd uurimises, mis puudutab horisontaalseid kartelle, mille eesmärk on hindade kehtestamine ja müügimahtude jagamine, võidakse hüvitada suuniste punkti 3 kuuenda taande alusel. Sellises olukorras eeldab selle sätte järgne trahvi vähendamine tingimata, et kõnealust koostööd ei saa hüvitada koostööteatise raames ja et see oli tõhus, st hõlbustas komisjoni ülesannet, mis seisneb ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumise tuvastamises ja nende vastu võitlemises (eespool punktis 427 viidatud kohtuotsus BASF *vs.* komisjon, punktid 587 ja 588).

429 Kolmandaks leiab hageja, et teda ei saa lugeda vastutavaks selle eest, et tema peadirektor Cuny rikkus hageja nõukogu juhiseid ja jätkas teabevahetust ilma nõukogu või kogu personali teadmata.

430 See argument ei ole asjakohane. Ettevõtjat – st isiklikest, varalistest ja mittevaralistest osadest koosnevat majandusüksust (eespool punktis 360 viidatud kohtuotsus Mannesmann *vs.* Ülemamet, lk 705 ja 706) – juhivad tema põhikirjas ette nähtud organid ja igasugune ettevõtjale trahvi määrav otsus võib olla adresseeritud ettevõtja põhikirjajärgsele juhtkonnale (nõukogu, juhatus, president, juhataja, jne). Konkurentsieeskirju oleks kerge rikkuda, kui komisjonilt nõutaks ettevõtja rikkuva käitumise korral, et ta kontrolliks ja tõendaks, kes on erinevate tegude toimepanija, mis võib takistada kartellist kasu saava ettevõtja karistamist.

431 Kui BPB väidab, et tema endine peadirektor pettis teda, järgimata hageja nõukogu otseseid juhiseid, siis tuleb see konflikt lahendada Cuny ja BPB vahelistes suhetes, mitte aga komisjoni poolt konkurentsieeskirjade rakendamise raames. Seega, isegi kui Cuny ka tegelikult rikkus BPB nõukogu juhiseid ja jätkas teabevahetust ilma nõukogu või kogu personali teadmata, oli komisjonil ikka õigus ettevõtjale trahv määrata, samas kui BPB-l ja/või tema omanikel oli vabadus Cuny vastu igasugust sobivaks peetud menetlust algatada.

432 Neljandaks väidab hageja, et ta lahkus teabevahetussüsteemist 1998. aasta aprillis. Seega, kui Cuny ei oleks tahtlikult eiranud hageja nõukogu juhiseid, siis oleks konkurentsinormide järgimine olnud täielik alates 1998. aasta märtsist.

433 See argument on osaliselt seotud eelmisega ja ei ole samuti asjakohane. Kuna hageja vastutas Cuny tegevuse eest, siis jätkus rikkumine kuni 1998. aasta novembrini.

434 Lisaks leidis komisjon õigustatult, et kuigi teabevahetussüsteemist lahkumine tõendas tahet vältida sellist tegevust, mis võib osutuda kahtlusaluseks, ei kaasnenud sellega muid meetmeid salajase tegevuse lõpetamiseks, nagu tõendab teabevahetuse jätkamine, või veelgi enam konkurentide vahel Haagis toimunud arutelud.

435 Mis puudutab hageja argumenti rikkumise lõpetamisest pärast komisjoni talituste läbi viidud uurimist, mida komisjon loeb vastuvõetamatuks, siis tuleb sedastada, et hageja viitas juba oma hagiavalduses „rikkumise kiirele lõpetamisele kui kergendavale asjaolule". Seega ei ole see argument uus väide kodukorra artikli 48 lõike 2 tähenduses, vaid otseselt või kaudselt hagiavalduses esitatud väite laiendus, mida tuleb lugeda vastuvõetavaks (vt Euroopa Kohtu 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-66/02: Itaalia *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-10901, punkt 86 ja viidatud kohtupraktika).

436 Suuniste punkti 3 kolmanda taande kohaselt on „rikkumise lõpetamine kohe, kui komisjon sekkub (eriti kui ta teostab kontrolli)" üks kergendavatest asjaoludest. Siiski ei ole trahvi vähendamine rikkumise lõpetamisel komisjoni esimese kontrolli toimumise korral automaatne, vaid sõltub komisjoni kaalutlusõiguse raames antud hinnangust juhtumi asjaoludele. Sellega seoses on suuniste selle sätte kohaldamine ettevõtja kasuks eriti asjakohane olukorras, kus asjaomase tegevuse konkurentsivastane laad ei ole ilmne. Seevastu on selle kohaldamine põhimõtteliselt vähem kohane olukorras, kus tegevus on selgelt konkurentsivastane, tingimusel et see on tuvastatud (Esimese Astme Kohtu 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-44/00: Mannesmannröhren-Werke *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-2223, punkt 281; vt selle kohta samuti Esimese Astme Kohtu

15. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03: Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, EKL 2005, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 292 ja 294).

437 Isegi kui komisjon on varem lugenud rikkumise vabatahtliku lõpetamise kergendavaks asjaoluks, võib ta suuniste kohaldamisel arvesse võtta asjaolu, et kuigi väga raskete rikkumiste õigusvastasus on juba ühenduse konkurentsipoliitikas algusest peale selge, on need suhteliselt sagedased, ja seega leida, et niisugusest heldest poliitikast tuleb loobuda ja mitte enam premeerida sellise rikkumise lõpetamise eest trahvi vähendamisega.

438 Neil asjaoludel sõltub rikkumise lõpetamise tõttu trahvi vähendamise kohasus sellest, kas hageja võis mõistlikult kahelda selles, et tema tegevus kujutab endast rikkumist.

439 Käesolevas asjas tuleb meenutada, et asjaomane rikkumine käsitles salajast kartellikokkulepet, mille eesmärk oli teabevahetus oligopoolsel turul ja turgude stabiliseerimine. Seda tüüpi kartellikokkulepe on väga raske rikkumine. Asjaomased ettevõtjad pidid seega olema teadlikud oma tegevuse õigusvastasusest. Kartellikokkuleppe salajasus kinnitab samuti asjaolu, et asjaomased ettevõtjad olid teadlikud oma tegevuse õigusvastasusest.

440 Arvestades seega eelnevaid põhjuseid, ei saa ekslikuks lugeda seda, et komisjon ei võtnud käesolevas asjas kergendava asjaoluna arvesse rikkumise lõpetamist kohe, kui komisjon teostas kontrolli.

441 Mis puudutab viiendaks hageja argumenti, et komisjon ei võtnud arvesse asjaolu, et ta ei saanud asjaomasest rikkumisest mingit kasu, siis tuleb meenutada, et kuigi määratud trahvi suurus peab olema proportsionaalne rikkumise kestuse ja muude rikkumise raskusastme hindamisel arvesse tulevate asjaoludega, sh kõnealusele ettevõtjale sellest tegevusest tekkida võinud kasumiga, ei ole asjaolu, et ettevõtja ei saanud rikkumisest mingit kasu, takistuseks sellele, et talle määrataks trahv, sest vastasel juhul kaotaks trahv oma hoiatava mõju (Esimese Astme Kohtu 29. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-52/02: SNCZ *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-5005, punkt 89).

442 Tuleb sedastada, et kuigi komisjon võiks suuniste (punkt 2, viies taane) kohaselt ja raskendavate asjaolude alusel suurendada trahvi nii, et see ületaks rikkumise abil ebaseaduslikult saadud tulu, ei ole selle võimaluse tagajärg see, et komisjon oleks endale seadnud kohustuse igas olukorras trahvisumma kindlaksmääramisel tõendada tuvastatud rikkumisega seotud rahalist eelist. Teisisõnu ei saa sellise eelise puudumist pidada kergendavaks asjaoluks (eespool punktis 441 viidatud kohtuotsus SNCZ *vs.* komisjon, punkt 91).

443 Järelikult tuleb tagasi lükata hageja argumendid, mille eesmärk on saavutada trahvi vähendamine kergendavate asjaolude alusel.

Koostöö

Poolte argumendid

444 Hageja väidab, et komisjon rikkus õiguspärase ootuse kaitse ja õigluse põhimõtteid, kui ta leidis, et tema võetud meetmed annavad aluse trahvi vähendamiseks üksnes 30%

võrra vastavalt koostööteatise peatüki D sätetele. Hageja leiab, et tema trahvi oleks tulnud vähendada koostööteatise peatüki C alusel 50–75% võrra.

445 Hageja leiab, et ta esitas määravaid andmeid, millele vaidlustatud otsus suures osas tugineb. Hageja märgib näiteks, et komisjon ei oleks saanud mingeid andmeid Londoni kohtumisest, mis oli rikkumise alguse faktiline alus, kui ta ei oleks teisele informatsiooninõudele esitatud vastuses teinud ülestunnistust. Sellega seoses täpsustab ta, et komisjoni küsimus käsitles üksnes nelja asjaomase äriühingu peadirektorite juhtimise all toimunud teabevahetust. Seega oleks võinud hageja piirduda üksnes sellele küsimusele vastamisega. Vahepeal teavitas teda tema endine peadirektor Turner, et 1992. aastal oli toimunud üks kohtumine. Ta otsustas avaldada selle kohtumise olemasolu ja sellel toimunu. Seega on tegu olulise ülestunnistusega. Ilma tema koostööta ei oleks komisjon teadnud ka Ühendkuningriiki käsitleva teabe vahetamisest ega sealsete kataloogihindade üht või kaht tõusu käsitlevatest eelnevatest teadetest. Ta rõhutab, et ta tunnistas täiesti vabatahtlikult, et Versailles's olid toimunud arutelud Saksa turu jagamisest, ja tunnistas ühtlasi oma vastuses vastuväiteteatisele, et arutelud toimusid ka Brüsselis 1997. aasta lõpus ning Haagis toimunud õhtusöögil, kuigi ta väidab, et mingit kokkulepet ei sõlmitud. Hageja märgib, et ta tunnistas samuti oma osalust teabevahetussüsteemis. Lisaks, kuigi tema põhikirjajärgses asukohas tehtud kontrolli käigus saadi teatud andmed selle teabevahetuse kohta, võimaldasid tema edastatud andmed komisjonil seda teabevahetust paremini mõista.

446 Kuigi Knauf kinnitas Londoni kohtumise olemasolu ja komisjon tugines ühtlasi teatud ulatuses Knaufi esitatud tõenditele selle kohtumise kohta, siis käitus nimetatud ettevõtja nii üksnes seetõttu, et kohtumist mainiti vastuväiteteatises. Knaufil ei oleks olnud võimalik midagi kinnitada, kui hageja ei oleks avaldanud kohtumise olemasolu enne vastuväiteteatise edastamist. Lisaks leiab hageja, et pärast komisjoni esialgseid kontrolle ei saanud see institutsioon haldusmenetlust algatada, kuna selle asemel viis ta

läbi esialgseid uurimisi, saates puudutatud ettevõtjatele informatsiooninõudeid. Üks hagejale saadetud informatsiooninõuetest tugines täielikult nendele andmetele, mida hageja oli omal algatusel esitanud. Järelikult sai komisjon alles pärast hagejalt saadud teavet võtta vastu vastuväiteteatise.

447 Hageja väidab, et kui ei oleks olnud Cuny sõnakuulmatust tema juhiste suhtes, oleks ta lõpetanud õigusvastases tegevuses osalemise juba kaheksa kuud enne komisjoni uurimist.

448 Ta märgib veel, et ta ei kutsunud ühtegi teist ettevõtjat üles kartellis osalema, ei olnud selle algataja ega mänginud kõnealustes rikkumistes mingit määravat rolli.

449 Lõpuks väidab hageja, et kuigi komisjonil oli õigus vähendada tema trahvi ainult koostööteatise peatüki D alusel, rikkus ta võrdse kohtlemise põhimõtet, kuna Gyproci trahvi vähendati 40% võrra, tema trahvi aga ainult 30% võrra. Hageja leiab, et tema esitatud andmed olid määravamad komisjoni argumentide jaoks, kuna Gyproci esitatud andmed käsitlesid üksnes ajavahemikku 1996–1998 ja Saksa turgu. Mis puudutab komisjoni argumenti, et Gyproci osalus rikkumises oli kergem kui hageja oma, siis leiab hageja, et komisjoni poolt ettevõtja trahvi vähendamine peaks sõltuma edastatud teabe kvaliteedist, mitte aga ettevõtja rikkumises osalemise raskusastmest.

450 Hageja lisab, et komisjon ei või Gyproci erinevalt kohelda, väites et too ei vaielnud vastu asjaoludele või nende rikkumisena määratlemisele. Ta rõhutab, et tema vastuväited käsitlesid peamiselt komisjoni järeldusi, mitte aga asjaolusid endid.

451 Komisjon leiab, et koostööteatise alusel tema tehtud järeldusi võib tühistada üksnes siis, kui seal oleks tehtud faktiviga või ilmne kaalutlusviga.

452 Komisjon väidab, et peale hagiavalduse lehekülgedel 151–154 esitatud tabeli punktide 5, 6 ja 9 esitas hageja tema viidatud teabe vastusena informatsiooninõudele või siis suuliselt kontrollide käigus esitatud küsimustele. Komisjon leiab, et tal on õigus seda laadi teavet mitte arvestada, kui ta hindab ettevõtja koostööd. Ta kinnitab, et ta võttis arvesse asjaolu, et teave oli väga üksikasjalik ja mõnikord põhjalikum, kui täieliku vastuse jaoks oleks vaja olnud.

453 Mis puudutab omal algatusel esitatud teavet, siis väidab komisjon, et tabeli punkti 6 osas olid tal juba vaidlustatud otsuse põhjendustes 201 ja 205 mainitud andmed. Ta väidab, et tal oli enne BPB ülestunnistusi ka piisavalt andmeid tabeli punkti 9 (ja punkti 10) kohta. Ja kuigi punktiga 5 seotud teave oli kasulik ning komisjon võttis seda arvesse koostööteatise alusel trahvisumma vähendamiseks, siis lisab see institutsioon, et esinesid kaks Cuny'le saadetud aruannet, mida mainitakse vastuväiteteatise punktis 77. Neis aruannetes oli üksikasjalik teave teiste tootjate käivete kohta ning

neid võis kasutada selles küsimuses teiste uurimiste aluseks, kuigi need ei olnud iseenesest piisavad andmed. Seega ei olnud suur osa BPB esitatud andmeid määravad.

454 Mis puudutab Londoni kohtumist, siis ei eita komisjon, et see kohtumine oli rikkumise oluline osa, kuid kinnitab, et ka ilma selle kohta edastatud andmeteta oleks ta suutnud tuvastada ühe, keerulise ja vältava rikkumise olemasolu, tuginedes kogu konkurentsivastasele käitumisele, sh teabevahetusele, mille kohta komisjonil olid otsesed ja ajakohased tõendid. Lisaks esitati Londoni kohtumist käsitlev teave vastusena teises informatsiooninõudes esitatud konkreetsele küsimusele selle teabevahetuse algupära kohta, seega ei saa nende avaldamist lugeda täiesti omaalgatuslikuks. Lisaks ei tuginenud komisjoni teine informatsiooninõue pelgalt BPB poolt vabatahtlikult esitatud andmetele. Selle taotluse teine osa käsitles andmeid, mida Cuny suuliselt esitas pärast seda, kui komisjoni uurimise esimesel päeval 25. novembril 1998 avastati BPB äriruumides kaks tabelite kogumit, milles oli üksikasjalikult esitatud nelja Euroopa tootja müük.

455 Seetõttu väidab komisjon, et ükski BPB edastatud teave ei olnud kartellikokkuleppe olemasolu tuvastamisel määrav.

456 Komisjon rõhutab, et Gyproci osalemine rikkumises oli kergem kui BPB oma. Mis puudutab seevastu kartellikokkuleppe osasid, milles ta aktiivselt oli osalenud, siis esitas Gyproc olulist teavet. Nii tuginesid Saksa turgu käsitlevad kaalutlused suures osas Gyproci panusele. Komisjon leiab, et selle ettevõtja esitatud andmed olid sama kasulikud rikkumise olemasolu tuvastamisel kui BPB omad. Lisaks ei olnud Gyproci

1. septembri 1999. aasta avaldus vastus informatsiooninõudele. Peale selle ei eitanud Gyproc kordagi, et tema tegevus kujutas endast EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumist.

Esimese Astme Kohtu hinnang

457 Koostööteatises määratles komisjon, millistel tingimustel võib temaga kartelli osas toimuvas uurimises koostööd tegevaid ettevõtjaid neil muidu tasumisele tulevast trahvist vabastada või millal seda trahvisummat vähendada (vt koostööteatise peatükk A, punkt 3).

458 Nagu on märgitud koostööteatise peatüki E lõikes 3, tekitas see teatis õiguspärase ootuse, millele ettevõtjad tuginevad, kui nad soovivad komisjoni kartellist teavitada. Võttes arvesse õiguspärast ootust, mis komisjoniga koostööd teha soovivatel ettevõtjatel koostööteatisest tulenevalt võib tekkida, on komisjon järelikult kohustatud hageja trahvisumma kindlaksmääramisel tema koostööd hinnates sellest juhinduma (vt Esimese Astme Kohtu 15. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas T-26/02: Daiichi Pharmaceutical *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-713, punkt 147).

459 Vastavalt koostööteatise peatükile B „trahvisummat, mis oleks määratud koostöö puudumisel, vähendatakse 75% või jäetakse see üldse määramata”, kui ettevõtja:

„a) teavitab komisjoni salajasest kartellist enne, kui komisjon on oma otsuse alusel alustanud kartellis osalevate ettevõtjate uurimist, tingimusel, et komisjonil ei ole veel teavitatud kartelli olemasolu tõendamiseks piisavalt teavet;

b) esitab kartelli olemasolu tõendavaid määravaid tõendeid esimesena;

c) on lõpetanud osaluse õigusvastases tegevuses hiljemalt kartellist teatamise hetkeks;

d) esitab komisjonile kogu vajaliku teabe ning samuti kõik tema valduses olevad kartelli puudutavad dokumendid ja tõendid ning jätkab pidevat ja igakülgset koostööd kogu uurimise vältel;

e) ei ole sundinud teisi ettevõtjaid kartellis osalema ega ole õigusvastases tegevuses omanud algatavat või määravat rolli”.

460 Lisaks, vastavalt koostööteatise peatükile C „vähendatakse trahvisummat 50–75% ettevõtja suhtes, kes, täites [peatüki B] punktides b–e sätestatud tingimused, teavitab salajasest kartellist pärast seda, kui komisjon on oma otsuse alusel alustanud kartellis osalevate ettevõtjate uurimist, mis aga ei ole andnud piisavat alust, et õigustada menetluse algatamist vastava otsuse tegemiseks”.

461 Hageja leiab esiteks, et komisjon jättis ekslikult tema trahvi 50–75% ulatuses vähendamata, nagu on ette nähtud koostööteatise peatükis C. Seega tuleb kontrollida, kas komisjon rikkus selle sätte kohaldamise tingimusi.

462 Et otsustada käesolevas asjas, kas peatükk C on hagejale määratud trahvisumma kindlaksmääramisel otsustav, on asjakohane küsida, kas komisjoni teostatud kontrollid andsid talle piisava aluse vaidlustatud otsuse vastuvõtmise tarvis haldusmenetluse algatamise õigustamiseks.

463 Nimelt kinnitab komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 593 ja 594, et tal oli pärast kontrolle piisavalt andmeid teatatud kartelli olemasolu tõendamiseks ja kuna BPB ei täitnud koostööteatise peatüki B punktis b esitatud tingimusi, siis ei saanud tema trahvi oluliselt vähendada vastavalt selle teatise peatükile C.

464 Sellega seoses tuleb märkida, et hageja ei väida, et ta esitas määravaid asjaolusid kartelli kõikide avaldumiste kohta või et komisjon ei suutnud tõendada kartelli olemasolu ilma hageja esitatud andmeteta. Ta väidab sisuliselt, et komisjon ei oleks suutnud tõendada ühe ja keerulise rikkumise olemasolu sellisel viisil, nagu ta seda tegi.

465 Järelikult tuleb kontrollida, kas komisjonil oli pärast kontrolle piisavalt andmeid, et tuvastada selle kartelli olemasolu, mille eest ta lõpuks karistuse määras.

466 Mis puudutab Londoni kohtumist, siis esitas BPB selle kohtumise kohta andmeid üksnes vastuses teises informatsiooninõudes (21. septembri 1999. aasta kuupäevaga) esitatud konkreetsele küsimusele: „Palun märkida, kes soovitas algatada või algatas teabevahetuse peadirektorite vahel?".

467 Seega komisjon juba teadis nelja asjaomase turu müügimahte puudutava teabe vahetamisest ning tal oli 1998. aasta novembris toimunud kontrollide põhjal piisav alus õigustada vaidlustatud otsuse vastuvõtmise tarvis haldusmenetluse algatamist.

468 Sellega seoses tuleb meenutada, et 29. juuni 2006. aasta otsuses kohtuasjas C-301/04 P: komisjon *vs.* SGL Carbon (EKL 2006, lk I-5915) leidis Euroopa Kohus, et vastavalt määruse nr 17 artikli 11 lõikele 1 antud vastuseid ei tule käsitleda vabatahtliku koostööna, vaid pigem kohustuse täitmisena. Euroopa Kohus meenutas, et komisjon võib selleks, et täita talle selles valdkonnas antud ülesandeid, hankida vajalikku informatsiooni liikmesriikide valitsustelt ja pädevatelt asutustelt ning ettevõtjatelt ja ettevõtjate ühendustelt. Seega võib komisjon kohustada ettevõtjat talle esitama kogu vajaliku teabe asjaolude kohta, mis talle teada võivad olla, ja edastama komisjonile vastavalt vajadusele ettevõtja valduses olevad asjakohased dokumendid, isegi kui nende alusel on tuvastatav selle või mõne muu ettevõtja konkurentsivastane tegevus (punktid 34, 39, 41 ja 44).

469 Mis puudutab nelja asjaomase turu müügimahte käsitleva teabe vahetamist, siis ei vaidle hageja vastu sellele, nagu ilmneb hagiavalduse punktist 334, et komisjon leidis otseseid tõendeid selle teabevahetuse kohta 1998. aasta novembris toimunud kontrollide käigus.

470 Mis puudutab Ühendkuningriigi turuosasid käsitleva teabe vahetamist, siis kinnitab komisjon, et vastuväiteteatise punktis 77 mainitud kaks Cuny'le saadetud aruannet sisaldasid üksikasjalikke andmeid teiste tootjate käivete kohta ja neid oleks võinud kasutada selles küsimuses teiste uurimiste aluseks, kuigi need ei olnud iseenesest piisavad andmed.

471 Sellega seoses tuleb märkida, et vastuväiteteatise punktis 77 mainitud dokumendid on enne Withers'it BG peadirektorina töötanud Leonard'i aruanded Ühendkuningriigi turu arengu kohta Cuny'le. Seega ei näita need sisedokumendid, et asjaomane teave edastati BPB-st väljaspool olevatele isikutele. 17. märtsi 1996. aasta märkuses ja üksikasjalikumalt 28. mai 1999. aasta avalduses tunnistas BPB, et Ühendkuningriigi turu müügimahtusid käsitleva teabe vahetamine oli konkurentide vahel toimunud alates 1992. aastast kuni 1998. aastani.

472 Mis puudutab Ühendkuningriigi turul hinnatõuse käsitleva teabe vahetamist, siis väidab komisjon, et tal olid juba vaidlustatud otsuse põhjendustes 201 ja 205 esitatud andmed. Seega, nagu ilmneb nendest kaalutlustest, siis peale kahe BPB sisememorandumi, mis avastati kontrollide käigus ja mis tõendavad, et arutelud olid toimunud üksnes hinnatõusudest, tugineb komisjon rikkumise selle osa tõendamisel hinnatõusude paralleelsusele. Neil asjaoludel kinnitasid komisjoni arutluskäiku oluliselt asjaolud, et BPB tunnistas oma 17. märtsi 1996. aasta märkuses ja üksikasjalikumalt oma 28. mai 1999. aasta avalduses – nagu ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 207 –, et esinesid „üksikud juhtumid", kui Withers oli helistanud Lafarge'i ja Knaufi esindajatele Ühendkuningriigis, et neid teavitada BG kavatsustest hindade alal ning kavatsetud hinnatõusu vahemikust.

473 Mis puudutab Versailles' ja Haagi kohtumisi, siis hageja tunnistas oma osalust nendes üksnes oma vastuses vastuväiteteatisele. Brüsseli kohtumises osalemist tunnistas ta alles vastuses komisjoni esimese informatsiooninõude raames esitatud otsesele küsimusele.

474 Lõpuks tuleneb teabevahetussüsteemi osas vaidlustatud otsuse põhjendusest 271, et komisjon oli selle olemasolust teadlik kontrollide käigus saadud andmete põhjal.

475 Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et BPB esitatud andmed selles osas, milles neid võib eespool punktis 468 mainitud Euroopa Kohtu praktika alusel lugeda vabatahtlikeks, ei ole määravad asjaolud kartelli olemasolu tõendamiseks ja et komisjonil oli kontrollide järel tõepoolest piisavalt andmeid selle olemasolu tõendamiseks.

476 Arvestades, et koostööteatise peatüki B punktides b–e esitatud tingimused, mida korratakse selle teatise peatükis C, on kumulatiivsed ja kui on täitmata vähemalt üks nendest tingimustest, nimelt peatüki B punkt b seoses teatise peatükiga C, siis ei ole vaja uurida, kas BPB täitis nende sätete teisi tingimusi.

477 Sellest tuleneb, et komisjon ei ole teinud viga, kui ta ei vähendanud hageja trahvi koostööteatise peatüki C alusel.

478 Siiski tuleb veel Esimese Astme Kohtu täieliku pädevuse raames kontrollida, kas komisjoni poolt BPB koostöö alusel tema trahvi vähendamine koostööteatise peatüki D alusel oli piisav.

479 Sellega seoses tuleb märkida, nagu ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendustest 592 ja 596, et BPB oli esimene kartelliosaline, kes edastas pärast komisjoni informatsiooninõuet, kuid siiski selle nõude piire ületades asjaolusid, mis täiendasid kontrollide käigus hõlmatut ning kinnitasid kartelli olemasolu. Komisjon tunnistab, et need asjaolud hõlmavad üksikasjalikke andmeid kõnealuste kohtumiste kohta ja teabevahetusest Euroopa peamiste turgude ning eeskätt Ühendkuningriigi turu osas.

480 Seega, nagu ilmneb teise väite uurimisest, on küll tõsi, et ilma Londoni kohtumisest teadmata oleks komisjon võinud kartelli olemasolu tõendada, kuid arusaam sellest oleks olnud erinev. Esimese Astme Kohus leidis, et BPB esitatud andmed, eeskätt Londoni kohtumise osas, kinnitasid oluliselt komisjoni argumente üldise plaani olemasolust ja seega võimaldasid tal oluliselt suurendada trahvisummat rikkumise raskuse alusel. Sama arutluskäik kehtib ka nende detailsete andmete kohta, mida BPB edastas Ühendkuningriigi turu müügimahte ja hinnatõuse käsitleva teabe vahetamise kohta. Seda järeldust kinnitab see, et vaidlustatud otsuses viidatakse korduvalt BPB edastatud andmetele.

481 Seega, nagu ilmneb vastuväiteteatisele esitatud BPB vastuse punktist 2.2.2 ja teise väite uurimisest, tunnistas BPB suuremat osa asjaolusid, mida vastuväiteteatises kirjeldati. Samuti, nagu ilmneb vastuväiteteatise vastuse punktidest 1.1.4, 2.2.2 ja 6.2.27, teise väite uurimisest ja vastusest Esimese Astme Kohtu kirjalikule küsimusele, ei vaidle BPB vastu teatud asjaolude määratlemisele ühenduse õiguse rikkumisena. Nii tunnistas

BPB, et Londoni kohtumine, nelja asjaomase turu ja eeskätt Ühendkuningriigi turu müügimahte puudutava teabe vahetamine ning ühel või kahel korral Ühendkuningriigi turu hinnatõuse käsitleva teabe vahetamine kujutavad endast EÜ artikli 81 rikkumisi.

482 Oma täieliku pädevuse kohaldamisel leiab Esimese Astme Kohus, et hageja trahvisummat, mis arvutati enne koostööteatise kohaldamist, tuleb täiendavalt 10% võrra vähendada lisaks komisjoni poolt juba tehtud 30% vähendamisele.

483 Neil asjaoludel ei tule uurida hageja argumente, et komisjon rikkus võrdse kohtlemise põhimõtet seoses sellega, et Gyproci trahvi vähendati 40% võrra.

5. *Taotlus kohustada komisjoni tagastama trahvisumma või teise võimalusena see summa, mille võrra seda vähendati, ja sellele lisanduv intress*

Poolte argumendid

484 Hageja väidab, et ta on trahvi juba maksnud. Ta heidab ette seda, et vaidlustatud otsuses ei mainita kohaldatavat intressimäära juhuks, kui komisjon peab trahvi täielikult või

osaliselt tagastama. Ta leiab, et see intressimäär peaks olema vähemalt sama, mida oleks kohaldatud siis, kui ta oleks esitanud pangagarantii, st 4,79%. Siiski jääb ta kohaldatava intressimäära küsimuses ootama, mida Esimese Astme Kohus otsustab, paludes kohtul võtta seisukoht selles küsimuses siis, kui tema trahv tühistatakse või selle suurust vähendatakse. Lisaks palub hageja, et määrataks viiviste maksmine alates käesoleva kohtuotsuse tegemisest kuni hetkeni, kui komisjon on täielikult tasunud vastavad summad.

485 Komisjon leiab, et need argumendid on enneaegsed. Lisaks on nõuete kolmanda osa raames esitatud taotlus vastuvõetamatu, kuna Esimese Astme Kohus ei ole pädev seda tüüpi meedet määrama.

Esimese Astme Kohtu hinnang

486 Kohus on arvukatel juhtudel leidnud, et tühistamisotsuse tulemusel, millel on *ex tunc* õigusmõju ja mis seetõttu kõrvaldab tühistatud õigusakti tagasiulatuvalt õigussüsteemist, on kostjaks olev institutsioon EÜ artikli 233 alusel kohustatud võtma tuvastatud õigusvastase mõju likvideerimiseks vajalikud meetmed, mis juba rakendatud õigusakti puhul võib endast kujutada hageja asetamist olukorda, milles ta oli enne seda akti (Esimese Astme Kohtu 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-48/00: Corus UK *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-2325, punkt 222).

487 EÜ artiklis 233 ette nähtud meetmetest on esimesel kohal komisjoni kohustus asutamislepingu konkurentsieeskirjade rikkumise eest ettevõtjale määratud trahvisummat tühistava või vähendava otsuse puhul hüvitada kõnealuse ettevõtja tasutud trahv täies ulatuses või osaliselt niivõrd, kuivõrd see makse loetakse tühistamisotsuse järel alusetuks. See kohustus puudutab mitte üksnes alusetult tasutud trahvi

põhisummat, vaid samuti sellest tulenevat viivitusintressi (eespool punktis 486 viidatud kohtuotsus Corus UK *vs.* komisjon, punkt 223).

488 Sellest tuleneb, et kui komisjon ei määraks mingit viivitusintressi sellise kohtuotsuse tulemusel tagasi makstud trahvi põhisummalt, siis hoiduks komisjon võtmast selle kohtuotsuse täitmiseks vajalikku meedet ning rikuks seetõttu EÜ artiklist 233 tulenevaid kohustusi.

489 Seetõttu on vastuvõetamatu taotlus kohustada komisjoni tagastama trahvisumma see osa, mille võrra seda vähendatakse, ja lisanduvad intressid.

6. *Menetlust korraldavate meetmete taotlus*

490 Hageja märkis hagiavalduses, et „Esimese Astme Kohus võiks ehk mõelda uurimismeetme määramise peale, et kindlaks määrata, kumb pool analüüsib juhtumi majanduslikku konteksti õigesti".

491 Kui seda taotlust tuleb mõista menetlust korraldava meetme taotlusena, siis leiab Esimese Astme Kohus, et seda ei ole vaja rahuldada, kuna juhtumi uurimine näitas kõnealuse kartelli ilmselgelt konkurentsivastast laadi.

Kohtukulud

492 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Sama sätte lõike 3 esimese lõigu kohaselt võib Esimese Astme Kohus juhul, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks, otsustada kulude jaotuse.

493 Käesolevas asjas otsustati komisjoni kahjuks üksnes see nõue, mis puudutas seda, et BPB koostöö alusel trahvi vähendamine ei olnud piisav.

494 Sellises olukorras asjaolusid õiglaselt hinnates otsustatakse, et komisjon kannab kümnendiku enda kohtukuludest ja kümnendiku BPB kohtukuludest ning BPB kannab üheksa kümnendikku enda kohtukuludest ja üheksa kümnendikku komisjoni kohtukuludest.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (kolmas koda)

otsustab:

1. **Hagejale BPB plc komisjoni 27. novembri 2002. aasta otsusega 2006/471/EÜ EÜ [...] artikli 81 kohase menetluse kohta BPB plc, Gebrüder Knauf**

Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA ja Gyproc Benelux NV vastu (Juhtum COMP/E-1/37.152 – Kuivkrohvplaat) pandud trahvisummaks määratakse 118,8 miljonit eurot.

2. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.

3. Komisjon kannab kümnendiku enda kohtukuludest ja kümnendiku BPB kohtukuludest.

4. BPB kannab üheksa kümnendikku enda kohtukuludest ja üheksa kümnendikku komisjoni kohtukuludest.

Jaeger Tiili Czúcz

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 8. juulil 2008 Luxembourgis.

kohtusekretär president

E. Coulon M. Jaeger

Menetluse aluseks olevad asjaolud . . . . . II - 1354

Menetlus ja poolte nõuded . . . . . II - 1360

Õiguslik käsitlus . . . . . II - 1363

1. Esimene väide, mis käsitleb kaitseõiguse rikkumist . . . . . II - 1363

Poolte argumendid . . . . . II - 1363

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1364

2. Teine väide, mis käsitleb ilmseid vigu ja/või põhjendamise ebapiisavust EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamisel . . . . . II - 1372

Tõendamiskohustus . . . . . II - 1372

Poolte argumendid . . . . . II - 1372

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1373

Londoni kohtumine . . . . . II - 1374

Poolte argumendid . . . . . II - 1374

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1378

Saksamaa, Prantsusmaa, Beneluxi ja Ühendkuningriigi müügimahte puudutava teabe vahetamine . . . . . II - 1384

Poolte argumendid . . . . . II - 1384

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1386

Ühendkuningriigi müügimahte puudutava teabe vahetamine . . . . . II - 1391

Poolte argumendid . . . . . II - 1391

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1392

Ühendkuningriigis ajavahemikus 1992–1998 toimunud hinnatõusu puudutava teabe vahetamine . . . . . II - 1394

Poolte argumendid . . . . . II - 1394

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1396

Turuosade stabiliseerimine Saksamaal . . . . . II - 1401

Poolte argumendid . . . . . II - 1401

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1404

Saksamaal toimunud hinnatõuse puudutava teabe vahetamine . . . . . II - 1410

Poolte argumendid . . . . . II - 1410

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1415

Kartellikokkuleppe geograafiline ulatus . . . . . II - 1424

3. Kolmas väide, mis käsitleb mõiste „üks rikkumine" rikkumist . . . . . II - 1425

Poolte argumendid . . . . . II - 1425

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1427

4. Neljas väide, mis käsitleb EÜ artikli 253 ja määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ning trahvisumma arvutamise üldpõhimõtete rikkumist . . . . . II - 1431

Rikkumise raskuse alusel kindlaksmääratud lähtesumma ebaproportsionaalsus . . . . II - 1432

Rikkumise raskus . . . . . II - 1432

– Poolte argumendid . . . . . II - 1432

– Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1434

Rikkumise konkreetne mõju asjaomasele turule . . . . . II - 1437

– Poolte argumendid . . . . . II - 1437

– Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1441

Rikkumise raskusastme alusel trahvi lähtesumma kindlaksmääramine . . . . . II - 1448

– Poolte argumendid . . . . . II - 1448

– Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1451

Rikkumise kestus . . . . . II - 1457

Poolte argumendid . . . . . II - 1457

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1459

Korduvus . . . . . II - 1461

Poolte argumendid . . . . . II - 1461

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1464

Kergendavad asjaolud . . . . . II - 1473

Poolte argumendid . . . . . II - 1472

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1475

Koostöö . . . . . II - 1481

Poolte argumendid . . . . . II - 1481

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1486

5. Taotlus kohustada komisjoni tagastama trahvisumma või teise võimalusena see summa, mille võrra seda vähendati, ja sellele lisanduv intress . . . . . II - 1493

Poolte argumendid . . . . . II - 1493

Esimese Astme Kohtu hinnang . . . . . II - 1494

6. Menetlust korraldavate meetmete taotlus . . . . . II - 1495

Kohtukulud . . . . . II - 1496